

Analýza aktuálního postavení oběti trestného činu

An Analysis of the Current Status of Crime Victims

Bc. Lucie Fryšťacká

Diplomová práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Lucie Fryštacká**
Osobní číslo: **A13364**
Studijní program: **N3902 Inženýrská informatika**
Studijní obor: **Bezpečnostní technologie, systémy a management**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Analýza aktuálního postavení oběti trestného činu**
Téma anglicky: **An Analysis of the Current Status of Victims of Crime**

Zásady pro vypracování:

1. Zpracujete rešerši literatury, která se vztahuje ke zpracovávanému tématu.
2. Vymezte fenomenologické a etiologické otázky spojené s postavením oběti, včetně historických souvislostí a současné aktuální situace.
3. Analyzujte postavení oběti z legislativního, kriminologického a sociálního hlediska.
4. Zpracujte metodiku výzkumné části kvalifikační práce. Výstupy výzkumu a analytické části kvalifikační práce využijte pro vlastní návrhy a opatření, data statisticky vyhodnoťte a zpracujte do grafů a tabulek.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1. ČÍRTKOVÁ, L. a P. VITOUŠOVÁ. Pomoc obětem a svědkům trestných činů: příručka pro pomáhající profese. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, ISBN 978-80-247-2014-2.
2. ČÍRTKOVÁ, L. Viktimologie pro forenzní praxi. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014, ISBN 978-80-262-0582-1.
3. KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-813-4.
4. MUSIL, J., Z. KONRÁD a J. SUCHÁNEK.. Kriminologie. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, ISBN 80-7179-362-0.
5. NAKONEČNÝ, M. Psychologie osobnosti, Praha: Academia, 1998, ISBN 80-200-0628-1.
6. NAKONEČNÝ, M. Motivace lidského chování, Praha: Academia, 2004. ISBN 978-80-200-0592-2.
7. VÁGNEROVÁ, M. Psychopatologie pro pomáhací profese. Praha: Portál, 2020, ISBN 80-7178-678-0.
8. ZAPLETAL, J. Kriminologie. I. a II. díl. Praha: PAČR, 1995. ISBN 80-85981-15-7.

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Mgr. Stanislav Zelinka

Ústav bezpečnostního inženýrství

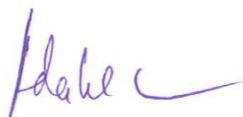
Datum zadání diplomové práce:

12. ledna 2015

Termín odevzdání diplomové práce:

15. května 2015

Ve Zlíně dne 6. února 2015

doc. Mgr. Milan Adámek, Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Vojtěch Křesálek, CSc.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty aplikované informatiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 15. 5. 2015

Bc. Lucie Trujplachá

podpis diplomanta

ABSTRAKT

Cílem mé diplomové práce je zjistit aktuální postavení oběti trestného činu. Analyzovat legislativní, kriminologické a sociální aspekty oběti, její postavení v průběhu trestného činu, po trestném činu, ale i v rámci vyšetřování a projednávání trestného činu. V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy a formulovány definice daného problému.

V praktické části jsou popsány výsledky mé práce. Je zde zpracována analýza postavení oběti a to ve všech aspektech právním, ekonomickém i sociologickém. Je zde zhodnocena role oběti v genezi trestného činu, reakce oběti na trestný čin, právní nároky oběti, možnosti pomoci oběti, včetně institucionální analýzy subjektů, které tuto pomoc poskytují. Je zde zpracováno statistické vyhodnocení, zjištěné poznatky jsou zpracovány do názorných grafů a tabulek.

V poslední části je zpracováno dotazníkové šetření, pomocí něhož jsem zjišťovala zkušenosti respondentů s kriminalitou, oznámení zločinu, informovanost o preventivních opatřeních i novém zákonu č. 45/2013 Sb. o obětech trestného činu. Závěrem jsou poznatky zhodnoceny do platných doporučení pro všechny, kdo se obětí trestné činnosti mohou stát.

Klíčová slova:

Viktimologie, oběť, oběť trestného činu, poškozený, pachatel, zvláště zranitelná oběť, trestná činnost, kriminalita, majetková trestná činnost, mravnostní trestná činnost, násilná trestná činnost, hospodářská trestná činnost, prevence.

ABSTRACT

The aim of my thesis is to determine the current status of the victim of the crime. Analyze legislative, criminological and social aspects of victim, its status in the course of the crime, after the crime, but also during the investigation and hearing. In the theoretical part, basic concepts and definitions of the problem are formulated.

In the practical part, results of my work are described. There is an analysis of the position of the victim in all aspects - legal, economic and sociological. Role of the victim in the

genesis of the crime is evaluated, victim's reactions to the crime, victim's legal claims, assistance options including institutional analysis of entities that provide the assistance. Statistical evaluation is processed and findings are put into illustrative graphs and tables.

The last section contains a questionnaire through which I examined the experiences of crime, crime notifications, information on preventive measures and the new Act. No. 45/2013 Coll. on victims of crime. In conclusion, the findings are evaluated into valid recommendations for all those who could become victims of a crime.

Keywords:

Victimology, victim, accident victim, injured party, particularly vulnerable victim, offender, criminality, criminalactivity, crime, criminality, delinquency, assessment crime, immoral offences, violent crime, economy crime, prevention.

Děkuji svému vedoucímu diplomové práce panu PhDr. Mgr. Stanislavu Zelinkovi za veškeré rady, cenné informace i připomínky při zpracovávání mé práce. Dále děkuji své rodině za podporu, pomoc a péči, která mi byla poskytnuta po celou dobu zpracovávání diplomové práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahrazená do IS/STAG jsou totožné.

Bc. Lucie Trupláčová

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VIKTIMOLOGIE	12
2 VIKTIMIZACE	15
2.1 CHARAKTERISTIKY OBĚTI.....	15
2.2 TYPOLOGIE OBĚTÍ.....	16
2.3 CHOVÁNÍ OBĚTI	18
2.4 VZTAHY MEZI OBĚTÍ A PACHATELEM.....	19
2.5 NÁCHYLNOST A ZRANITELNOST OBĚTI	19
2.6 INDEX VIKTIMIZACE	21
3 FÁZE VIKTIMIZACE	22
3.1 PRIMÁRNÍ VIKTIMIZACE.....	22
3.1.1 Fyzická újma	22
3.1.2 Finanční újma	22
3.1.3 Emocionální újma	22
3.2 SEKUNDÁRNÍ VIKTIMIZACE.....	23
3.2.1 Pocit nespravedlnosti.....	23
3.2.2 Pocit nedůstojnosti	23
3.2.3 Pocit izolace	24
3.3 TERCIÁLNÍ VIKTIMIZACE	24
4 OBĚTI TRESTNÝCH ČINŮ	25
4.1 OBĚŤ TRESTNÉHO ČINU	25
4.2 POŠKOZENÝ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ.....	26
4.3 ZVLÁŠŤ ZRANITELNÉ OBĚTI	27
5 ÚJMA OBĚTI	28
6 TRAUMA OBĚTI	30
6.1 PSYCHICKÉ DŮSLEDKY	31
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
7 METODOLOGIE VÝZKUMU	34
7.1 FÁZE VIKTIMOLOGICKÝCH VÝZKUMŮ.....	34
7.1.1 Přípravná fáze.....	34
7.1.2 Vlastní výzkum	35
7.1.3 Zpracování informací.....	35
7.1.4 Závěrečná fáze.....	35
7.2 POPIS METOD A TECHNIK VYUŽITÝCH PŘI VÝZKUMU	36
8 ANALÝZA TRESTNÉHO ČINU	39
8.1 TRESTNÝ ČIN	39
8.2 KOMPONENTY KRIMINALISTICKÉ CHARAKTERISTIKY TRESTNÉHO ČINU	40
8.2.1 Způsob páchaní trestného činu.....	40
8.2.2 Kriminogenní situace	40
8.2.3 Motiv trestného činu.....	40
8.2.4 Místo činu.....	40

8.2.5	Pachatel	41
8.2.6	Oběť	41
9	KRIMINOGENNÍ SITUACE, STRATEGIE A ZPŮSOBY OBRANY	
	OBĚTI	42
9.1	KRIMINÁLNÍ SITUACE	42
9.1.1	Vnější faktory	45
9.1.2	Vnitřní faktory	46
9.1.3	Fyzické projevy organismu při kriminogenní situaci	47
9.2	SEBEOBRANA.....	48
9.2.1	Taktika při sebeobraně	49
9.3	OSOBNÍ OBRANNÉ PROSTŘEDKY	49
9.4	OKOLNOSTI VYLUČUJÍCÍ PROTIPRÁVNOST ČINU.....	51
9.4.1	Nutná obrana	51
9.4.2	Krajní nouze	52
9.4.3	Oprávněné použití zbraně.....	52
10	POSTUP PŘI ŘEŠENÍ TRESTNÉHO ČINU	53
10.1	TRESTAJÍCÍ JUSTICE	53
10.2	RESTORATIVNÍ JUSTICE	53
11	LATENTNÍ KRIMINALITA	55
12	ZÁKLADNÍ DRUHY KRIMINALITY	57
12.1	KLASIFIKACE TRESTNÝCH ČINŮ	61
12.1.1	Majetková kriminalita	61
12.1.2	Násilná kriminalita	62
12.1.3	Mravnostní kriminalita	63
12.1.1	Zbývající kriminalita	64
12.1.2	Hospodářská kriminalita	65
12.1.3	Ostatní kriminalita	66
13	STATISTICKÉ VYHODNOCENÍ ANALÝZY OBĚTÍ.....	67
13.1.1	Počty obětí.....	67
13.1.1	Počty obětí podle věku	69
13.1.2	Následky trestných činů	70
13.1.1	Počet registrované kriminality podle územního členění	72
14	PRÁVNÍ, EKONOMICKÝ A SOCIÁLNÍ RÁMEC.....	78
14.1	PRÁVNÍ RÁMEC POSTAVENÍ OBĚTÍ TRESTNÉHO ČINU	79
14.1.1	Evropská právní norma	79
14.1.2	České zákonodárství.....	80
14.1.3	Trestní zákoník zákon č. 40/2009 Sb.	80
14.1.4	Zákon číslo 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.....	80
	Práva obětí podle Zákon číslo 45/2013 Sb., o obětech trestných činů jsou:	81
14.2	EKONOMICKÝ RÁMEC POSTAVENÍ OBĚTÍ TRESTNÉHO ČINU.....	84
14.2.1	Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti	84
14.2.2	Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.....	85
14.3	SOCIOLOGICKÝ RÁMEC POSTAVENÍ OBĚTÍ TRESTNÉHO ČINU.....	86
14.3.1	Pomoc obětem trestného činu	86
14.3.2	Registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů.....	87

14.3.3	Jednání s oběťmi	90
15	PREVENCE KRIMINALITY	92
15.1	SOCIÁLNÍ PREVENCE.....	93
15.2	SITUAČNÍ PREVENCE.....	93
15.3	VIKTIMOLOGICKÁ PREVENCE	93
15.4	PRIMÁRNÍ PREVENCE	94
15.5	SEKUNDÁRNÍ PREVENCE.....	94
15.6	TERCIÁLNÍ PREVENCE.....	94
16	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	95
16.1	STATISTICKÉ VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU	95
16.2	VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	127
17	ZAHRANIČNÍ ZKUŠENOSTI.....	130
	ZÁVĚR.....	131
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	137
	SEZNAM OBRÁZKŮ	146
	SEZNAM TABULEK.....	147
	SEZNAM GRAFŮ	149
	SEZNAM PŘÍLOH.....	151

ÚVOD

V dnešní době, kdy dochází k nárůstu kriminality a bezpečnost občanů je tím vážně ohrožena. Hrozí vysoké riziko, že se opravdu každý z nás může stát obětí trestného činu. Na roli oběti reaguje člověk různými způsoby, velmi důležité jsou osobnostní i charakterové vlastnosti oběti, míra její adaptability a sociální zázemí. Zásadní význam má i skutková podstata trestného činu, a její pozdější vyšetřování a soudní projednávání. Samotný průběh trestného činu je pro oběť velkým traumatickým zážitkem a jen silná osobnost se z ní dokáže dostat bez jakékoli újmy. V podstatě však můžeme konstatovat, že jakýkoli a to i méně závažný delikt může člověka vážně emocionálně poškodit. Oběť ztrácí psychickou stabilitu a bez vnější podpory a to jak ve vlastním sociálním prostředí, tak ze strany odborníků v oblasti psychologické, sociální, ekonomické a právní, nedokáže danou situaci racionálně vyřešit. Navíc zločin poznamenává nejen přímou oběť, ale také její blízké.

Ve své diplomové práci se zamýšlím nad všemi aspekty postavení oběti v genezi trestného činu a to před, v průběhu i po trestném činu. Veškeré zjištěné výsledky analýzy jsou systemizovány, utříděny a jejich výsledky jsou zpracovány a vyhodnoceny ve statistikách z nich lze jednoduše vyčíst vývoj, průběh a dynamiku trestné činnosti. Ze zjištěných poznatků jsou vytvořeny grafy a tabulky s přehledným vývojem kriminality i počtu obětí trestných činů a to podle četnosti, pohlaví, věku a následků trestných činů.

V diplomové práci se snažím zpracovat doporučení platná v průběhu zločinu, ale i preventivní opatření, které míru kriminality dokáží snížit na přijatelnou míru. Zjistit pravidla platná pro sebeobranu, při přímém útoku. I strategické postupy jak se v rámci prevence dostat do ohrožující situace.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VIKTIMOLOGIE

Viktimologie je vědní obor, jenž vznikl jako součást kriminologie v padesátých letech 20. století. Význam samotného slova viktimologie je odvozen z latinského slova *victima* - oběť a *logos* - věda (HOLUBOVÁ, 2008, str. 213). Tento interdisciplinární obor v sobě spojuje poznatky kriminologie, kriminalistiky, psychologie, sociologie a psychiatrie.

Viktimologii lze rozdělit na obecnou a kriminologickou. Mezi viktimologicky významné oblasti zájmu patří podle těchto autorů mimo trestné činy i přírodní katastrofy, nehody, politické represe a diskriminace, situace přistěhovalců či etnických minorit, apod. (SHASKOLSKY & SHICHOS, 1980, stránky 193 -201). Pro kriminologickou viktimologii, kterou se budeme v diplomové práci zabývat, je vhodnější užší vymezení pojmu oběti, která nám umožní v konečné fázi výzkumu dospět, zformulovat a popsat praktické, konkrétní a užitečné závěry.

V kriminologii v širším pojetí se za oběť považuje fyzická i právnická osoba, kterým vznikla trestným činem škoda na majetku, životě či zdraví, cti nebo jiných právech. V užším je to konkrétní člověk, tedy pouze fyzická osoba, která utrpěla trestným činem jakoukoli újmu (JELÍNEK, 1998, str. 190). Kriminologická viktimologie vymezuje oběť jako fyzickou osobu, která trestným činem utrpěla újmu na životě, zdraví, majetku cti nebo jiných právech (Zákon č. 45/2013 Sb. zákon o obětech trestných činů). Můžeme se setkat i širším pohledem uvedeným v odborné literatuře, kde se za oběť považují i osoby právnické, tedy organizace a instituce. Újmu oběti způsobuje trestný čin, ale také živelné pohromy, válka, politická diskriminace.

Zajímá se o to, jaký význam má oběť v motivaci pachatele a způsob chování oběti v průběhu trestného činu. Viktimologie má význam zejména v oblasti prevence trestné činnosti, kdy nastiňuje, jak se lze účinně vyhnout roli oběti, případně jaká opatření je nutné přijmout, aby bylo riziko ohrožení v co možná nejmenší míře (ČÍRTKOVÁ & VITOUŠOVÁ, 2007, str. 201).

Viktimologie se zabývá osobností oběti, její rolí v průběhu trestného činu, úlohou oběti při odhalování, vyšetřování a stíhání trestného činu, hledá a zjišťuje způsoby pomoci oběti po spáchání trestného činu. Vymezuje způsoby i postupy, jak se vyhnout poškození vlastním trestným činem. Cílem viktimologie je tedy zkoumat individualitu oběti trestného činu, její osobnost i charakter. Určuje také její jedinečné postavení v procesu vzrůstající tenze násilí a umožňuje předejít sekundární viktimizaci (VONKOVÁ & SPOUSTOVÁ, 2008, stránky 63-66).

Zabývá se základními otázkami oběti, mezi něž patří nejen průběh změny postavení oběti z historického hlediska, ale též typologie oběti, způsoby prožívání oběti, způsoby zacházení s obětí, možnosti pomoci oběti a prevence před hrozbou stát se obětí (VYKOPALOVÁ, 2007, str. 84).

Pro trestní právo je oběť zdrojem informací o trestném činu, které jsou nezbytné k jeho odhalení a objasnění. Oběť je původce a nositel stop trestného činu a ty musí být řádně prozkoumány při jednotlivých vyšetřovacích úkonech, jimiž jsou rekonstrukce, experiment a mnoho dalších. Další důležitou úlohu sehrává oběť při trestním oznámení a výslechu, kdy sehrává roli svědka i poškozeného. Viktimologie zkoumá, k jakým změnám dochází v chování, jednání a prožívání obětí trestného činu, jakou úlohu hraje oběť při motivaci pachatele a jak se oběť podílí na průběhu trestného činu, zkoumá a posuzuje interakci oběti s pachatelem v celém průběhu trestného činu (ČÍRTKOVÁ, 2004). Obětí trestného činu se zabývá před spácháním trestného činu a v jeho průběhu, ale i v pozdějších stádiích, kdy se zmírňují a odstraňují následky trestného činu (ČÍRTKOVÁ, 2004). Kriminální chování je proces interakce oběti s pachatelem (CHMELÍK, 2003). Poznatky z oboru viktimologie mohou zodpovídat otázky, jak a zda se dá vyhnout se roli oběti (BAŠTECKÝ, 1997).

Viktimologie se zabývá nejen jedincem jako takovým, ale i národy, rasami, sociálními skupinami, politickými sdruženími, zabývá se takovými abstraktními hodnotami, jako svoboda či demokracie (HERETIK, 1994).

Viktimologie zkoumá oběti jako jedinečné, konkrétní osobnosti s jejich biosociálními a psychologickými charakteristikami. Zajímají ji procesy viktimizace, vztahy oběti a pachatele, role oběti při vyšetřování a soudním projednávání trestného činu. Zdůrazňuje pomoc obětem, jejich odškodnění a rehabilitaci. V neposlední řadě se zabývá prevencí viktimizace a hledá způsoby, jak ochránit oběti před trestnou činností a ohrožením viktimizací (KUCHTA & VÁLKOVÁ, 2005, str. 156).

Z dané definice viktimologie vyplývá i předmět jejího zkoumání, který tvoří tyto skupiny jevů:

- 1) osobností oběti, jejich biologických, psychologických a sociálních vlastností a charakteristik,
- 2) vztahy mezi pachatelem a obětí,
- 3) role oběti v genezi trestného činu,

- 4) role oběti v procesu trestního řízení, tedy odhalování, vyšetřování a soudní pojednávání trestného činu,
- 5) pomoc obětem trestných činů, vlastní způsoby rehabilitace a odškodnění,
- 6) modely a způsoby lidského chování, které umožňují potenciální oběti vyhnout se poškození trestným činem (KUCHTA & VÁLKOVÁ, 2005, str. 156).

Viktimologie zobecňuje poznatky o okolnostech spáchaných trestných činů a zprostředkovává je občanům formou doporučení, rad a návodů:

- jak se vyhýbat nebezpečným situacím a jak je rozpoznávat,
- jak se chovat v případech bezprostředního ohrožení,
- jak se chovat v případě napadení, aby utrpěná újma byla co nejmenší.

Konkrétní doporučení jsou velmi rozmanitá a závisejí především na druhu deliktu a na vlastnostech a schopnostech oběti. Jednoduchá a přitom velmi známá a účinná je řada konkrétních bezpečnostních doporučení a prostředků prevence krádeží vloupáním, kapesních krádeží, krádeží motorových vozidel. Tyto zabezpečovací prostředky však nesnižují kriminalitu jako celek, ale přesouvají ji jen na méně zabezpečené a dostupnější objekty.

Mezi další možnost individuální ochrany zejména před pouliční kriminalitou je omezení příležitosti napadení. Znamená to především minimalizovat sociální izolaci, zajistit si pro pozdní návraty domů doprovod nebo odvoz.

Zvláště obtížné je vypracovat doporučení, jak se má oběť chovat při napadení. V některých případech se lze ubránit i zcela jednoduchými formami obrany nebo pouze pláčem, křikem či útekem. Tyto formy jednání však jindy mohou vyvolat afektivní reakci pachatele. Zveřejňování uvedených preventivních opatření a způsobů spáchání jednotlivých trestných činů se však může stát zdrojem inspirace a návodem pro budoucí pachatele (VITOUŠOVÁ, 2001).

2 VIKTIMIZACE

Viktimizace je proces, při němž se člověk stane obětí trestného činu (KUCHTA & VÁLKOVÁ, 2005, str. 159). Je to proces, v rámci kterého dochází k poškozování a způsobení škody či újmy a to fyzické, psychické specifikované osobě, z níž se stává oběť přesně definovaného trestného činu, jelikož došlo k naplnění konkrétní skutkové podstaty trestného činu. Skutková podstata trestného činu představuje souhrn obligatorních a fakultativních znaků objektu, objektivní stránky, subjektu a subjektivní stránky trestného činu (ŠEBEK, str. 13). Osoba, která se ještě nestala obětí trestného činu, ale hrozí velké riziko, že se touto obětí může stát, s ohledem na její chování, jednání a charakterové vlastnosti se nazývá *potencionální oběť*. Viktimizací se tedy označuje samotný proces, v jehož průběhu se z potenciální oběti stává oběť skutečná (KUCHTA & VÁLKOVÁ, 2005, str. 159).

Proces viktimizace probíhá ještě v době před spácháním samotného trestného činu, začíná vlastním útokem na oběť, pokračuje v průběhu páchaní trestného činu. Tím však vše nekončí, na samotný trestný čin navazují události, které oběť zraňují. Překračují bezprostřední a přímé důsledky trestného činu (ŘEHOŘ, 2013).

2.1 Charakteristiky oběti

Významné signifikantní souvislosti mezi viktimizací a některými biosociálními a psychologickými charakteristikami oběti prokázaly mnohé viktimologické výzkumy (ŘEHOŘ, 2013).

Viktimogenními faktory z psychologického hlediska jsou:

1. sociální, podle profese, sociální vrstvy, pozice ve společenství či rodině,
2. osobnostní vlastnosti jedince, které mohou vést k roli oběti u konkrétního typu trestného činu,
3. behaviorální závisí na rizikovém chování (ČÍRTKOVÁ, 2000, str. 203).

1. Věk oběti

Podle věkové skupiny je dána i náchylnost k jednotlivým druhům trestné činnosti. Děti do 18 let jsou nečastějšími oběťmi kapesních krádeží a loupeží (ZOUBKOVÁ, 2004). Dospívající jedinci se stávají častěji oběťmi násilné kriminality. A to podstatně častěji než příslušníci střední a starší generace. Tento fakt vyplývá z jejich způsobu života a neopatrného, nebezpečného životního stylu. Dospělí se stávají obětí trestných činů krá-

deže, ublížení na zdraví a loupeže (KUCHTA & VÁLKOVÁ, 2005, str. 158). Také věková kategorie seniorů má svá specifika, nejčastějšími trestnými činy jsou zde krádeže, loupeže a podvody. V posledních letech se tato skupina obětí trestné činnosti podstatně více stává předmětem útoků pachatelů. Dramatickým způsobem narůstá hlavně počet obětí žen ve věku 60 – 89 let.

2. Profese obětí

Některé profese s sebou nesou určitý kriminogenní potenciál. K těmto profesím patří práce v nočních hodinách, práce s penězi, v místech kde se konzumuje alkohol. Ohroženi jsou policisté, pracovníci bezpečnostních služeb, taxikáři, obsluha benzinových čerpadel, pracovníci na přepážkách bank, pošt, obchodů, ale v dnešní době také zdravotníci, učitelé a pracovníci sociálních služeb (KUCHTA & VÁLKOVÁ, 2005, str. 158). Zaměstnanci těchto rizikových povolání jsou jako potenciální oběti útoku instruováni jak se optimálně chovat při napadení. Své zaměstnance školí nejen bezpečnostní agentury, ale i banky, pošty, obchody, dopravní společnosti, záchranné služby aj.

3. Sociální charakteristika obětí

Příslušnost k některé z rizikových skupin sebou nese i vyšší míru viktimmnosti. Mezi tyto skupiny patří příslušníci etnických a náboženských menšin, drogově závislí jedinci, prostitutky, homosexuálové, gambleři, členové gangů, osoby zapojené do organizovaného zločinu (ŘEHOŘ, 2013). Některé psychické vlastnosti jako je zvýšená agresivita, lehkomyšlnost, dobrodružnost, nekritická důvěřivost mohou ovlivnit viktimitu u daného jedince. Dalším hlediskem mohou být somatické a psychické zvláštnosti nebo handicap obětí, jimiž oběť vybočuje z normy a odlišuje se jimi od společnosti a přitahuje pozornost pachatelů (KUCHTA & VÁLKOVÁ, 2005, str. 159).

2.2 Typologie obětí

Rozčlenění obětí do skupin podle daných kritérií je dosti obtížné. Jsou vytvořeny typologie, které obsahují nejčetnější, nejčastější a nejcharakterističtější typy obětí. Podle různých vzorců chování obětí, jejich odlišného životního stylu a druhových charakteristik zločinů bylo v kriminologické literatuře vypracováno několik typologií obětí akcentují-

cích vždy jen jedno klasifikační hledisko (věk, pohlaví, etnická příslušnost apod.). Žádná z nich nebyla všeobecně přijata (ČIHOUNKOVÁ, 2013). Mezi autory typologií patří Hans Hentig (HENTIGA, 1948), Ezzat A. Fattah (FARRELL, 1995), Benjamin Mendelsohn, Hans J. Schneider (SCHNEIDER, 1999) aj.

Určitý význam má Holystova typologie, která vychází z míry spoluzavinění (HOLYST, 1964):

1. oběti mající podíl na tom, že se staly oběťmi,
  - a. individuálně (např. oběť provokatér),
  - b. příslušností k rizikové skupině, která je společností hodnocena negativně (např. prostitutky),
2. oběti nemající podíl na tom, že se staly oběťmi,
  - a. individuálně (občan okradený přesto, že řádně zabezpečil svůj majetek, návštěvník banky, která je v době jeho přítomnosti přepadena, malé dítě),
  - b. příslušností k rizikové skupině, která je společností hodnocena pozitivně (např. policista).

Typologie oběti trestného činu (ČÍRTKOVÁ, 2004, stránky 114-115):

1. zúčastňující se oběť (před činem interakce mezi pachatelem a obětí mající vliv na motivaci pachatele),
2. nepravá oběť,
3. nezúčastňující se oběť,
4. latentní oběť, skrytá oběť, která nenahlásila trestný čin a zůstala utajena před orgány činnými v trestním řízení,
5. predestinovaná oběť s vysokým rizikem viktimizace,
6. oběť předstírající poškození,
7. oběť dobrovolná, která vyslovila souhlas s poškozením,
8. předstírající oběť, která inscenuje újmu nebo simuluje trestný čin,
9. hypertrofující oběť, která zveličuje skutečně utrpěnou újmu,
10. oběť v pozici rukojmí,
11. oběť recidivista se opakovaně stává obětí, z důvodů nevhodného životního stylu, vyhledáváním nebezpečných situací, svou naivitou, důvěřivostí nebo nebezpečnými aktivitami (DAVIS, LURIGIO, SKOGAN, & LAUB, 1997).

Typologie obětí má svůj význam hlavně na poli terciární a situační prevence. Nevypovídá a neodpovídá na zásadní otázky průběhu trestného činu a nevysvětluje roli oběti v daném, konkrétním případě.

2.3 Chování obětí

Případy, kdy oběť nezasáhne, ani nijak neovlivní proces viktimizace, se stávají spíše výjimečně. Oběť svým chováním před samotným trestným činem, v jeho průběhu a po činu ovlivňuje celkovou genezi trestného činu (ŘEHOŘ, 2013). Jeho iniciaci, průběh a následně také možnosti odhalení a usvědčení pachatele (MUSIL, 2001, stránky 45-47).

Oběť také do určité míry ovlivňuje intenzitu újmy, která jí trestným činem vznikne. Chování oběti může vyvolat, nebo vystupňovat útok. Působí na pachatele stimulačně a tak lze mnohdy za jejím počínáním spatřovat jednání provokující pachatele. Některé podněty, byť by je oběť činila nevědomky, mohou pachatele provokovat. Může dojít k jejich kumulaci a po překročení kritické hranice velmi snadno vyústit do zkratové reakce pachatele. Typickým příkladem jsou vraždy tzv. tyranů rodin. Chování oběti mnohdy vyprovokovalo pachatele k útoku, nebo mělo za následek zintenzivnění kriminálního útoku. Při vyšetřování a posuzování trestného činu však není důvodem, aby tato zjištění měla za následek zproštění viny pachatele či přenesení jeho odpovědnosti a viny za způsobený trestný čin na oběť.

Velká část obětí přispěje k viktimizaci svou neopatrností a podceňováním nebezpečí. Jako příklad zde můžeme uvést, že oběť nosí peněženku viditelně v tašce, nedostatečně zabezpečí majetek, zapomene zamknout auto. Oběti dokonce nerozvážně přijmou pozvání do cizího bytu nebo cestují autostopem. K trestné činnosti v oblasti majetkové kriminality např. podvod, krádež, vloupání, ale i mravnostní, znásilnění a násilné kriminality dokonce i v případech vražd přispívají oběti svou vlastní nerozvážeností a neopatrností (MUSIL, 2001, stránky 45-47). Cílem v oblasti preventivního působení se proto v posledních letech vedou různé osvětové kampaně, zaměřené na instruktáž, co v jednotlivých situacích dělat, jak se zachovat, aby se kriminálním situacím dalo účinně předcházet.

Jindy se stává, že přestože nedá oběť pachateli žádný důvod a na iniciaci útoku nemá žádný podíl, přesto je obviňována pachatelem ve snaze ospravedlnit své jednání či se bránit trestu. Tyto situace jsou typické hlavně u násilných a sexuálních deliktů. Toto oslovování bývá časté, jak ze strany pachatele tak i jeho obhájce.

Někteří se o svoji viktimizaci přičiní vlastním nezákonným a nelegálním způsobem jednání. Stávají se snadným terčem vydírání, vyhrožování nebo vyřizování účtů. Nastávají i situace, kdy oběť pachatele poškodí víc, než odpovídá skutečně způsobené újmě, nebo dokonce pachatele vydírá (MUSIL, 2001, stránky 45-47).

2.4 Vztahy mezi obětí a pachatelem

Významné pro vlastní viktimizaci jsou vztahy mezi obětí a pachatelem. Vztahy můžeme definovat, jako objektivní například sousedství, a subjektivní: partneři, milenci, obchodní společníci (ŘEHOŘ, 2013). Skutečnost, zda se oběť s pachatelem trestného činu zná, mění a ovlivňuje celkový průběh trestného činu. Má však i zásadní vliv na vývoj situace a možnou změnu cíle pachatele a vyústění v jinou formu kriminálního činu.

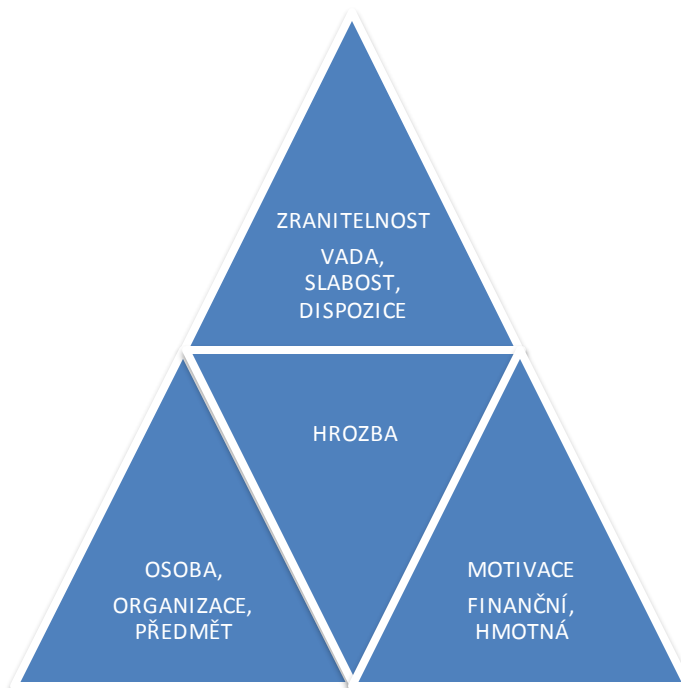
Vztah mezi obětí a pachatelem může zásadním způsobem ovlivnit ochotu oběti trestný čin oznámit a dále pak spolupracovat při jeho objasňování (MUSIL, 2001).

Vztah, jeho obsah a kvalita, může být pro pachatele přínosem, zná zvyky a majetkové poměry oběti. Může však situaci velmi zkomplikovat. Pokud oběť pachatele zná, hrozí riziko odhalení, tato skutečnost může vést pachatele k odstranění nepohodlného svědka.

Obecně lze říci, že velmi významné jsou vztahy mezi obětí a pachatelem u násilné a mravnostní kriminality, menší význam sehrávají při majetkových trestných činech. A to přesto, že krádeže v rodině jsou velmi časté.

2.5 Náchylnost a zranitelnost oběti

Mnoho studií věnovalo pozornost existenci psychologického profilu previktimní osobnosti trestného činu. Žádný charakteristický profil oběti však nikdy nebyl nalezen ani potvrzen. Výzkumy se v této oblasti v současnosti zaměřují na problematiku reviktimizace, a na identifikaci obecných způsobů chování oběti před útokem - tzv. coping styly. Jedná se o vzorce chování, jednání a myšlení, které jedinec používá v náročných situacích.

Obrázek 1. Hrozby působící na oběť

Náchylnost člověka k tomu, aby se stal obětí trestného činu, se nazývá viktimita. Existují různé koncepce zabývající se viktimitou.

Hypotéza vulnerability, zranitelnosti oběti

Probíhá velké množství výzkumů tohoto problému. Jejich dosavadní poznatky ukazují, že klíčem k odhalování zranitelnosti je výraz životního elánu a sociální kompetence. Pokud oběť vysílá signály slabosti, neopatrnosti, snížené energie, přitahuje tak na sebe pozornost potenciálních pachatelů (ČÍRTKOVÁ & VITOUŠOVÁ, 2007, str. 66).

Hypotéza participace oběti

Hypotéza participace na vzniku trestného činu vychází z faktu, že pachatel je motivován určitými, pevně danými charakteristikami oběti, vzorci jejího chování a jednání, které ve svém důsledku ovlivňují významným způsobem rozhodování pachatele. Chování a rysy osobnosti mají tedy zásadní vliv na vývoj kriminogenní situace. Pachatel pak ve své motivaci mnohdy předpokládá snadný zisk, kalkuluje podstupované riziko a možnost odhalení svého trestného činu.

Hypotéza zranitelnosti vyplývající z životního stylu

Pravděpodobnost viktimizace se zvyšuje vyhledáváním nebezpečných situací, rizikových míst, v rizikových časech s rizikovými osobami. Příčinou viktimizace je příslušnost k sociální vrstvě, pohlaví a profesi.

Výzkumy ukazují, že ohroženy jsou především ženy z nižších sociálních vrstev a mladší muži. Dalším rizikovým faktorem je např. nezaměstnanost, domácí násilí, rizikové profese (ČIHOUNKOVÁ, 2013). Mezi nejrizikovější místa patří okrajové části větších městských aglomerací s vyšší koncentrací nižších sociálních vrstev (CHMELÍK, 2003). Rizikovým faktorem je v tomto smyslu i skutečnost, že oběť pachatele provokuje chováním či vyzývavostí, to může mít určitý podíl na příčině spáchání trestného činu.

2.6 Index viktimizace

Tento kvantitativní údaj o počtu obětí sleduje stav, strukturu, vývoj a dynamiku kriminality v historickém vývoji, umožňuje také mezinárodní srovnání kriminality.

Absolutní četnosti počtu spáchaných trestných činů nemají dostatečnou vypovídající hodnotu. Společenský dopad kriminality lépe vyjadřuje relativní četnost viktimizace. Index viktimizace je tedy procentní podíl obětí na daný počet určité homogenní sociální skupiny obyvatel určitého území. Například na 100 000 obyvatel žijících na území ČR za období 1 roku (ČIHOUNKOVÁ, 2013).

3 FÁZE VIKTIMIZACE

Rozlišujeme tyto fáze viktimizace: primární, sekundární a terciální. Podstatu jednotlivých stádií procesu viktimizace srozumitelně a názorně objasňují pojmy primární a sekundární rány.

3.1 Primární viktimizace

Primární viktimizací způsobuje újmu pachatel oběti. Tato újma vzniká jako přímý, okamžitý, bezprostřední důsledek trestného činu. Primární rány vznikají v průběhu primární viktimizace. Jsou to fyzická, finanční a emocionální újma.

3.1.1 Fyzická újma

Fyzická újma znamená narušení fyzické integrity. Můžeme ji kategorizovat od lehčích zranění až po těžké ublížení na zdraví či usmrcení.

3.1.2 Finanční újma

Finanční újma znamená poškození či ztrátu majetku. Ale může být způsobena ušlým ziskem, nebo vzniká z nutnosti pokrýt náklady na uzdravení.

3.1.3 Emocionální újma

Emocionální újma se těžko objektivně hodnotí. Souvisí s osobnostním založením oběti neboli individualitou a souvisí s jejím prožíváním. Může být značně ničivá a obtížně odstranitelná. Může se projevit v rozmanité podobě, jako snížená pracovní výkonnost, nespavost, úzkostné stavy, fobie, plačtivost. Hluboká emocionální, psychická újma se běžně objeví i v případech, kdy oběť neutrpěla žádná tělesná zranění ani finanční ztrátu a není pro ni jednoduché racionální vysvětlení. U přepadených bankovních zaměstnanců, kteří při loupeži vyvázli bez zranění a bez vlastní osobní, materiální ztráty se mnohdy objevují různé psychické problémy. Toto zjištění dokládají i výzkumy vloupání do bytu. Oběti nezasáhne rozsah materiální škody a ztráty. Jako nejhorší hodnotí při vloupání do bytu okolnost ztráty pocitu bezpečí. Oběti vloupání se těžko vyrovnají s tím, že se jim někdo cizí hrabal v osobních věcech a slídl po bytě. Tato okolnost se ještě stupňuje, pokud je v bytě nepořádek a je vysypán i obsah zásuvek (ČÍRTKOVÁ, 2004, str. 126).

3.2 Sekundární viktimizace

Sekundární viktimizací vzniká újma jako důsledek reakcí formálních instancí sociální kontroly nebo neformálního sociálního okolí. Zdrojem sekundární viktimizace může být pachatel, sociální prostředí nebo orgány činné v trestním řízení (NOVOTNÝ, 2008, str. 528). Příkladem druhotného psychického poškozování oběti mohou být reakce nejbližšího okolí a to jak na událost reaguje sociální prostředí oběti, nebo traumatizující soudní projednávání.

Přestože jim z právního hlediska chybí výraznější materiální znaky, mohou zraňovat podstatně více než rány primární. Sekundární rány jsou vždy psychologické, tvoří je následující pocity:

3.2.1 Pocit nespravedlnosti

Soudní projednávání věci může oběť velmi trápit a vyvolávat v ní pocit nespravedlnosti. Nedostatek informací, shovívavé tresty nebo podmíněčné odsouzení pachatele, opožděné či opakovaně odložené soudní jednání, vyšetřování pachatele na svobodě. To vše může vyvolat u oběti pocity nespravedlnosti. K pocitu nespravedlnosti může dále přispívat i fakt, že oběť v roli svědka i poškozeného nemá dostatečnou ochranu v přípravném i soudním řízení. Významnou roli sehrává i ochrana společenských práv oběti. Z pohledu oběti se může jevit, že zájem o její osobu se omezuje čistě na zjištění podstatných a důležitých informací vedoucích k objasnění případu a pak je oběť odkázána sama na sebe a své sociální okolí. Teprve v posledním desetiletí vznikají oficiální instituce zaměřující se na integraci oběti zpět do normálního života. Dobré zacházení s oběťmi trestných činů eliminuje pocity nespravedlnosti, a trestní stíhání pachatelů tím není dotčeno (ČÍRTKOVÁ, 2004, stránky 118-120).

3.2.2 Pocit nedůstojnosti

Velmi často se u oběti objevují pocity ponížení a ztráty lidské důstojnosti. Jako důsledek necitlivého výslechu orgánů činných v trestním řízení nebo senzacechtivého přístupu médií. Pocit ponížení může umocnit i nevhodná reakce blízkého okolí. Obviňování oběti, že nebyla dostatečně opatrná, chovala se nepřiměřeně situaci, byla příliš nápadná, viktimizaci ovlivnila svým způsobem života, utvrzují oběť v tom, že nese vinu za to, co se jí stalo. Princip zavinění má svoji psychologickou funkci, umožňuje

utišit svědomí okolních lidí. Může tak vzniknout iluze, že svět je celkem spravedlivé místo a špatné věci se dějí jen špatným lidem (ČÍRTKOVÁ, 2004, stránky 118-120).

3.2.3 Pocit izolace

Z uvedeného spolupodílu oběti na její viktimizaci může vzniknout pocit izolace. Je důsledkem změn v prožitcích a vztazích v nejbližším sociálním okolí, v rodině, na pracovišti, v místě bydliště. Postoj lidí k oběti trestného činu se velmi často mění, kontakty se ztrácí, z chování mizí přirozenost a stává se strojené, je patrná tendence oběti se kontaktům spíše vyhýbat. Oběť na tyto změny citlivě reaguje a trpí pocity izolace a osamocení. Nakonec se oběť utvrdí v dojmu, že ji událost úplně změnila, že je jiná než byla dříve (ČÍRTKOVÁ, 2004, stránky 118-120).

3.3 Terciální viktimizace

Terciální viktimizace souvisí s psychologickým zkoumáním problému a to jak, se člověk vyrovná s prožitou mimořádnou událostí, vlastní újmou. Dochází k ní v situaci, kdy se člověk nemůže vyrovnat s traumatickou zkušeností, přestože došlo z objektivního hlediska k nápravě újmy a odškodnění i uzdravení oběti. Jedinec je již psychicky zcela zásadně změněn, došlo k odklonění od původní životní cesty. Oběť pak mění výrazně hodnotový žebříček, životní styl a není schopna navázat na původní pracovní kariéru, osobní život a vztahy. Pozadí terciální viktimizace lze vysvětlit ve zvláštním osobnostním založení oběti.

4 OBĚTI TRESTNÝCH ČINŮ

Být obětí trestného činu je velmi těžké, ale být poškozeným v trestně právním řízení, je ještě mnohem těžší. Pro oběť nastává obrovské dilema, zda oznámit či neoznámit trestný čin. Je velmi důležité mít v této situaci někoho, kdo oběti pomůže, poradí a danou situaci ulehčí. Ty nejhorší zločiny znásilnění, sexuální zneužívání, domácí násilí, jsou nejméně oznamovány. Oběti se bojí, že opět ztratí kontrolu nad svým osudem. Poprvé ji ztratily, když jim ji vzal sám pachatel, když mu byly vydány napospas. V roli poškozeného musí oběť poslouchat pravidla, která jsou pro ni striktně dána. A tím opět dochází ke ztrátě kontroly (ČÍRTKOVÁ, 2011).

4.1 Oběť trestného činu

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů v § 2 odst. 2 za oběť považuje nejen fyzickou osobu, které bylo ublíženo na zdraví, ale také tu, již pachatel způsobil majetkovou nebo nemajetkovou újmu a na jejíž úkor se pachatel obohatil (Zákon č. 45/2013 Sb. zákon o obětech trestných činů).

Dle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů je za oběť považována každá fyzická osoba nikoli právnická, která se cítí být obětí spáchaného trestného činu. Pokud nevyjde najevo opak nebo pokud nejde zjevně o zneužití postavení oběti (Zákon č. 45/2013 Sb. zákon o obětech trestných činů). Na postavení oběti pak nemá žádný vliv, zda byl pachatel zjištěn, odsouzen, ani to zda byl pachatel činu trestně odpovědný, nebo není z důvodu nezletilosti, nepřičetnosti.

Obětí trestného činu může být jen fyzická osoba, nebo je jí pozůstalá osoba po oběti, které byla trestným činem způsobena smrt, příbuzný v pokolení přímém (rodič, prarodič, dítě nebo vnouče), sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner nebo druh, je-li osobou blízkou a měl-li zemřelý poskytovat nebo byl povinen poskytovat těmto osobám výživu. Pokud je těchto osob víc, je za oběť považována každá z těchto osob (Zákon č. 45/2013 Sb. zákon o obětech trestných činů).

Zákon oběť vymezuje jako konkrétní fyzickou osobu, která utrpěla spácháním trestného činu újmu na životě, na zdraví, na majetku, na svobodě, na cti nebo na jiných osobních právech. Oběti se mohou vyskytnout jen u těch trestných činů, jejichž objektem jsou statky osobní povahy (MUSIL, 2001, str. 45).

Významná část trestných činů se nedotýká jen oběti samotné. Závažné skutky násilné nebo sexuálně motivované kriminality mají následky i v sociálním okolí oběti, pro partnera, děti, rodiče, případně další příbuzné a blízké známé oběti. Jsou to tedy nepřímé oběti. Jako nepřímou obět' můžeme označit i svědky trestných činů (ČIHOUNKOVÁ, 2013).

Obět' musí orgány činné v trestním řízení, policie, státní zástupce a soud řádně a podrobně poučit. Pokud obět' nemá dostatek finančních prostředků na úhradu služeb zmocněnce či advokáta, může požádat v hlavním líčení soud, nebo v předchozích stádiích státního zástupce, soudce, aby jí byl zmocněnec či advokát přidělen (Zákon č. 45/2013 Sb. zákon o obětech trestných činů).

4.2 Poškozený v trestním řízení

Za poškozeného se považuje ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda, podle § 43 odst. 1 trestního řádu č. 141/1961 Sb. (Trestní řád, 2015). Za poškozeného se nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněným jednáním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem podle § 43 odst. 2 trestního řádu č. 141/1961 Sb. (Trestní řád, 2015).

Práva poškozeného v trestním řízení lze shrnout do těchto základních skupin práv, a to právo na informace, právo na aktivní účast v trestním řízení, právo na zmocněnce, právo na náhradu škody, právo na ochranu a bezpečí (ČÍRTKOVÁ & VITOUŠOVÁ, 2007, str. 191).

Poškozený je každá osoba, které bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková, morální nebo jiná újma, nebo se na úkor oběti pachatel obohatil a bylo zahájeno trestní řízení. Může jít o fyzickou i právnickou osobu. Jeho procesní práva jsou ustanovena trestním řádem. Poškozený je stranou soudního, trestního řízení a sehrává zde roli poškozeného v trestním řízení. Také z jeho postavení vyplývají práva a povinnosti svědka v soudním projednávání.

Poškozeným není pozůstalý po oběti trestného činu, která zemřela. Ale ani ten, kdo se sice subjektivně cítí být trestným činem poškozen, ale újma nevznikla zaviněním pachatele a její příčina tedy není v přímé souvislosti s trestným činem. Také se jím nestává ten, jenž je v trestním řízení stíhán jako spoluobviněný (Zákon o obětech trestných činů a novela trestního řádu číslo 45/2013 Sb, 2015).

Práva poškozeného dle trestního řádu jsou:

1. podat trestní oznámení,
2. navrhnout důkazy v trestním řízení, nahlížet do spisů a pořizovat z nich kopie či výpisky,
3. účastnit se soudního jednání, hlavního jednání a veřejného zasedání,
4. vyjádřit své názory, před skončením se k celé věci vyjádřit, žádat náhradu škody, která vznikla trestným činem, v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému nahradit škodu, která byla poškozenému trestným činem způsobena,
5. žádat o přezkoumání postupu policejního orgánu a státního zástupce,
6. právo na ochranu svědka a poškozeného,
7. žádat informace o tom, zda je obviněný či odsouzený na svobodě,
8. nechat se v trestním řízení zastupovat zmocněncem (jakoukoli jinou osobou starší 18 let věku na základě plné moci) či advokátem (Zákon o obětech trestných činů a novela trestního řádu číslo 45/2013 Sb, 2015).

Podle ustanovení § 46 trestního řádu jsou orgány činné v trestním řízení povinny poškozeného o jeho právech poučit a poskytnout mu plnou možnost k jejich uplatnění.

4.3 Zvlášť zranitelné oběti

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů definuje zvlášť zranitelnou oběť a přisuzuje jim zvláštní práva. „Zvlášť zranitelnou obětí je oběť, která je:

1. dítětem, osobou mladší 18 let,
2. osobou, která je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým handicapem nebo smyslovým poškozením, které ve spojení s různými překážkami může bránit plnému a účelnému uplatnění této osoby ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy.
3. obětí trestného činu obchodování s lidmi podle § 168 trestního zákoníku.
4. obětí trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo trestného činu, který zahrnoval násilí či pohrůžku násilím, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní.“ (Zákon č. 45/2013 Sb. zákon o obětech trestných činů)

5 ÚJMA OBĚTI

Újmou se rozumí objektivně vzniklé poškození či zhoršení stavu oběti, vyvolané trestným činem (<http://www.sbcz.cz>, Sbírka zákonů - Zákon o obětech trestných činů 45/2013 Sb., 2015). Újmu způsobenou oběti klasifikujeme podle těchto hodnotících hledisek:

1. újma na životě, zdraví, majetku, cti,
2. psychická újma,
3. poškození sociálního postavení oběti.

Podle povahy předmětu újmy může jít o újmu na životě, na zdraví, na majetku, na psychice, na cti, na sociálním postavení nebo jiných nemateriálních statcích (ŘEHOŘ, 2013).

Určení majetkové újmy je většinou jednoduché a lze ji celkem snadno odstranit náhradou vzniklé škody. Některé druhy škod však mohou být nezvratné a nenapravitelné, dokonce mohou narůstat. Tyto škody se určují obtížně. Psychická újma je pro oběť mnohem závažnější, než újma majetková nebo zdravotní (ČÍRTKOVÁ & VITOUŠOVÁ, 2007, str. 191). Charakteristická je u mravnostních deliktů, které způsobují celoživotní následky v partnerském i sexuálním životě, společenském postavení, sociálním statusu i psychickém stavu oběti. Psychická újma oběti se projevuje mimo jiné pocitem bezmoci, úzkostí, bázně, nedůvěrou k lidem, sebelítostí, sebeobviňováním (VITOUŠOVÁ, 2001).

K nepřímé viktimizaci dochází u případů svědků násilného a fyzického napadení. Vedle psychického šoku jsou to pozdější pocity viny, že se trestnému činu nepodařilo zabránit. Svědek agresivního útoku často utrpí větší psychickou újmu než přímo napadený jedinec.

Z hlediska přímé souvislosti s trestným činem rozlišujeme újmu primární a sekundární. Primární újma má bezprostřední souvislost s konkrétním trestným činem. Může jít například o odcizení finanční hotovosti či cenností, zranění, fyzické napadení atd. Újma sekundární vzniká v návaznosti na již ukončený trestný čin, tady se jedná o reakci oběti a okolí na trestný čin. Sekundární újma může způsobit ztrátu zaměstnání oběti, dlouhodobou nemoc či invaliditu, zaviněnou násilným trestným činem, také pošpinění pověsti zveřejnění a medializace apod. Procesy, které újmy způsobují, označujeme jako primární

a sekundární viktimizace (VITOUŠOVÁ, 2003). Když je oběti i po ukončení trestného činu způsobena další újma, nastává sekundární viktimizace, jejímž zdrojem může být:

1. pachatel (vyhrožováním, zastrašováním),
2. sociální prostředí (výčitkami, poškození pověsti),
3. nevhodný postup státních orgánů (opakovaným, nešetrným vyslycháním, přístupem policie k oběti a celému procesu vyšetřování).

Některá újma nastává okamžitě po spáchání trestného činu. Jiná se jako následky u některých druhů ublížení na zdraví projeví až za delší dobu (ČIHOUNKOVÁ, 2013). Trvání újmy může mít krátkodobý, ale i dlouhodobý případně doživotní charakter (ŘEHOŘ, 2013).

Mezi vážné důsledky viktimizace patří výzkumy podložená zjištění o relativně vysokém kriminogenním potenciálu viktimizace v raných fázích vývoje člověka. Dokládají to anamnézy delikventů. V signifikantním počtu případů bylo zjištěno, že se ve svém dětství stali obětí fyzického nebo sexuálního násilí. Souvislost mezi kriminálním vývojem, odstartování kriminální kariéry je sice pravděpodobná, ale je obtížně prokazatelná, neboť kriminogenních faktorů působí zpravidla více najednou (ČIHOUNKOVÁ, 2013).

Prožívání újmy má svou dynamiku, rozlišujeme fázi šoku, fázi nastupující a konečné adaptace. Oběť je zaskočena, zmatena, popírá, že se něco stalo, chová se zmateně, vytěšňuje, co se událo. Oběť není schopna srozumitelně se vyjadřovat, racionálně uvažovat, je zasažena a oslabena paměť v oblasti vybavování, chová se netečně (BAŠTECKÁ, 2005, str. 21). Tato fáze je charakterizována omámením, šokem a fází výkřiku. Ve fázi nastupující adaptace se oběť začíná pomalu vyrovnávat s událostí. Zpracovává prožité trauma, prožitkově se k němu navrácí a hovoří o něm. Konfrontuje svoje pocity s osobami v blízkém okolí, pociťuje silné emoce. Stejně tak však může oběť odmítat komunikaci o traumatu a uzavírá se do sebe. Touto dynamikou se vysvětlují časté výkyvy v náladách a chování obětí. Nastupující adaptace je hledání smyslu života a znovuprožívání dalších událostí. Konečná adaptace znamená úplné zpracování prožitého traumatu, kdy si jedinec zvolí individuální způsob vlastního náhledu na událost (BAŠTECKÁ, 2005, str. 22). Psychika oběti se stabilizuje, nesoustředí se jen na traumatickou událost a přijímá nové zážitky a prožitky.

6 TRAUMA OBĚTI

Zkušenost s trestným činem je traumatická událost, která se vymyká zátěži, na kterou je lidská psychika připravena. Vážným způsobem zraňuje psychickou vyrovnanost. Zásadně mění způsob, jakým oběť prožívá vztahy s ostatními lidmi. Diametrálně mění vztah k sobě samému, vlastnímu tělu a k fyzické existenci. Vlastně k celkovému vnímání jedince, jeho možností ovlivnit a kontrolovat svůj život (ČÍRTKOVÁ & VITOUŠOVÁ, 2007). Velmi silná, traumatizující stresová situace mnohdy naruší přesvědčení o bezpečnosti světa a i smyslu života. Traumatická událost se stává součástí osobnosti oběti.

Výzkumy prokázaly vliv náročné situace na vznik zdravotních obtíží, vyčerpání, snížení obranyschopnosti organismu, psychických změn a psychosomatických nemocí, mohou nastat psychické, fyzické i psychosomatické poruchy. Traumatické události tak vyvolávají hluboké a trvalé změny v oblasti fyziologické, emoční i kognitivní (VAN DER KOLK, 1996). Člověk se s celou situací z psychologického hlediska snaží vyrovnat, mnohdy však dojde k nepřizpůsobení se novým podmínkám neboli maladaptaci.

V souvislosti s traumatem je nejprve potřeba vysvětlit pojem stres. Stres je tedy stresovou reakcí, odpovědí organismu na stresový podnět. Endokrinolog Hans Selye (1907-1982) popisoval biologickou adaptační reakci organismu na utrpený a neochabující fyzikální stres, koncepcí obecného adaptačního syndromu General Adaptation Syndrome (GAS). Definice stresu zní: „*Stres je soubor reakcí organismu na vnitřní nebo vnější změny, narušující normální chod funkcí organismu, nebo dokonce ohrožující jeho existenci.*“ (SELYE, 1966)

Při stresové reakci na danou kriminogenní situaci člověk vědomě i nevědomě reaguje na stresor, pokouší se zátěžové situaci přizpůsobit, adaptovat se. Nadměrná psychická zátěž vyvolaná psychickým stresem, vyvolává zvýšenou aktivizační úroveň organismu (MACHAČ, 1985). Nastává automatická poplachová reakce, člověk je připraven na útěk nebo útok. Tuto reakci popsal poprvé v roce 1914 anglický fyziolog Walter Bradford Cannon (1871-1945). Další možnou reakcí na stres je pasivita, kdy se člověk aktivně vyhýbá stresu a zátěži (ŠOLCOVÁ & KEBZA, 1996, stránky 480-487). Se stresem úzce souvisí i jeho zvládnání (coping), který zahrnuje racionální způsoby vyrovnávání se s psychickou zátěží a úzkostí, schopností zvládat zátěžové situace a překážky. Určuje míru adaptability jedince, schopnost přizpůsobit se změnám podmínek.

Psychické trauma může vzniknout působením jednoho extrémně silného stresujícího zážitku nebo dlouhotrvající stresovou situací. Příčina je extrémně děsivá a znamená bez-

prostřední ohrožení života nebo tělesné integrity a vytváří pocit bezmocnosti. Ničí psychické a biologické adaptační mechanismy jedince. Vnitřní ani vnější zdroje jedince nejsou schopny vykompenzovat ohrožení. Není-li možný útok ani útek, dochází u člověka k dezorganizaci psychické činnosti. Ta pak ještě dlouho přetrvává a i to přesto, že skončil stav skutečného ohrožení. Traumatická zkušenost nemůže být vytěsněna. Ohrožuje základní představy člověka o okolním světě, jeho místě v tomto světě. Ohrožuje vnímání světa jako bezpečného, uspořádaného, smysluplného a klidného místa. Ztrácí představu o ostatních lidech jako v jádru dobrých a slušných. A sám sebe přestává vnímat jako nedotknutelnou, hodnotnou a začleněnou osobnost. V souvislosti s traumatickou zkušeností jsou v literatuře uváděny příznaky disociace, nabuzení, intruzivní příznaky a příznaky stažení, sevření. Traumatizovaný jedinec mnohdy hledá izolaci, anebo touží po ochraňujícím vztahu (VIDINOVÁ & PREISS, 1999).

6.1 Psychické důsledky

Někteří psychologové zavádějí v souvislosti s viktimologií výraz neviditelné rány, ty vznikají jako důsledek kriminálního útoku (ČÍRTKOVÁ, 2000).

1. Ztráta důvěry

Každý duševně vyrovnaný člověk musí důvěřovat sobě a svému okolí. V normálním, běžném životě potřebuje mít důvěru ke svým přátelům, známým a blízkým osobám, ale i cizím a jemu neznámým lidem. Mízí představy jedince o světě jako v podstatě uspořádaném, relativně bezpečném a předvídatelném systému. Tyto přirozené předpoklady jsou však prožitkem kriminálního útoku přirozeně velmi silně otřeseny. Pocit důvěry v okolní svět bývá ochromen. A nejen svět, ale i lidé se začínají jevit jako nesrozumitelní, všehoschopní, s nepředvídatelnými reakcemi a bezdůvodně ubližující. Oběť se cítí bezbranná, vydaná napospas nebezpečí a příkoří.

2. Ztráta kontroly, autonomie

Každý zdravý člověk má pocit, že rozhoduje o svém životě, ovládá své jednání a volí různé způsoby chování a jejich důsledky. Věřící, že svými schopnostmi dokáže kontrolovat většinu životních situací a svou vlastní aktivitou překoná nepříznivé okolnosti. O tento

pocit obětí zpravidla po konfrontaci se zátěžovou situací přichází. Pocit vlastní kontroly, autonomie je narušen. Obětí má pocity slabosti, bezmoci a rozčarování. Svůj náhled na sebe a na okolí ztrácí, veškeré obranné mechanismy, které doposud udržovaly duševní stabilitu, jsou prolomeny.

3. Zneuctění

U oběti se pocit zneuctění projeví tím, že se jí svět okolo ní protiví. Obětí ztratila svou vnitřní duševní rovnováhu a stabilitu. Také se velmi často stává, že vznikne její vnitřní přesvědčení, že není v porovnání s ostatními v pořádku. Každý trestný čin vyvolá u oběti trauma a způsobí psychické reakce u oběti. Následující tabulka popisuje psychické prožívání i psychické a fyzické změny oběti trestných činů.

Psychické prožívání	Psychické změny	Fyzické a tělesné reakce
strach	zpomalení myšlení	bolesti hlavy
pocity viny	zhoršení paměti	srdeční potíže
pocit nejistoty	snížení koncentrace pozornosti	žaludeční potíže
ztráta sebedůvěry	zhoršení rozumových schopností	ochromení, staženost
pocit neskutečnosti	potřeba péče a ohledů	tělesná slabost
	náladovost	plačtivost

Tabulka 1. Reakce obětí

Přímé oběti násilí, zranění a zmrzačení nebo ti kdo prožili vraždu blízkého člověka a to i jako svědci, zažili výraznou traumatizaci. Jejich reakce v oblasti emocí, chování a tělesných projevů na tuto událost budou intenzivní a dlouhodobé. Velmi výrazné je prožívání okolnosti a průběhu trestního řízení, soudního líčení, vynášení rozsudku a odvolání. Tyto procesy v nich znovu otevírají psychické rány způsobené trestným činem. Pokud dostanou přístup k potřebným informacím a jsou podporováni při vyrovnávání a smířování se závažným traumatem a ztrátou, získávají tak smysl a odvahu dál žít svůj život (ČÍRTKOVÁ, 1999, stránky 16-20). V různých momentech procesu vypořádávání se s traumatem a ztrátou mohou pomoci činnosti a postupy, jako je poradenství, podpůrné skupiny, medikace, duchovní vedení, společenská angažovanost, pomoc druhým, umělecké vyjádření a symbolické uzdravovací úkony, náboženské, duchovní a kulturní praktiky a tradice, komunitní, rodinné a osobní rituály a symbolické úkony.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 METODOLOGIE VÝZKUMU

7.1 Fáze viktimologických výzkumů

Každý viktimologický výzkum se skládá ze čtyř fází. A to přípravné fáze, vlastního výzkumu, zpracování informací a závěrečné fáze (JUPP, 1999).

7.1.1 Přípravná fáze

Přípravnou fází této diplomové práce bylo vymezení problému oběti trestného činu a teoretická příprava byla shrnuta v předcházející části diplomové práce. Studium odborných materiálů a pramenů domácích i zahraničních k problematice oběti trestného činu a analýza naší právní úpravy a jejího vývoje, analýzy různých zpráv, prohlášení, rezolucí, dokumentů a doporučení mezinárodních i domácích organizací, to vše bude popsáno v praktické části diplomové práce. Na základě poznatků z viktimologických výzkumů, jejichž cílem je formulace obecných principů, koncepcí a teorií o kriminologických jevech a procesech, byly formulovány hypotézy diplomové práce.

Proběhlo přímé poznání prostředí a orientace v daném prostředí, dále průzkum a třídění informací z tisku, internetu a dalších otevřených zdrojů. Zjištění a analýza dostupných podkladů i analýza statistických údajů policie. Předmětem analýzy byly sestavy policejních, soudních a vězeňských statistik, případně statistických dat týkajících se zkoumaného problému a to těchto institucí: statistického úřadu, PČR i speciálních sestav policejních statistik. Provedeno bylo studium a analýza daného problému.

Dále jsme na základě teorie stanovili cíle výzkumu a formulovali hypotézy. Cílem výzkumu je zjistit míru viktimnosti, strukturu trestné činnosti, zjistit obavy respondentů z možné viktimizace, pokusit se o vymezení a poznání latentní kriminality, zjistit míru oznamování trestných činů, možnosti respondentů při zajištění vlastního bezpečí, informovanost o zákoně č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů.

Byly vytyčeny tyto hypotézy:

1. Nejvyšší počet obětí trestného činu je v oblasti majetkové kriminality.
2. Vnímání trendu kriminality je negativní.
3. Více než polovina trestných činů zůstává neohlášená.

4. Subjektivní pocit respondentů v oblasti bezpečí je negativní. Respondenti mají obavy z možné viktimizace.
5. Respondenti preferují zajištění bezpečnosti státem a jeho orgány, před vlastním zajištěním bezpečnosti.
6. Respondenti hodnotí pozitivně zákon o obětech trestné činnosti.

Dále proběhlo stanovení adekvátních výzkumných metod a technik a v neposlední řadě i výběrem výzkumných jednotek, které budou popsány dále. Průzkum probíhal pomocí dotazníkového šetření. Dotazník byl vytvořen pomocí netquest.cz a byl prezentován 5. 11. 2014 do 30. 2. 2015 na sociálních sítích Facebook, Twitter, LinkedIn. Byli osloveni převážně mladí lidé – studenti středních a vysokých škol. Dotazník byl rozeslán také studentům v databázi Univerzity Tomáše Bati.

7.1.2 Vlastní výzkum

Hlavní výzkumnou fází výzkumu jsme získali nové poznatky, a to analýzou studií a expertních šetření pomocí výzkumných technik a dotazníkového šetření. Dotazníkové šetření bylo realizováno prostřednictvím výzkumu veřejného mínění a zkušeností s trestným činem. Dále proběhla analýza relevantní právní normy ČR týkající se zkoumané oblasti obětí trestných činů popsaná praktické části diplomové práce. V neposlední řadě proběhly ústní nebo písemné konzultace s vybranými experty a odborníky na danou oblast a byly využity jejich poznatky a zkušenosti.

7.1.3 Zpracování informací

Dotazník vyplnilo 375 respondentů, z toho 50 dotazníků bylo vyplněno neúplně, a proto byly vyřazeny ze zpracovávaného vzorku. Po prověření, že data skutečně vypovídají o podstatě daného jevu, se tato data zpracovávala, třídila a analyzovala. Proběhla jejich formální i logická kontrola. Souběžně probíhala analýza dostupných pramenů, jako jsou domácí i zahraniční odborné publikace.

7.1.4 Závěrečná fáze

Byly zpracovány závěry z dotazníkového šetření a ty byly následně zpracovány do statistických přehledů. Získané informace byly zpracovány do přehledných tabulek a grafů, z nichž lze jednoduchým způsobem interpretovat zjištěná data. Byly zpracovány grafy

četností i procentním vyjádřením. Cílem takto pojatého vyhodnocení dat, zpracovaného v této práci bylo systematické a přehledné zpracování získaných údajů a jejich interpretace. Použití více výzkumných postupů a hledání nových zlepšení povede k větší plastičnosti, přesnosti a spolehlivosti, a tudíž i k mnohostranné využitelnosti zjištěných výsledků. Kombinace několika výzkumných postupů vede k všestrannějšímu pohledu, ozvláštnění, zpřesnění, rozvedení a prohlubování výsledků.

7.2 Popis metod a technik využitých při výzkumu

Poznatky viktimologického výzkumu byly zjišťovány prostřednictvím kombinace několika metod.

1. Studium a analýza dokumentů

Základem diplomové práce bylo studium a rešerše dostupných materiálů, především knih, článků z populárně-odborných časopisů a dokumentů v tištěné i elektronické podobě. Analýza dokumentů, dotýkajících se zkoumaného problému, je nezbytnou součástí každého výzkumu. V českých podmínkách nejsou některé centrálně archivovány. Kromě toho byly informace ve spisech původně shromažďovány pro jiné účely než výzkumné a jejich využití pro výzkum je tak poněkud limitováno. V souvislosti s využíváním dokumentů pro výzkumné účely je nutné znovu upozornit na určitá omezení, která souvisejí i s tím, že při kriminologických výzkumech jsou často shromažďovány, zpracovávány a uchovávány osobní údaje o fyzických osobách, které jsou chráněny zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

V rámci analýzy dokumentů můžeme v kriminologii využít veškeré oficiální dokumenty, které se týkají zkoumaného problému. Sem patří mezinárodní dokumenty jako usnesení, rezoluce, akční plány, charty, úmluvy, směrnice atd. Organizace spojených národů, Rady Evropy, Evropské unie. Využíváme i příslušné vládní a resortní dokumenty jako hodnotící zprávy, koncepce, pokyny, rozborů apod. Zaměříme-li se například na aktéry boje proti určitému druhu kriminality, jde často o státní instituce, občanská sdružení, nadace, veřejně prospěšné organizace, církevní iniciativy a další. Všechny tyto instituce mají na internetových stránkách údaje o své struktuře, zaměření, poslání, cílech, uvádějí aktuální úkoly, atd. (CEJP, 2004).

2. Analýza statistických dat

Byl využit Evidenčně statistický systém kriminality Policejního prezidia České republiky. Systém obsahuje informace o všech trestných činech a jejich pachatelích, ke kterým prováděla policie trestní řízení. Počty spáchaných kriminálních činů byly získávány ze statistických výkazů tohoto systému, kterých využívá i Český statistický úřad (dále jen ČSÚ). Klasifikujeme kriminalitu v České republice na obecnou kriminalitu (násilná, mravnostní, majetková a ostatní trestná činnost), zbývající kriminalitu, hospodářskou kriminalitu a nezařazené kriminální činy. Pro analytickou část diplomové práce byly vybrány tyto kriminální činy: hospodářské, majetkové, násilné, ostatní, zbývající, mravnostní a kriminalita celkem.

Statistika poskytuje orientační přehled o kvantitativních znacích jevů a procesů. Umožňuje srovnání mezi jednotlivými prvky i posouzení jejich vývoje. Pokud používáme statistická data k porovnání vývoje v čase, nebo pokud analyzujeme strukturu jevu, jde o zobecňování konkrétních zjištění a měli bychom hovořit o metodě. Naproti tomu shromažďování statistických dat lze spíše označit za techniku. Analýza statistických dat může poskytnout obraz o kriminalitě obecně i o některých detailech. Umožňuje srovnání s jinými společenskými jevy a porovnání vztahů mezi jednotlivými prvky. V rámci kriminologického výzkumu lze srovnávat stav a strukturu kriminality, regionální rozdíly, trendy vývoje kriminality, počty a strukturu jednotlivých trestných činů, počty a strukturu stíhaných, obžalovaných, odsouzených osob, počty a strukturu mladistvých pachatelů a strukturu obětí, výši škod způsobených kriminalitou.

3. Dotazník

Dotazníkem zjišťujeme postoje, názory, případně i znalosti a informovanost určitého okruhu lidí o určitých problémech kriminality a prevence. Dotazníky mohou být zaměřeny i na hodnocení různých institucí, zákonů, programů a opatření, v tomto případě zákona 45/2013 Sb. Respondenti vypovídali i o svých vlastních zkušenostech, čehož bylo využito i při našich výzkumech obětí trestných činů. V dotazníku zaznamenáváme také identifikační údaje o dotazovaných, většinou pohlaví, věk, vzdělání.

4. Analýza časových řad

Údaje za určité období lze uspořádat do číselně nebo graficky vyjádřených časových řad, z nich můžeme vyčíst trendy. Provedeme-li hypotetické prodloužení dosavadního

trendu do budoucích let, realizujeme tzv. extrapolaci. Platí přitom zásada, že vždy dvě třetiny dosavadního vývoje umožní prodloužit trend o další třetinu. Jestliže máme tedy zpracovány tendence za dobu dvaceti let, můžeme stanovit pravděpodobný trend na deset let, máme-li ale pouze pětiletou časovou řadu, jsme oprávněni prodloužit křivku pouze na dva a půl roku.

Vzhledem k tomu, že je tento postup relativně jednoduchý a výsledky lze vyjádřit prostřednictvím názorných grafů, bývá někdy nadužíván. Přílišná důvěra k relativně jednoduchým extrapolacím je spojena se značným nebezpečím. Extrapolaci by bylo možné aplikovat jen za předpokladu, že by měl sledovaný proces i v budoucnosti naprosto stejné podmínky, které ovlivňovaly jeho vývoj v minulosti, a že síla i směr jejich působení by byly zachovány. Stejně tak je nutné pozorně posoudit, o čem údaje vypovídají, co je a co není do nich zahrnuto. Extrapolační křivky jsou pro výzkumníka pouze pomocným materiálem a lze je použít pouze jako východisko k dalším úvahám, probíhajícím kupříkladu za účasti expertů.

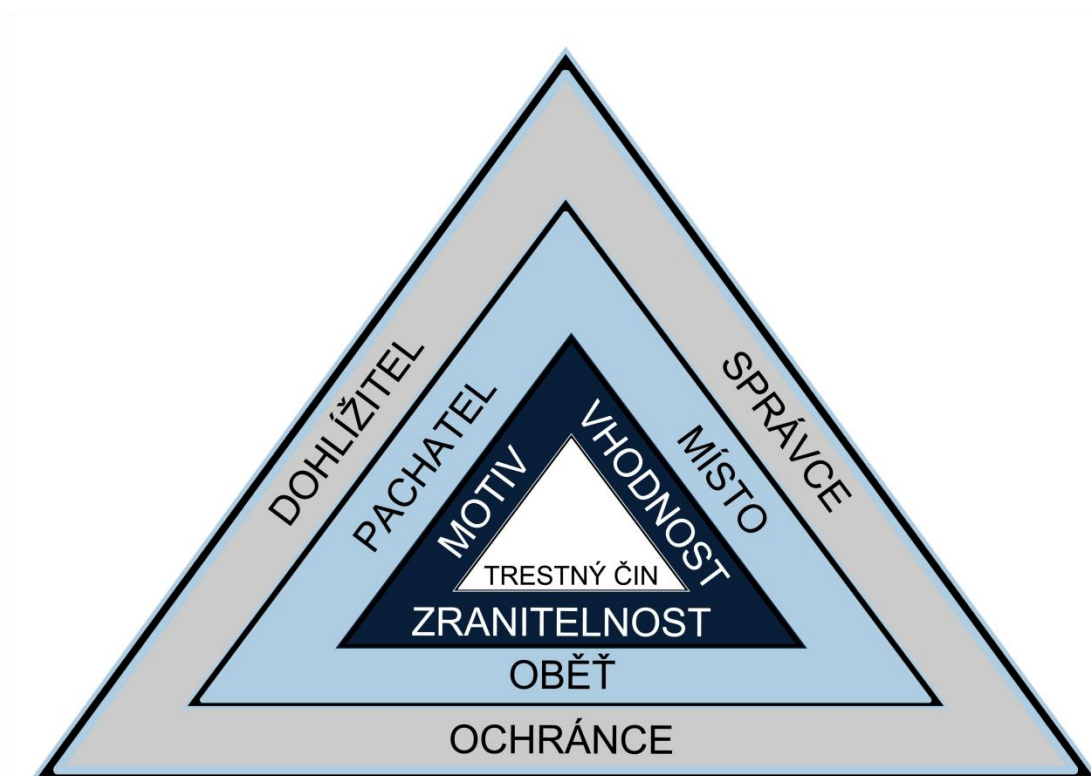
5. Expertní šetření

Expertizy jsou založeny na řízené diskusi renomovaných odborníků. Výsledkem expertizy může být jak to, na čem se všichni shodli, tak i rozličná škála názorů, vyslovených argumentů, nápadů a návrhů. Vychází se přitom z předpokladu, že významní specialisté jsou schopni analyzovat hlavní problémy svého oboru, uvést argumenty pro a proti, formulovat návrhy na řešení a vyslovit předpovědi a prognostiky. Vyjádření expertů, které proběhlo ve vstupních rozhovorech k dané problematice, jsme použili jako doplněk ke zjištěným datům a jejich analýze.

8 ANALÝZA TRESTNÉHO ČINU

8.1 Trestný čin

Ve viktimizačním procesu hlavní roli sehrává samozřejmě pachatel, oběť a místo činu. Trojúhelník analýzy kriminality stojí na předpokladu, že k trestnému činu dojde, pokud se na určitém příhodném místě ve stejný čas sejde vhodný cíl, tedy oběť a pravděpodobný pachatel.

Obrázek 2. Analýza trestného činu

Zdroj: <http://www.popcenter.org/learning/pam/help/theory>.

Zvnějšku přiléhá trojúhelník kontrolních prvků. Pro oběť je to ochránce, kterým mohou být blízcí, přátelé a samozřejmě policie. Nad pachatelem by měl bdít dohlížitel, tedy rodiče, partner, ale i probační úředník. Za místo odpovídá správce, například bezpečnostní pracovník, učitelka ve škole, průvodčí, majitel restaurace atd. (ECK & CLARKE, 2010)

8.2 Komponenty kriminalistické charakteristiky trestného činu

Nejdůležitější komponenty kriminalistické charakteristiky trestného činu jsou:

1. způsob páchaní trestného činu,
2. kriminogenní situace,
3. pachatel,
4. motiv,
5. oběť.

8.2.1 Způsob páchaní trestného činu

Způsob páchaní trestného činu má velký význam na zjištění, poznání a vyšetření trestného činu. Tento fakt vyžaduje, aby analýze tohoto jevu byla věnována zvláštní pozornost jak ve viktimologické teorii, tak v kriminalistické praxi. Při páchaní trestné činnosti sehrávají významnou roli kriminogenní faktory:

8.2.2 Kriminogenní situace

Kriminogenní situace jsou ty, ve kterých je nejrůznějšími způsoby zvýšena pravděpodobnost spáchání trestného činu. Vznik a trvání kriminogenní situace je závislá na řadě okolností sociálního, osobnostního, situačního charakteru. Za kriminální situace se označuje souhrn vnějšího prostředí a podmínek, za nichž je páchán trestný čin. Mezi prostředím a trestným činem existují četné oboustranné, různorodé a variabilní vztahy. Poznat trestný čin lze pomocí deterministických zákonitostí, které moderní vědecká kriminologie dokáže dešifrovat a umožní tak objasnění trestného činu.

8.2.3 Motiv trestného činu

Při spáchání trestného činu jde vždy o nějaký konflikt anebo je jednání pachatele motivováno potřebou vymoci si konkrétní výhodu či zisk nebo jde o donucení oběti strpět daný čin. Nikdy k trestnému činu nedochází bez motivu, bezdůvodně (NAKONEČNÝ, 2004).

8.2.4 Místo činu

Mimořádný význam pro poznání trestného činu má zejména místo činu. Důležité jsou i místa přípravy na čin, trasa příchodu a odchodu, místo úkrytu pachatele a také čas

spáchání trestného činu. Na době činu je např. závislý výskyt svědků na místě a to, zda skutek může být brzy objeven a oznámen.

Je-li trestný čin páchan po delší dobu, vzniká zpravidla větší množství stop, naopak trestné činy s rychlým průběhem, jako např. kapesní krádeže zanechává často jen málo stop.

8.2.5 Pachatel

Pachatelem je trestně odpovědná fyzická osoba, která naplnila všechny znaky skutkové podstaty trestného činu (MAREŠOVÁ, 1994). Může to být i spolupachatel nebo účastník jednak dokonání trestného činu, ale také trestného činu ve stádiu pokusu či přípravy. Pachatelem je fyzická osoba, která je v době spáchání trestného činu přičetná a dovršila 15. rok života.

Z výzkumů víme, že ke spuštění agrese vůči nějaké oběti nestačí vnitřní motivace, jako je třeba pocit prázdnoty života, frustrace, vztek, zvýšená hladina pohlavních hormonů, snížené ovládací schopnosti, pocit prázdnoty života či nesnesitelná nuda. Pokud pachatel netrpí těžkou duševní poruchou, nikdy neútočí zcela náhodně, bez vnějšího podnětu. Vybírá si svou oběť. Tento výběr probíhá podvědomě, podle vnějších znaků vyhlédnuté, potenciální oběti. Někdy se může jevit, že agresor útočil naprosto náhodně, ale není tomu tak (HUDEC, 2012).

8.2.6 Oběť

Oběť v mnoha případech oznamuje spáchání trestného činu. Dostí podstatně také ovlivňuje způsob páchaní trestného činu např. aktivní obranou. Je důležitým očitým svědkem činu, významně se podílí na procesu tvorby stop, které svým jednáním na místě činu i sama vytváří. Je nositelem značného množství kriminalistických stop. Velmi často je oběť spjata s pachatelem složitými vztahy i s dalšími okolnostmi trestného činu, zejména dobou a místem činu. Svým postojem může ovlivnit proces poznání a dokázání objektivní pravdy (PORADA, 1995, str. 507).

9 KRIMINOGENNÍ SITUACE, STRATEGIE A ZPŮSOBY OBRANY OBĚTI

Každý občan má právo na život, ochranu zdraví a majetku. Toto právo je dáno Ústavou, Listinou základních práv a svobod (Ústavní zákon č. 2/1993). Jsou-li tyto závažné hodnoty ohroženy, má občan právo je účinně bránit. Každý má právo z eticky a společensky závažných důvodů bránit závažné hodnoty a to život, zdraví nebo majetek, tedy jak říká trestní zákon zájmy chráněné zákonem (HNÍK, NOVÁK, & ŠPIČKA, 2013). Tyto situace jsou pro člověka vypjaté a lze je nazvat kriminálními situacemi.

Životní situace, události a činnosti, na něž musí člověk v průběhu života reagovat a aktivně je řešit je mnoho. Van der Zanden (1990) rozlišuje tyto obecné kategorie událostí:

1. události vztahující se k celospolečensky probíhajícím sociálním procesům, určující atmosféru doby,
2. události intenzivně prožívané jednotlivcem,
3. události spojené s vnitřním růstem,
4. události jako důsledky pro skupinový život (válka, ekonomická krize),
5. události vyplývající z náhod fyzikálního světa (povodně, zemětřesení),
6. události mající silné vnitřní psychologické komponenty.

Konflikt obecně označuje střet dvou a více snah nebo tendencí. V konfliktní situaci se člověk musí rozhodnout mezi dvěma či více rozpornými motivy svého jednání, typicky pak vznikají pocity nerozhodnosti, váhání či bezradnosti (MIKŠÍK, 2009, str. 219). Nastává stav vrcholného napětí, rozhodující okamžik, po kterém nastává obrat, vyvrcholení konfliktu s pachatelem (HARTL & HARTLOVÁ, 2000).

Viktimizaci oběť pociťuje jako krizi s dominantním pocitem zaskočení, nepříjemného překvapení.

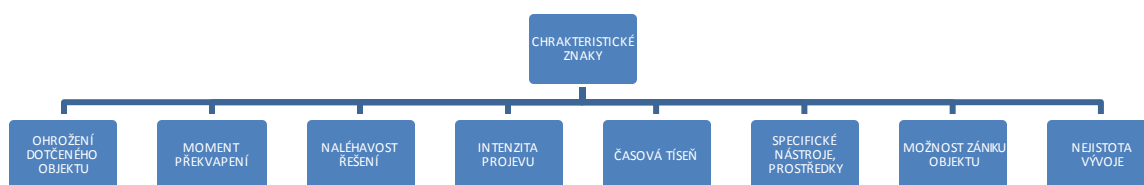
9.1 Kriminogenní situace

Agresivní jednání má kriminální rozměr, jakmile útočí na hodnoty chráněné zákonem a právním systémem jako celkem. Kriminální agrese je tedy využití fyzické síly, její hrozby, může jít i o verbální útok. Způsobí ohrožení objektu způsobem, který porušuje zájmy chráněné zákonem (NETÍK, 1997). Agrese v kriminogenních situacích může být útočná - ofenzivní, ale i obranná - defenzivní.

Kriminální útok můžeme podle motivace k agresivnímu jednání rozdělit:

1. instrumentální, kdy je agrese instrumentem, tedy nástrojem, prostředkem k dosažení určitého cíle,
2. samoúčelné, přinášející požitek sama o sobě,
3. afektivní, vznikající jako důsledek afektu,
4. reaktivní, je odpovědí na ohrožení tělesné a psychické integrity nebo vitálních potřeb.

Kriminálním jednáním pachatel působí na jedince nebo celou skupinu, tak aby udělali, přijali, vykonali něco, co by jinak udělat nechtěli (HARTL & HARTLOVÁ, 2000).

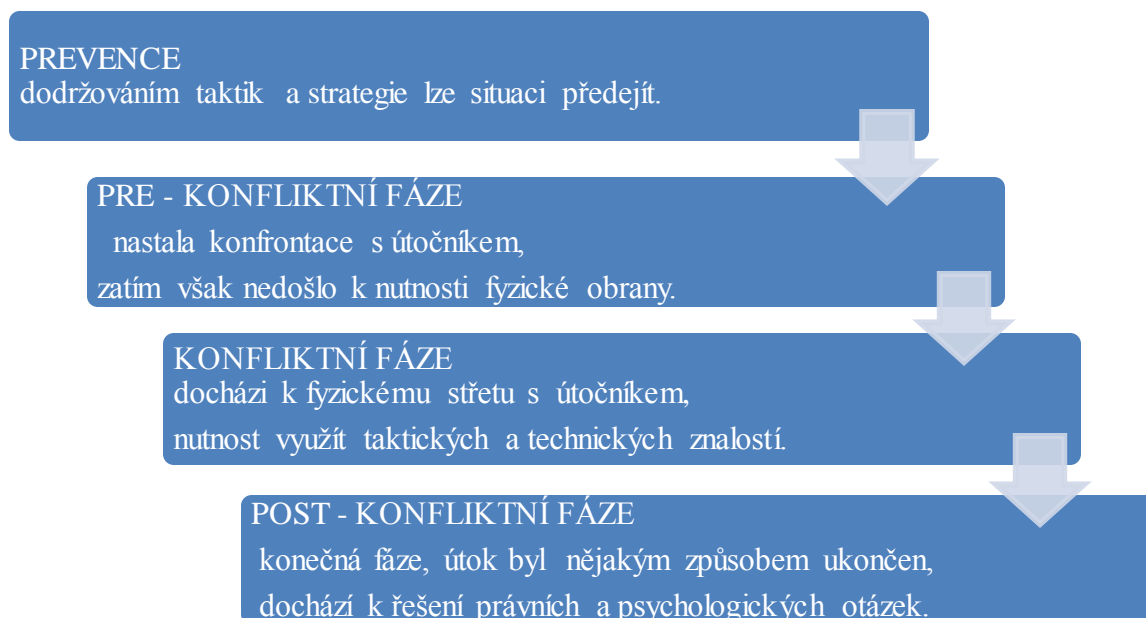

Obrázek 3. Charakteristické znaky kriminální situace

Útočná agrese bývá obvykle spjata se zlobným afektem, pouze sexuální agresivní jednání má jiné pohnutky (NETÍK, 1997). Defenzivní agresi způsobuje strach. Hlediskem rozboru kriminální agrese je také její emocionální podtext, kdy existuje vazba mezi prožitým hněvem, zlostí a agresivním jednáním (VYMĚTAL, 2003). Kriminální chování je výsledkem působení činitelů vnitřních - osobnosti pachatele a vnějších - dané situace (NETÍK, 1997). U deliktů vyvolaných situací bývá často pachatel obětí fakticky vyprovokován např. u úmyslného ublížení na zdraví, zabití. Jiné spontánní delikty se dějí bez spoluúčasti oběti, typické jsou pro instrumentální agresi.

V kriminogenní situaci, při páchání trestného činu, kdy se pachatel snaží oběť oloupit, zbit, znásilnit, zastrašit, však dochází u oběti k psychické zátěži. Velmi často se projevuje strach, panika, tréma, obavy, úlek, nebo naopak vztek, zlost, zlostný afekt. Oběť tak do průběhu události vstupuje v konkrétním, aktuálním stavu psychické labilitě. Tento psychický stav podstatným způsobem rozhoduje o dalším jednání a konání napadené osoby, oběti. Velmi často dojde k ústupu racionálního myšlení a hodnocení situace a na-

stoupí iracionální reakce. Tyto reakce pak mnohdy brání v použití správných taktických postupů.

Obrázek 4. Fáze kriminogenní situace

Oběť je při použití nespravedlivého násilí oprávněna jednat tak, aby riziko jejího poškození bylo co možná nejmenší. Od útočnicka hrozí oběti nižší nebezpečí, pokud si oběť zachová klid, snaží se ovládnout své reakce a také danou situaci. Pokud se oběť chová tak, aby výsledek střetnutí závisel co nejvíce na její činnosti. Oběť pak rozhoduje o svém jednání a není závislá na činnosti útočnicka a je tak co nejméně zasažena. To však závisí na osobnostních, charakterových a fyzických vlastnostech člověka. Také to záleží na schopnostech člověka kontrolovat a hodnotit své chování, jednání a ostatní činnost z hlediska vlastních cílů. Sebekontrola je v těchto chvílích důležitou složkou psychické regulace a možností jak se z této velmi složité situace dostat s co nejmenší újmou (HNÍK, NOVÁK, & ŠPIČKA, 2013).

Do několika vteřin od napadení pachatelem se spouští tzv. akutní reakce na stres. Dochází k fyziologickým změnám, doprovázeným charakteristickými změnami chování a prožívání, tyto reakce jsou samostatně řízeny vegetativním nervovým systémem a nejsou ovladatelné vůlí. V podstatě jde o obranné reakce, které maximálně mobilizují rezervy a síly jedince, jde tedy o výraznou aktivaci organismu. U našich prapředků vedla k úniku z ohrožující situace. Je to tzv. reakce typu útok nebo útek, o které jsme se zmínili

v teoretické části. S různou intenzitou se vyskytují projevy zvýšeného svalového napětí, silné pocení, zrychlený tep a dechová frekvence, třes rukou i celého těla, psychomotorický neklid, nesoustředěnost, těkání, nápadná mimika, zvýrazněné projevy emocí, objevuje se pláč, nářek, křik, agresivita. V těchto situacích člověk nevnímá bolest a zranění a má velkou kapacitu síly a energie, může být tudíž schopen mimořádných výkonů (DRAŠAR, 1997, str. 19).

Základní obranné strategie:

1. útěk,
2. pasivita nekladení odporu,
3. nekonfrontační, málo energický odpor,
4. verbální odpor,
5. konfrontační odpor, fyzická obrana,
6. útok.

Problémem účinné obranné akce je, že každá útočná reakce oběti může ohrozit život a zdraví. Pokud oběť v kriminogenní situaci nechce riskovat život či zdraví, musí zvážit provedení útočné akce a omezit vlastní účinnou obrannou reakci. Při řešení konfliktů můžeme úspěšně použít komunikaci, použít sebeobranné hmaty a chvaty, použít osobní obranné prostředky.

Na prožívání a chování člověka v mimořádné situaci mají vliv vnější a vnitřní faktory.

9.1.1 Vnější faktory

Vnějšími faktory jsou čas, směr a způsob vedení útoku, velmi důležité je i prostředí.

1. Čas

Čas je základní faktor při obraně. Je vyjádřen časem faktickým nebo vzdáleností oběti od pachatele. Čím více času má oběť na určení směru útoku a jeho způsobu, tím efektivnější jsou její obranné reakce. Existují útočné akce, které může pachatel použít z určité vzdálenosti tak rychle, že se proti nim nelze bránit. Pokud se chce oběť úspěšně bránit, musí se snažit těmto situacím vyhnout. To znamená, že nesmí reagovat na to, co již jako děj nastalo, např. nastal útok, napadení (tzv. reagování kvazisignální). Musí reagovat na to, co pravděpodobně nastane (tzv. reagování multisignální), naučit se předvídat jednání útočnicka a vyhnout se tak vzniku neřešitelných situací.

Čas je velmi důležitý faktor při jakékoliv náročné situaci. Nástup stresu, strachu a dalších projevů ovlivňuje obrannou reakci v dané situaci. Některé reakce organismu vznikají téměř okamžitě, je to stres, šok, úlek. Některé potřebují pro vznik delší časový úsek, nevnikají bezprostředně po vzniku nebezpečné situace, jiné vzniknou až později, a to přemýšlením a hodnocením situace danou osobností oběti. Patří sem strach, úzkost, panika.

2. Směr útoku

Jde o nejdůležitější taktický faktor obrany oběti. Je-li oběť schopna vyhodnotit pod časovým tlakem faktický směr útoku, má velkou šanci ubránit své zdraví, život nebo majetek, tedy zájmy chráněné zákonem. Může se směru útoku vyhnout, využít taktiku a nejde-li to jinak, uplatnit sebeobrannou techniku ke zmaření útoku.

3. Způsob útoku

Způsob útoku je důležitý z hlediska organizace útoku, využitých technik obrany a útoku. Záleží na tom, zda jde o útok připravený, příležitostný nebo střetný souboj. Dále je významný i počet útočnicků, zda útočí jednotlivec, dvojice, skupina. Důležité je i vybavení pachatele zbraněmi nebo jinými prostředky. Například technickými obrannými prostředky, ochranným oděvem nebo zbraní.

4. Prostředí

Důležitou roli při vzniku obranné situace sehraává aktuální prostředí, v němž se oběť pohybuje. Vnější prostředí, místo, denní doba, počasí, mají výrazný vliv na vnímání kriminogenní situace. Psychicky náročné situace mohou v jedinci způsobit strach, přirozeně se člověk bojí, pokud prochází sám temnou úzkou ulicí. Jinak se cítí člověk, půjde-li ve dne zalidněnou nákupní ulicí. Nebezpečí však může hrozit v obou situacích.

9.1.2 Vnitřní faktory

Vnitřními faktory jsou osobnost, výchova, výcvik, dispozice a odolnost. Vnitřní faktory se navzájem prolínají. Velmi praktické je poznání reakce člověka v obranných situacích, kde se jedinec chová podle vnitřně nastavených strategií.

1. Osobnost

Osobnost člověka vytváří mnoho atributů, ty formují jeho povahu a postoje. Každý jedinec řeší náročnou, kriminogenní situaci svým vlastním osobitým způsobem, který vychází z individuálního osobnostního nastavení daného jedince.

2. Výchova

Výchova je důležitým způsobem vytváření postoje člověka. Vytváří zásady chování, jednání a naučí jedince určitému hodnotovému žebříčku.

3. Dispozice

Dispozice jsou vrozené i získané a mění se po celý život a dají se získat zkušenostmi a tréninkem. Určují předpoklady člověka pro zvládnutí mimořádné situace. Jak zvládá psychickou zátěž, jestli je člověk vystaven zátěžovým, stresovým situacím. Vhodné dispozice úzce souvisí s osobností, zvyšují odolnost člověka situaci lépe zvládnout.

9.1.3 Fyzické projevy organismu při kriminogenní situaci

Projevy organismu v náročné situaci jsou stres, strach, šok, úlek, úzkost, panika a další emoce jako zlost, naštvaní, hněv. Projevy jsou důsledkem působení vnějších faktorů a závisí i na vnitřních faktorech. Pro jejich vznik je rozhodující subjektivní stav jedince, jaké má dovednosti, vědomosti, znalosti, výchovu, zda má připravenost, výcvik a trénink. Rozhodující je kvalita osobnosti a psychická stabilita lidského subjektu, z ní pak pramení projevy organismu (PROKOPIUS & ŠULISTA, 2007).

Fyziologické příznaky stresu při kriminální situaci:

1. zrychlená, nepravidelná činnost srdce,
2. bolest a sevření za hrudní kostí,
3. křečovitě svírající bolesti v dolní části břicha,
4. bodavé, řezavé a palčivé pocity v rukou a nohou,
5. svalové napětí a bolest v krční a bederní části páteře,
6. úporné bolesti hlavy,
7. nepříjemné pocity v krku, tzv. knedlík v krku,
8. dvojité vidění a obtížné soustředění na jeden bod (KŘIVOHLAVÝ, 1994, str. 29).

9.2 Sebeobrana

V dnešní době je možnost absolvovat placené kurzy bojových umění, sebeobrany i akce zaměřené na prevenci kriminality. Kurz sebeobrany, organizovaný policií je koncipován jako ucelený výukový program praktické výuky dovedností, nutných pro využití v oblasti sebeobrany žen. Zajišťuje praktický nácvik sebeobrany proti nejčastějším způsobům napadení a vytvoření nejvýhodnější pozice obránce. Seznamuje s využitím všech druhů prostředků osobní ochrany i předmětů denní potřeby v sebeobraně. Velmi důležité jsou základy taktiky sebeobrany, základy bezpečného chování jako prevence fyzického napadení, pochopení psychologie sebeobrany, typologie agresorů, příčin fyzické agrese, předcházení fyzické agrese, pochopení chování agresora, ale i základy sindefendologie a morální stránky sebeobrany, související právní úprava, oprávněnost sebeobrany. Sama jsem se tohoto kurzu zúčastnila v pod vedením Mgr. Kamily Novákové u Městské policie Zlín.

Sebeobrana a její znalost a ovládnutí je jedním z účinných prostředků ochrany vlastní integrity. Jedná se o spolehlivou a účinnou ochranu života, zdraví, majetku, cti, osobní i domovní svobodu (ŠPIČKA & NOVÁK, 1969). Sebeobrana je interdisciplinární soubor taktiky a pohybových mechanik, práva, psychologie a sociologie.

Sebeobranu není možné chápat jako problematiku soupeření mezi lidmi, ale jako účelovou disciplínu, která člověku zaručuje a usnadňuje ochranu života, zdraví. Sebeobraně musíme porozumět, je třeba se náležitě a důkladně seznámit s pravidly, postupy i taktickými strategiemi sebeobrany. Pak je spolehlivou a účinnou ochranou.

Sebeobrana je většinou obecně chápána jako řešení již vzniklého střetu, tzn. vedení boje s útočníkem, který nás napadl. Tento pohled je však podle něj špatný a často ovlivněný akčními filmy. Podstata sebeobrany není ve vedení úderů, kopů, hodů soupeře na zem apod., ale jak se reálně nebezpečné situaci vyhnout nebo se do ní vůbec nedostat. A v případě, že se jí nelze vyhnout nedopustit se hrubých taktických chyb, které by znamenaly vlastní neúspěch.

Níže uvedené informace popisují zásady doktora Náchodského, kterých je dobré se držet pro zvýšení své ochrany a bezpečnosti. Jsou určeny pro všechny věkové kategorie. Senioři nebo děti je mohou dodržovat alespoň z části, což může mít také nezanedbatelné výsledky (NÁCHODSKÝ, 2006).

9.2.1 Taktika při sebeobraně

1. Vyhybejte se svému nepříteli. Tato zásada znamená určitou regulaci vlastního životního stylu s nutností nevystavovat se nebezpečí a raději se mu vyhýbat.
2. Každá akce je rychlejší než reakce:
  - a) útočná akce je vždy rychlejší než obranná reakce, při obraně jednáme vždy se zpožděním,
  - b) útočník je vždy ve výhodě, útok zahajuje, volí místo, zbraně,
  - c) rozhoduje se na základě iracionálního, sobeckého způsobu myšlení.
3. Jednou z největších bariér pro vedení sebeobránného konání je vlastní korektnost a tzv. slušné vychování. Slušní lidé, kteří se nikdy neprali a ani to ve svém věku nedokážou. Berou ohledy na útočníka, nebo se bojí trestního řízení v případě poškození pachatelova zdraví.
4. Pokud jste nuceni bojovat, bojujte nečestně, jedině takový boj má smysl. Útočník vás napadá, jedná nečestně, je proto potřeba využít všech technik, abychom průběh střetu zkrátili na minimum např. atakování citlivých míst útočníka
5. Na překvapivou situaci reagujte překvapivě. Tato zásada je mnohokrát ověřená praxí. Největší problém spočívá v tzv. úlekové reakci, která může trvat až příliš dlouho. Pokud se však podaří nabýt psychickou stabilitu, lze tuto zásadu využít ve svůj prospěch.
6. Zásada kontroly a sebekontroly. Vždy dodržujte časový rozpočet a poskytněte nutné informace svému okolí a svým nejbližším poskytněte přehled o vlastní činnosti, o tom kam jdu, s kým jdu, kudy jdu apod. Velmi důležité je udání časů a jejich skutečné dodržování. Důvěřujte svému instinktu a intuici, jednejte a konejte v souladu s nimi. Tento způsob náhlého duševního vidění a cítění nastupuje v předtuše hrozby vzniku nebezpečné situace (NÁCHODSKÝ, 1992).

9.3 Osobní obranné prostředky

Cílem použití obranných prostředků je ubránit se útoku, aniž by došlo k těžkým zraněním či smrti útočníka. Správným použitím obranných prostředků se zvyšuje bezpečnost i šance úspěšně vyřešit krizovou situaci při napadení útočníkem. Obranné prostředky je třeba vyzkoušet, umět je použít a spustit, a mít je v případě potřeby neustále v dosahu. V nebezpečné situaci si je připravte do ruky k rychlé akci.

Mezi základní obranné prostředky patří:

1. Paralyzující sprej

Obranný sprej Kasr patří mezi nejrozšířenější sebeobránné prostředky. Velkou výhodou je přijatelná cena a nízká hmotnost, je tedy vhodný ke stálému nošení, skutečně jej může mít potenciální oběť všude s sebou. Velikost závisí na požadovaném objemu náplně, která ovlivňuje intenzitu výstřiku a počet opakování při použití v reálné kriminogenní situaci. Obsahuje výtažky z kajenského pepře, koření (druh pálivé papriky), které mají na zasaženou osobu velmi silný dopad, cítí palčivou bolest v očích a na sliznici, i při mírném nadechnutí látky má pocit vyraženého dechu. Jeho akceschopnost je na několik minut vyřazena. Vyrábí se v provedení OC sprej (oleoresin capsicum) nebo tekutá střela.

2. Elektrický paralyzátor

Paralyzéry zlikvidují agresivního pachatele okamžitě, aniž by byl zraněn. Při zasažení útočnicka i přes silnou vrstvu oděvu, dostane dotýčný elektrický výboj do nervosvalového systému. Paralyzéry působí na celé tělo útočnicka; nejzranitelnějšími částmi jsou třísla, stehna, spodek hrudního koše, ramena a týl, krk a šíje. Uvedené pomůcky využívají elektrošoku o napětí 75, 150 nebo 200 kV.

3. Teleskopický obušek, tonfa

Obušky teleskopické se vyrábějí v různých délkách a z kaleného černého metal-karbid/chromu či nekaleného černý zinek/nikl. V nejmenším provedení je délka obušku ve složeném stavu 17 cm a v rozloženém stavu 40,5 cm. Váha se pohybuje okolo 340 gramů. V nejdelším provedení je délka obušku ve složeném stavu 26 cm a v rozloženém stavu 67 cm. Jeho váha se pohybuje okolo 540 gramů.

Tonfy se vyrábějí z kvalitního duralu, který zaručuje vysokou tuhost. Ve složeném stavu je tonfa skladná a neomezuje v pohybu.

4. Intenzivní lampy

V podstatě intenzivní nepřerušované světlo nebo fotoblesk. Světelný zdroj způsobuje několikaminutové oslnění. Požadovaného efektu oslnění útočnicka lze dosáhnout pouze za snížené viditelnosti. Při použití proti útočnickovi je třeba respektovat fakt, že přístroj potřebuje nějaký čas asi 10 s na znovu nabití kondenzátorů, je třeba upravit taktiku obrany. (HAŠKA, 2012)

9.4 Okolnosti vylučující protiprávnost činu

Trestní právo chrání oprávněné zájmy a práva fyzických a právnických osob, zájmy společnosti a ústavní zřízení České republiky před kriminalitou. Jednotlivé činy jsou systemizovány v trestněprávních normách. Trestní právo určuje činy, které jsou společensky škodlivé a stanoví trestní sazby za jejich spáchání.

Zákon přesně specifikuje případy, kdy určité jednání jinak vykazující znaky trestného činu, není jako trestný čin posuzováno, jsou tedy splněny okolnosti vylučující protiprávnost činu (<http://www.sbcz.cz>, Sbirka zákonů - Trestní zákoník 40/2009 Sb., 2015).

1. krajní nouzi § 28 TZ,
2. nutnou obranu § 29 TZ,
3. svolení poškozeného § 30 TZ,
4. přípustné riziko § 31 TZ,
5. oprávněné použití zbraně § 32 TZ (Trestní zákoník č. 40/2009 Sb., 2010).

Zákon stanovuje právní krytí napadené osoby. Činnost napadené osoby však musí být v souladu s příslušnou právní normou, zákonem, který obranu např. osobní integrity umožňuje a toleruje. Kriminální situace musí být hodnocena objektivně, nikoliv však napadenou osobou, která ji vždycky bude hodnotit subjektivně. Velmi důležitá je proto úroveň právního vědomí široké veřejnosti, aby každý věděl jak se v dané situaci chovat.

Obrana, má-li být účinná, musí překročit intenzitu útoku. Nesmí však překročit hranice přiměřené obrany. Každá účinná, obranná akce je nebezpečná pro život a zdraví útočnicka (NOVÁK & ŠPIČKA, 1973).

9.4.1 Nutná obrana

Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem. Podle důležitosti práva řadíme právo na život, zdraví, majetek, svobodu a čest. Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku, místu a času útoku, anebo okolnostem vztahujícím se k osobě útočnicka nebo osobě obránce (Trestní zákoník č. 40/2009 Sb., 2010).

Nutná obrana slouží k ochraně zájmů chráněných trestním zákonem, které jsou dány Ústavou ČR, Listinou základních práv a svobod a dalšími prameny práva v ČR. V nutné obraně se způsobí újma samotnému útočnickovi. Činem v nutné obraně je možné způsobit

i závažnější následek, než jaký hrozil útokem. Útok, který je možný odvrátit nutnou obranou, musí být splněny všechny podmínky dané zákonem a to, že útok je hrozící, trvající, skutečný nikoli domnělý.

9.4.2 Krajiní nouze

Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem, není trestným činem (Trestní zákoník č. 40/2009 Sb., 2010).

Podmínky krajiní nouze:

1. nebezpečí musí přímo hrozit,
2. nebezpečí za daných okolností nelze jinak odvrátit,
3. způsobený následek nesmí být stejně závažný nebo závažnější než ten, který hrozil.

Podmínkou krajiní nouze je nebezpečí hrozící tomuto zájmu. Krajiní nouze tedy umožňuje beztrestně odvracet jiné nebezpečí než útok člověka. Nebezpečím může být požár, hrozba výbuchu nebo i hrozba útoku rozrušeného zvířete. Musí se jednat o nebezpečí hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem. Činem v krajiní nouzi lze způsobit zásadně jen méně závažný následek než ten, který by nastal.

9.4.3 Oprávněné použití zbraně

Trestný čin nespáchá, kdo použije zbraň v mezích stanovených zvláštními právními předpisy. Těmito ustanoveními jsou právních předpisy, zákon o policii ČR č. 283/91 Sb., zákon o obecní policii č. 553/91 Sb., a další. Obsahem je okolnost, že pokud je zbraň použita v souladu s ustanovením těchto zákonů, nejedná se o trestný čin. Použití zbraně zákon upravuje pro příslušníky celní stráže, bezpečnostní informační služby a vězeňské a justiční stráže.

Často se tvrdí, že střelná zbraň je příčinou násilí, a že proto nepatří do rukou obyčejných občanů - neprofesionálů. O tom zda zbraň je použita k násilí nespravedlivému - vraždě, nebo spravedlivému, k vynucenému zabití útočnicka v sebeobraně, nebo jako prostředek k vyhnutí se násilí odstrašením potenciálního útočnicka, však rozhodují cíle účastníků situace. „*Střelná zbraň je primární příčinou násilí asi tak málo, jako je ruka příčinou malby.*“ (MEIXNER, 2012)

10 POSTUP PŘI ŘEŠENÍ TRESTNÉHO ČINU

Stát je jediný subjekt s právem trestat. V okamžiku, kdy oběť podá trestní oznámení, je konfrontována s orgány činnými v trestním řízení (KRISTKOVÁ, LANDHANSOVÁ, & MATIAŠKO, 2007).

Viktimologické výzkumy odhalily skutečnost, že většině obětí trestného činu nejde o pomstu pachateli za utrpěné příkoří, ale o co nejrychlejší dosažení morálního a materiálního odškodnění, zadostiučinění, nejlépe neformální cestou (MARTINKOVÁ & MAREŠOVÁ, 2001). Odborníci v oblasti trestní politiky, praxe i akademičtí pracovníci hledají alternativní cesty k tradičnímu trestněprávnímu řešení trestného činu. Restorativní, obnovující justice, je výsledkem tohoto úsilí. Jsou přijímány nové legislativní opatření, poskytována praktická pomoc při řešení trestného činu i odstraňování následků způsobených konkrétním trestným činem (ŘEHOŘ, 2013).

10.1 Trestající justice

Retributivní justice, označována jako odplatná či trestající, považuje za primární oběť protiprávního činu stát, protiprávní jednání je útok na veřejný zájem. Ochrana státu, kterou zajišťuje, je prioritou a k ní směřují všechny cíle a prostředky proti tomu, kdo zájmy státu ohrožuje, cílem je zavržení, odsouzení, potrestání pachatele jako prevence recidivy. Individuální oběť trestného činu má pasivní postavení. Účastní se minimálně pouze v uplatnění nároku na náhradu škod a ostatní práva oběti jsou přehlížena.

1. Trestný čin je porušením práva a prohřeškem proti státu.
2. Porušením zákona vzniká vina.
3. Spravedlnost je uznání viny pachatele a uložení újmy – trestu (ŘEHOŘ, 2013).

10.2 Restorativní justice

Protiprávní jednání je druh sociálního konfliktu mezi pachatelem činu a jeho obětí, tedy poškození jedné osoby druhou. Důraz je kladen na odstranění konfliktu mezi oběma stranami. Pachateli umožňuje uvědomit si důsledky svého jednání nejen ve vztahu ke své osobě, ale také k osobě poškozeného a v širších společenských souvislostech a jsou zohledňovány i individuální zájmy oběti trestného činu. Zločinem vzniká oběti újma nejen materiální či fyzická, ale v mnoha případech též újma psychická, oběť je ohrožena ztrátou společenského postavení a narušením či přerušením sociálních vazeb. Pachatel by měl aktivně přistoupit k odčinění škodlivého následku činu.

„Koncepce restorativní justice je tedy chápána jako úsilí po obnovení trestným činem narušeného nebo ohroženého systému chráněných hodnot a sociálních vztahů. V tomto smyslu jde o kvalitativně nové pojetí odpovědnosti za řešení problému kriminality, které není pouze v rukou státu, resp. jeho orgánů, ale rovněž v kompetenci těch, kterých se bezprostředně týká. Výkon trestní spravedlnosti v tomto kontextu nabývá úplně jinou podobu, která je mnohem bližší subjektivním pocitům dotčených osob.“ (ŠÁMAL, SOTOLÁŘ, & PÚRY, 2000, str. 9)

Trestný čin je prohřeškem proti osobě a narušení vzájemných osobních vztahů.

1. Porušení normy vytváří závazky a povinnosti
2. K naplnění spravedlnosti dochází za účasti poškozeného, pachatele a členů komunity, všichni usilují o obnovení narušeného stavu a vztahů.
3. Nejdůležitější je odpovědnost pachatele v procesu napravení škod (ŘEHOŘ, 2013).

V restorativním přístupu je trestný čin konflikt mezi konkrétními jedinci a nikoli mezi pachatelem a státem. Řeší poškozené sociální vztahy a odčिňuje způsobená příkoří. Pachatel přebírá odpovědnost za škodu vzniklou v souvislosti s jeho trestným činem. Oběť přispívá k objasnění příčin deliktu, napomáhá vstřícnými kroky k rychlému ukončení procesu nápravy. Dochází k sociální integraci pachatele a tím i k lepší prevenci kriminality (ŘEHOŘ, 2013).

Při podcenění role oběti se může stát, že dojde k ukončení trestního procesu a osvobození pachatele závažného trestného činu pro nedostatek důkazů. Zejména u závažné trestné činnosti, jako je násilná a mravnostní kriminalita pak osvobozující rozsudek vyvolá zhoršení vztahu veřejnosti k orgánům činným v trestním řízení. Dochází k tomu, že občané získávají pocit ohroženosti kriminalitou, pochybují o efektivitě činnosti orgánů činných v trestním řízení a nabývají dojmu, že některé druhy trestných činů i pachatelů jsou beztrestné.

Všechny tyto příčiny vedou k tzv. latentní neboli skryté kriminalitě. A to z důvodů, že oběti trestných činů často zvažují, jestli vůbec podávat trestní oznámení, neboť mají strach a obavy svěřit se s průběhem trestného činu do rukou orgánů činných v trestním řízení. Stát by měl zajistit účinné uznání a respektování práv obětí ohledně jejich lidských práv; měl by zvláště respektovat bezpečnost, důstojnost, soukromý a rodinný život obětí a uznat negativní dopady trestného činu na oběti.

11 LATENTNÍ KRIMINALITA

Celková kriminalita ve společnosti se skládá z registrované i neregistrované kriminality. Latentní kriminalitou jsou trestné činy, které nejsou registrovány v oficiálních kriminálních statistikách, protože nebyly policii oznámeny ani zjištěny policií jiným způsobem (KARABEC, 1973, stránky 47-48).

O stavu, struktuře, dynamice a vývoji kriminality ve společnosti vypovídají studie kriminalistických studií. Informace potřebné k jejich interpretaci jsou obsaženy v soudních nebo policejních statistikách, všechny mají vypovídající hodnotu o fungování trestní justice, o pachatelích a jednotlivých typech deliktů. Informace o oznamování jednotlivých trestných činů a o jejich obětech stojí zcela stranou zájmu a jsou často úplně opomíjeny. Není proto možné správně, objektivně, pravdivě zhodnotit celou situaci v oblasti kriminality.

Řada trestných činů zůstává policií neodhalena, anebo je neoznámena. Tyto okolnosti vedou ke vzniku skryté, latentní kriminality, nazývá se „dark figures“. Latentní kriminalita není zahrnuta do žádných statistických údajů a její existence tak všechny dostupné údaje o stavu, struktuře a dynamice činů velmi relativní. A má za následek výrazné zkreslení informací o kriminalitě jako celku (ZAPLETAL, 2004, str. 20).

Vysoký důraz je u nás kladen na objasněnost případů, a proto případy s malou nadějí na dopadení pachatele nejsou evidovány. Policií mnohdy neregistruje takové trestné činy, které sama nepovažuje za závažné. To všechno jsou důvody, které mohou směřovat k poměrně malé míře oznamování oběti o spáchaném trestném činu. Dalším důvodem oznamování nebo neoznamování je druh spáchaného trestného činu a možnost získat nápravu, tedy výše škody a důvěra v policii a její schopnost případ úspěšně vyřešit (Latentní kriminalita, 2014). U násilných trestných činů jsou to pochopitelné ještě i obavy oběti ze sekundární viktimizace.

Důvody k neoznámení trestného činu mohou spočívat ve strachu z pachatele, závažnosti trestného činu, nedůvěře v policii, že případ úspěšně vyšetří. V nejvyšší míře se latentní kriminalita projevuje ve velkých aglomeracích s vysokou koncentrací obyvatel. Vysoká míra latentní kriminality se předpokládá u drogové kriminality, domácího násilí, sexuálních činů mezi rodinnými příslušníky, zneužívání dětí, organizovaného zločinu

a hospodářské kriminality (KUCHTA & VÁLKOVÁ, 2005, str. 127). Také je vysoká míra latentní kriminality u dětí a mládeže, zejména pokud jde o bagatelní kriminalitu. Případy závažné a recidivní kriminality jsou v oblasti latentní kriminality méně časté (KAISER, 1994, stránky 154-155).

Obrázek 5. Celková kriminalita

Míra latentní kriminality je u všech druhů kriminality vyšší než registrovaná. Méně se trestné činy oznamují, než neoznamují (KUCHTA & VÁLKOVÁ, 2005, stránky 127-128).

Velmi významný vliv na pohled na kriminalitu jako celek má vnímání pocitu bezpečnosti, a také strachu občanů z trestné činnosti, ohrožení osobní bezpečnosti způsobených přímou i nepřímou zkušeností s viktimizací. Tyto okolnosti negativně ovlivňují viktimogenní rysy lokality a bydliště, ale také osobnostní nastavení jednotlivce, sociální izolace v současné společenské struktuře, prezentace násilí v masmédiích. Výklad médií je značně odlišný, účelový, výběrový a rozdílný od kriminality registrované i latentní a vede k vytváření neadekvátního obrazu reality a mylným představám o stavu společnosti i kriminality.

12 ZÁKLADNÍ DRUHY KRIMINALITY

Kontrola kriminality a ochrana občanů před kriminalitou je jedním z hlavních úkolů státu a celé společnosti. K dosažení konformity chování občanů spojuje všechny instituce, strategie, postihy a sankce v oblasti regulované zákonnými normami danými trestním právem. Je součástí sociální kontroly, a jejími prostředky jsou právo, morálka, výchova, náboženství a procesní prostředky trestního práva.

Abychom se mohli podívat na oběť komplexně, je třeba vymezit jednotlivé trestné činy podle jejich povahy. Kriminalita se podle povahy trestných činů dělí na majetkovou, násilnou, mravnostní, zbývající, hospodářskou a ostatní kriminalitu. Můžeme toho docílit systematickým rozdělením trestných činů podle skutkové podstaty daného trestného činu. To jak podle trestně právních atributů, tak i podle klasifikace dle skutku či události, které mohou tvořit trestný čin. K tomuto přístupu se snaží vytvořit státy EU návrh na jednotnou klasifikaci trestných činů.

Nejprve se podívejme na celkovou kriminalitu v našem státě, její vývoj a dynamiku. Nárůst kriminality v ČR lze vysvětlit těmito důvody. Někteří občané si mylně vysvětlují svobodu a demokracii ve svůj vlastní prospěch, zajištěním výhod na úkor jiných jedinců. Dochází k devalvaci základních civilizačních hodnot, jako je úcta k životu, k morální, fyzické i psychické integritě člověka. Nejsou dodržovány právní normy, chybí povědomí občanské odpovědnosti a úcta k zákonům. Z očí veřejnosti zmizely orgány institucionální kontroly, zastoupené policií, státním zastupitelstvím, soudy. Dochází ke změnám hodnotového řebříčku, v němž majetek a zisk hraje důležitou roli, tyto tendence vedou k rychlému zbohatnutí a také zániku podnikatelské etiky. Obrovský nárůst kriminality způsobila amnestie prezidenta a masivní, hromadné propuštění vězňů. Nebyla zajištěna jejich příprava na život a svobodu, ani zázemí v oblasti bydlení, zaměstnání, finanční podpory ani opory rodiny. Průběžně došlo k soustředění propuštěných osob do průmyslových aglomerací a největších měst. Otevření světa také znamenalo další příliv profesionální importované kriminality. Citlivost občanů na kriminalitu narůstá s vědomím, že se člověk není schopen vypořádat s kriminalitou a zajistit si vlastní bezpečnost.

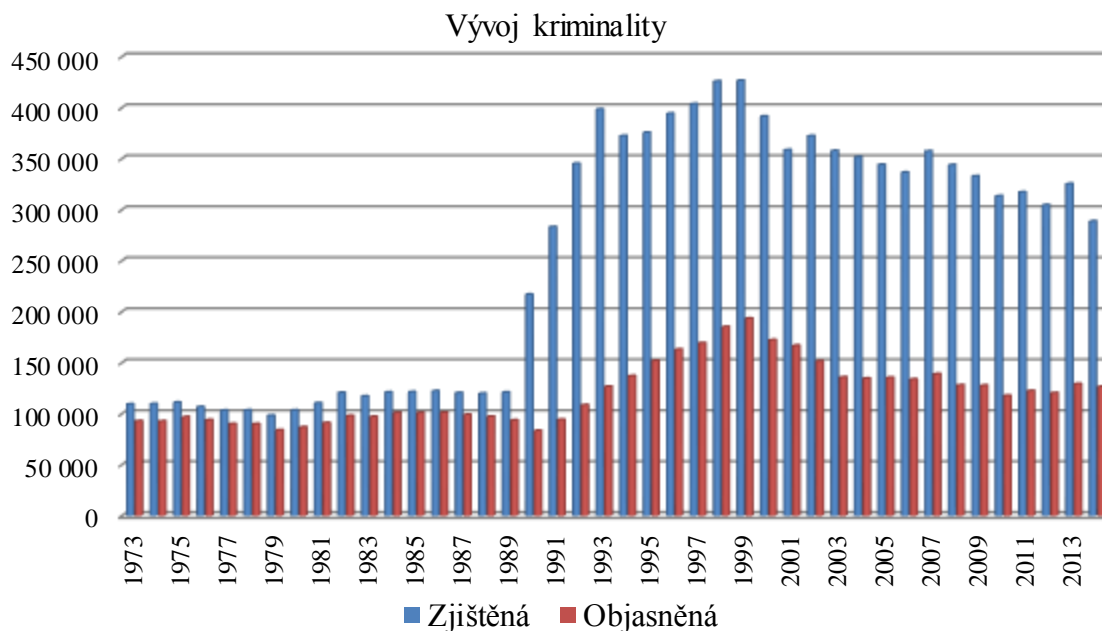
Následující statistické údaje jsou zpracovány pomocí evidenčně statistického systému kriminality Policie České republiky.

Rok	Zjištěno	Objasněno	Objasněnost v %
1973	109 355	92 685	85,00
1974	109 573	92 536	84,45
1975	110 957	96 725	87,17
1976	106 602	93 753	87,94
1977	103 083	89 956	87,26
1978	103 251	89 798	86,97
1979	98 091	83 825	85,45
1980	103 219	86 653	83,95
1980	110 312	90 906	82,40
1982	120 444	97 847	81,23
1983	117 001	96 939	82,85
1984	120 918	100 672	83,25
1985	121 272	100 665	83,00
1986	122 122	101 000	82,70
1987	120 260	99 006	82,32
1988	119 675	97 064	81,10
1989	120 768	93 542	77,45
1990	216 852	83 237	38,38
1991	282 998	94 115	33,25
1992	345 140	108 380	31,40
1993	398 505	126 442	31,72
1994	372 427	136 935	36,76
1995	375 630	151 842	40,42
1996	394 267	162 929	41,32
1997	403 654	169 177	41,90
1998	425 930	185 093	43,46
1999	426 626	193 354	45,32
2000	391 469	172 245	43,99
2001	358 577	166 827	46,52
2002	372 341	151 492	40,69
2003	357 740	135 581	37,90
2004	351 629	134 444	38,23

Rok	Zjištěno	Objasněno	Objasněnost v %
2005	344 060	135 281	39,32
2006	336 446	133 695	39,74
2007	357 391	138 852	38,85
2008	343 799	127 906	37,20
2009	332 829	127 604	38,33
2010	313 387	117 685	37,55
2011	317 177	122 238	38,53
2012	304 528	120 168	39,46
2013	325366	129181	39,70
2014	288660	126327	43,76

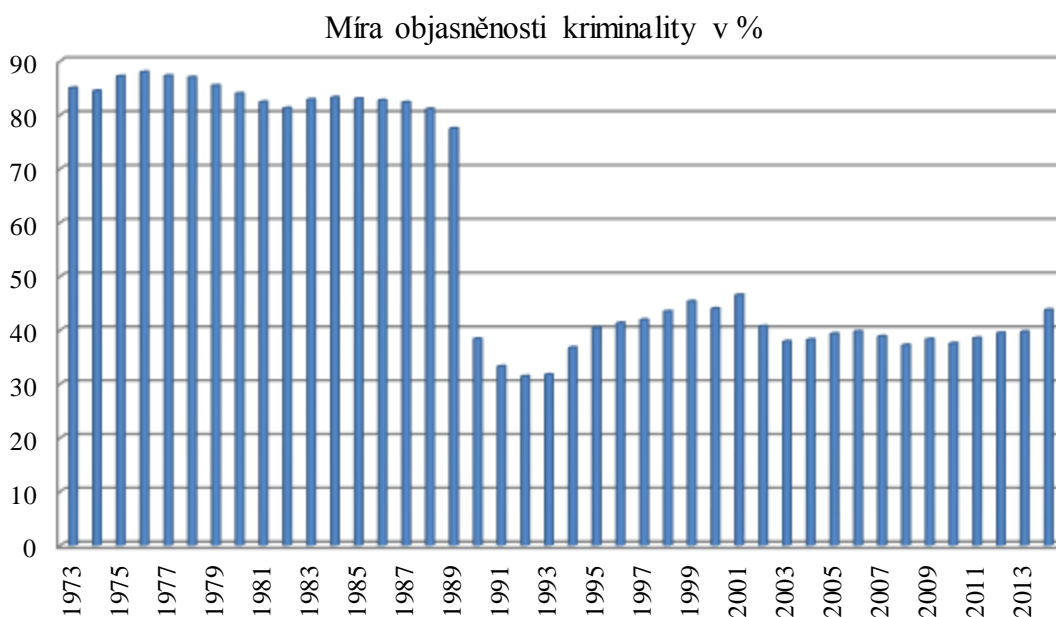
Tabulka 2. Vývoj celkové kriminality a její objasněnost v období 1973-2014

Zdroj: Evidenčně statistický systém kriminality. Praha: Policejní prezidium ČR. (Policie ČR, 2014)

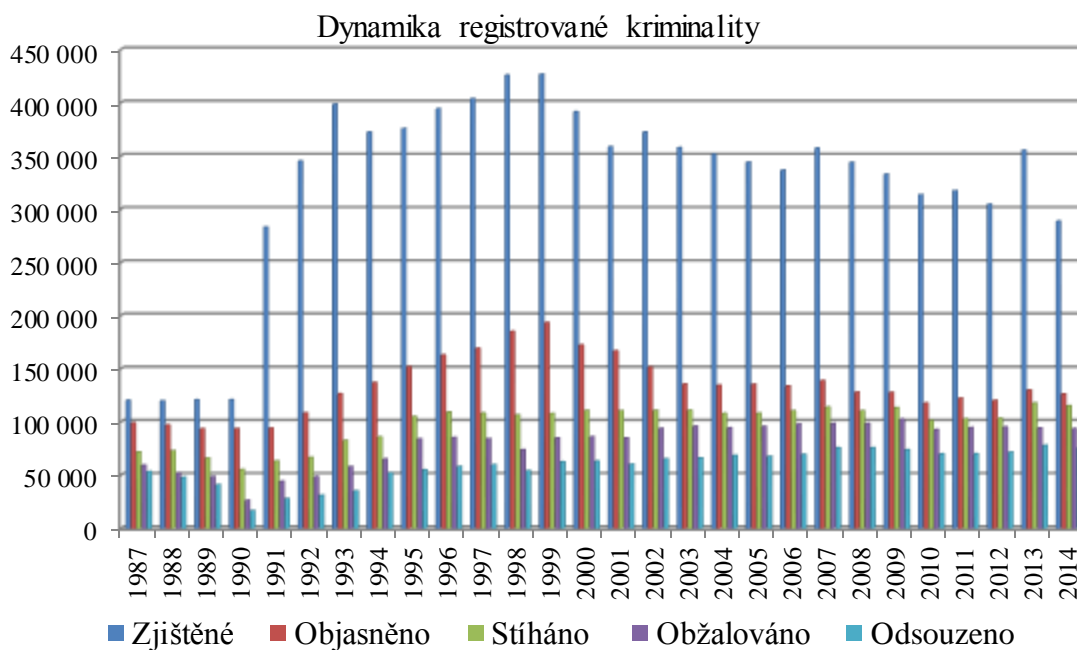
Graf 1. Vývoj kriminality na území ČR za období 1973- 2014

Zdroj: Evidenčně statistický systém kriminality. Praha: Policejní prezidium ČR. (Policie ČR, 2014)

Graf 2. Dynamika objasněné kriminality na území ČR v období 1973-2014.

Zdroj: Evidenčně statistický systém kriminality. Praha: Policejní prezidium ČR. (Police ČR, 2014)

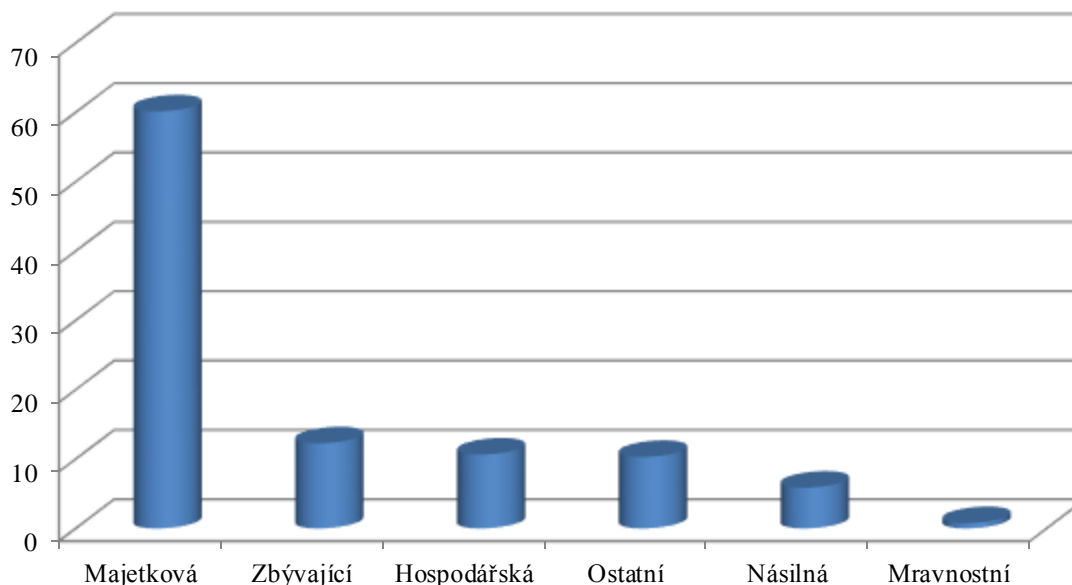
Graf 3. Dynamika registrované kriminality na území ČR za období 1987-2014.

Zdroj: Evidenčně statistický systém kriminality. Praha: Policejní prezidium ČR. (Police ČR, 2014)

12.1 Klasifikace trestných činů

Kriminalita se podle povahy trestných činů dělí na majetkovou, násilnou, mravnostní, zbývající, hospodářskou a ostatní kriminalitu.

Struktura kriminality v roce 2014 v %

Graf 4. Struktura kriminality

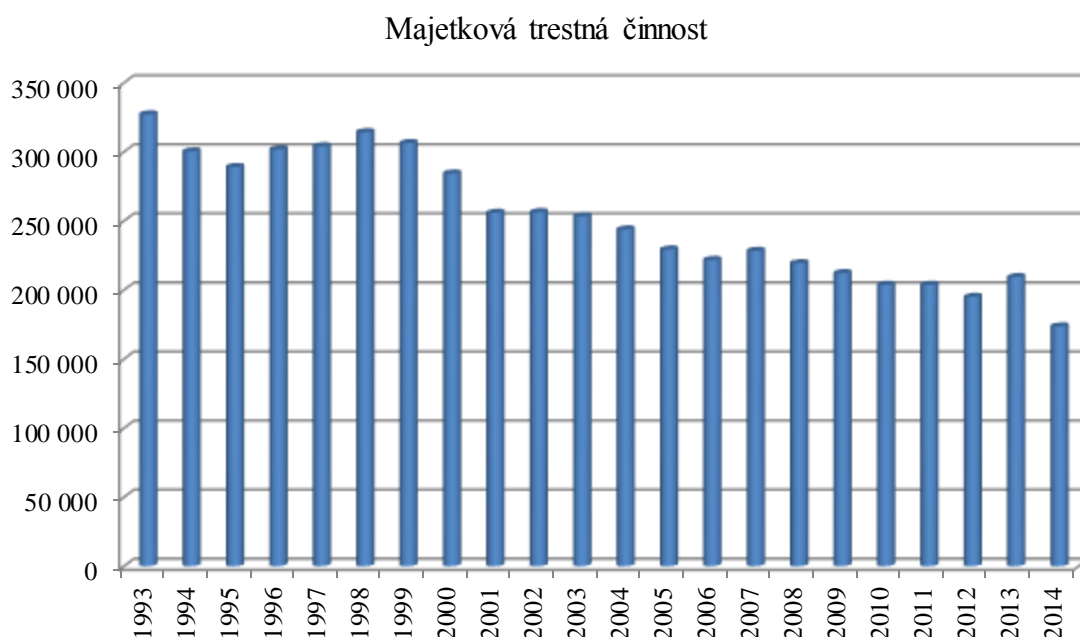
Zdroj: Evidenčně statistický systém kriminality. Praha: Policejní prezidium ČR. (Policie ČR, 2014)

12.1.1 Majetková kriminalita

Majetkovou trestnou činností charakterizuje útok pachatele proti cizímu majetku. Útok může být směřován proti majetku fyzických i právnických osob. Tato kriminalita je nejčastější, tvoří 65 – 70 % z celkové kriminality. Majetkové trestné činy můžeme rozdělit na krádeže vloupáním, krádeže prosté a ostatní majetkovou kriminalitu. Nejčastější jsou krádeže vloupáním do bytů, rodinných domů, chat a podnikatelských objektů, krádeže věcí z automobilů a krádeže automobilů.

1. trestné činy, směřují k obohacení pachatele a jsou vedena zjištěností, krádež § 205 TZ, zpronevěra § 206TZ, podvod § 209 TZ.
2. trestné činy úmyslného poškození cizího majetku, pachatel není veden úmyslem obohatit se, poškození cizí věci § 228, poškození věřitele § 222 TZ.

3. pachatel využívá trestné činnosti páchané jinou osobou, například trestné činy podílnictví § 214 TZ, § 215TZ (NOVOTNÝ, 2008).

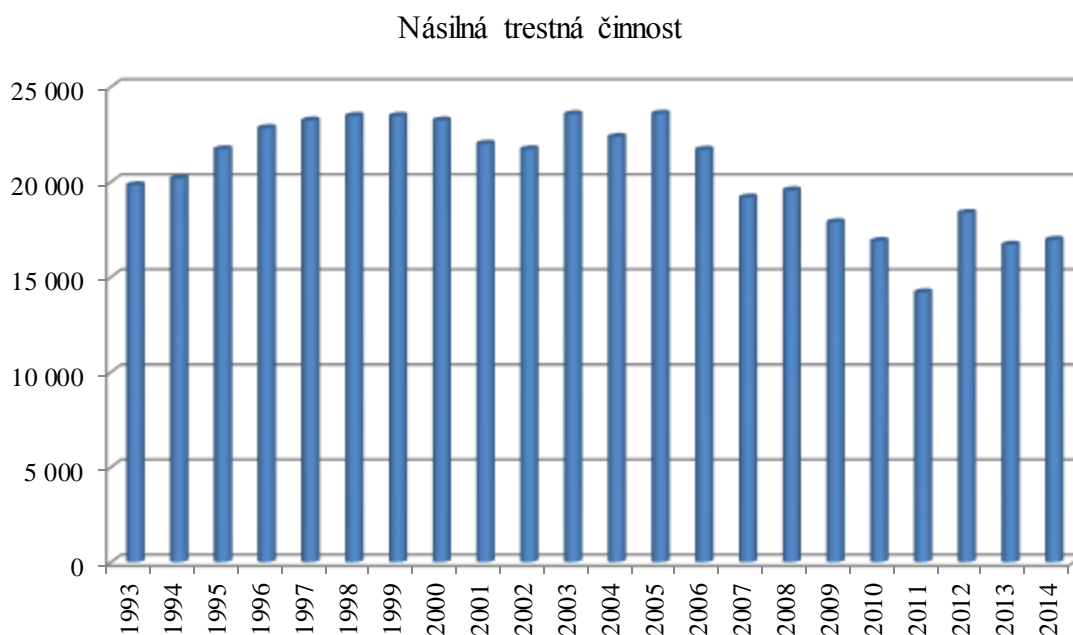
Graf 5. Majetková trestná činnost na území ČR v období 1993-2014

Zdroj: Evidenčně statistický systém kriminality. Praha: Policejní prezidium ČR. (Policie ČR, 2014)

12.1.2 Násilná kriminalita

Násilná kriminalita je útok na fyzickou nebo psychickou integritu člověka. Tedy úmyslné užití fyzického násilí vůči jiné osobě (KUCHTA & VÁLKOVÁ, Základy kriminologie a trestní politiky, 2005, stránky 379-380). Může jít i o pohružku násilím. Motivace násilím je nepřátelství, instrumentální násilí, násilí sloužící k obohacení, loupež.

Násilná kriminalita z celkové kriminality zaujímá 6 – 8%, dochází jen k mírnému zvýšení, roste však brutalita útoků. Největší míru v zastoupení zde mají trestné činy ublížení na zdraví, loupeže, násilí na veřejném činiteli, vraždy (ZAPLETAL, 2004).

Graf 6. Násilná trestná činnost na území ČR v období 1993-2014

Zdroj: Evidenčně statistický systém kriminality. Praha: Policejní prezidium ČR. (Policie ČR, 2014)

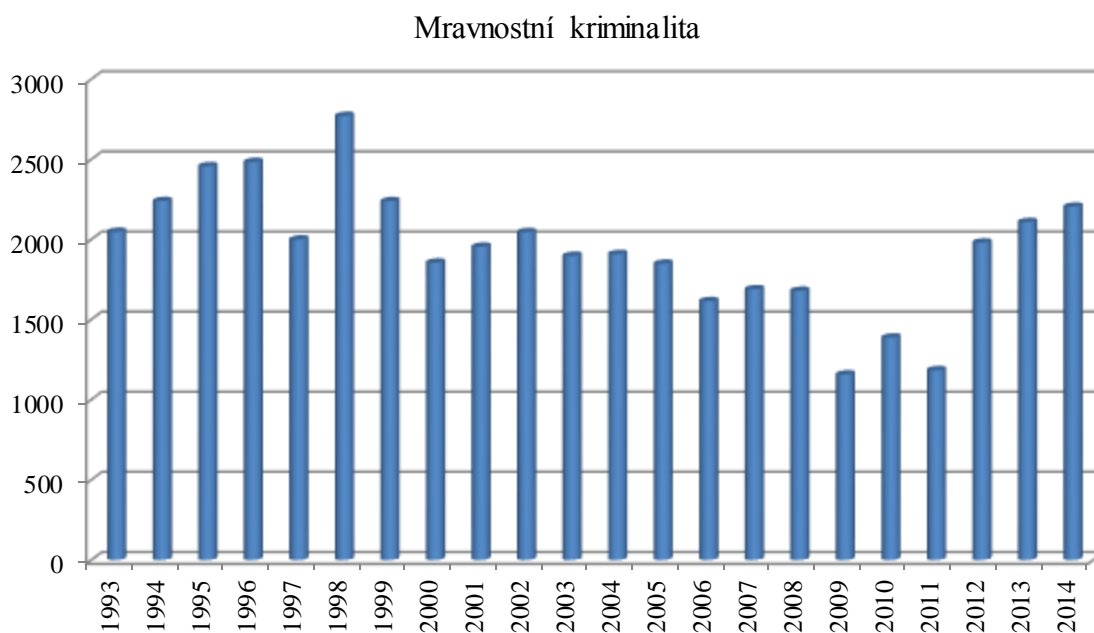
12.1.3 Mravnostní kriminalita

Mravnostní tedy sexuální kriminalita. Jde o ukájení sexuálního pudu metodami, způsoby a formami, které společnost nepřipouští. Mravnostní kriminalitu můžeme dělit:

1. trestné činy spojené s ukájením pohlavního pudu, překročení okruhu dovolených sexuálních partnerů nebo dovolených sexuálních jednání,
2. trestné činy spojené s prostitucí
3. trestné činy směřující proti svobodě rozhodování v pohlavních vztazích (znásilnění § 185 TZ, obchodování se ženami § 168 TZ atd.),
4. trestné činy ohrožující zdravý vývoj mládeže (pohlavní zneužívání, ohrožování mravnosti),
5. trestné činy směřující proti zásadám morálky v pohlavních vztazích např. kuplířství § 189 TZ (ZAPLETAL, 2004).

Mravnostní kriminalita zaujímá 0,5–0,7 % z celkové kriminality. Jedná se však o trestnou činnost s vysokou mírou nebezpečnosti pro společnost i jednotlivce. Zasahuje do oblasti důstojnosti člověka a do oblasti zdravého vývoje mládeže. Její důsledky se často promítají do psychiky, zdraví nebo do morálních hodnot osob.

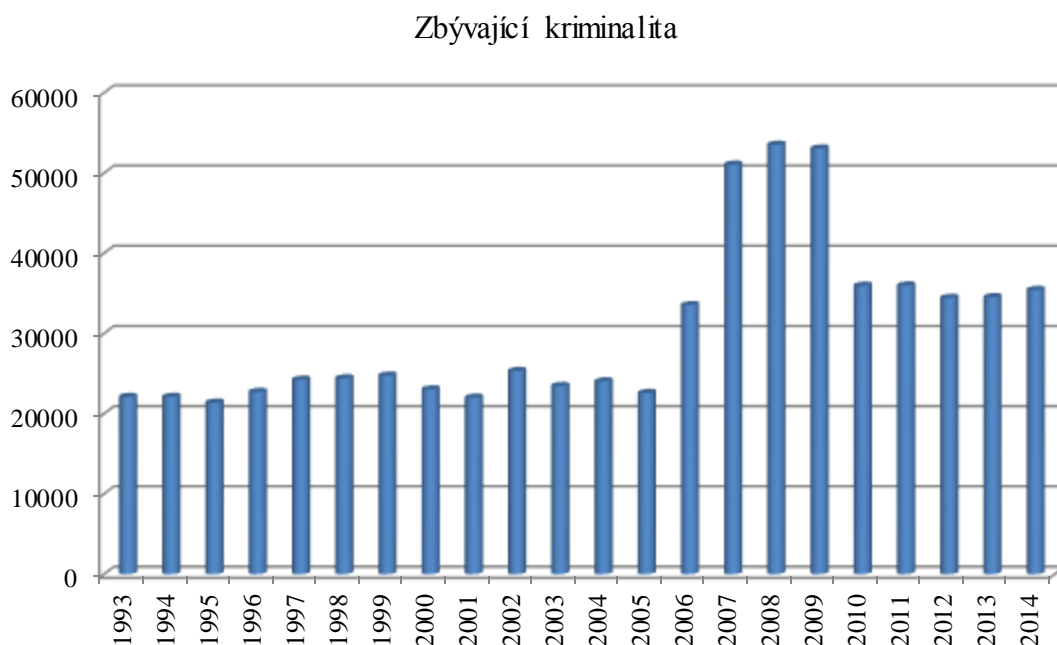

Graf 7. Mravnostní trestná činnost na území ČR v období 1993-2014

Zdroj: Evidenčně statistický systém kriminality. Praha: Policejní prezidium ČR. (Police ČR, 2014)

12.1.1 Zbývající kriminalita

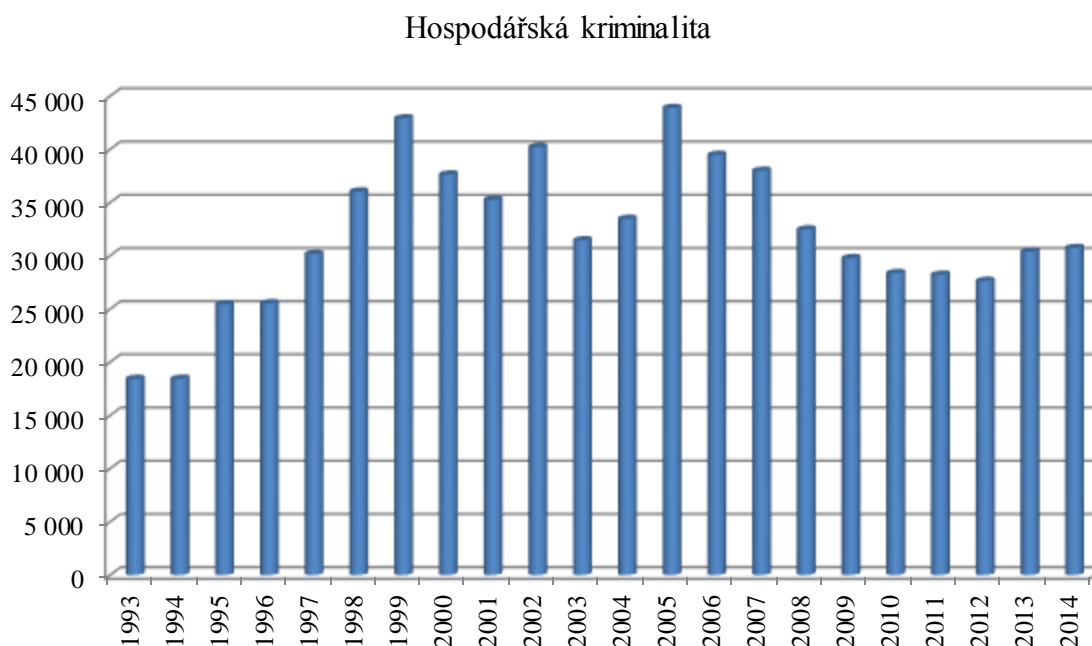
Graf 8. Zbývající trestná činnost na území ČR v období 1993-2014

Zdroj: Evidenčně statistický systém kriminality. Praha: Policejní prezidium ČR. (Police ČR, 2014)

Mezi tyto trestné činy patří dopravní nehody a to úmyslné i nedbalostní, řízení bez řidičského oprávnění, šíření poplašné zprávy, zanedbání povinné výživy, týrání zvířat, veškeré činy a ohrožování pod vlivem návykových látek a další.

12.1.2 Hospodářská kriminalita

Hospodářská kriminalita je společensky nebezpečné jednání, naplňující skutkovou podstatu trestných činů, ohrožují hospodářský řád a jeho funkčnost. Ohrožují soukromé, veřejné i státní zájmy v oblasti ekonomiky (KUCHTA & VÁLKOVÁ, 2005, str. 350). Hospodářská kriminalita je v celkové kriminalitě v současné době zastoupena 12 % a zahrnuje nesourodý celek trestných činů od krádeží prostých, zneužívání pravomoci veřejného činitele, zpronevěr, podvodů, korupce, úplatkářství, pojistné podvody, neoprávněné držení platebních karet atd. (ZAPLETAL, 2004).

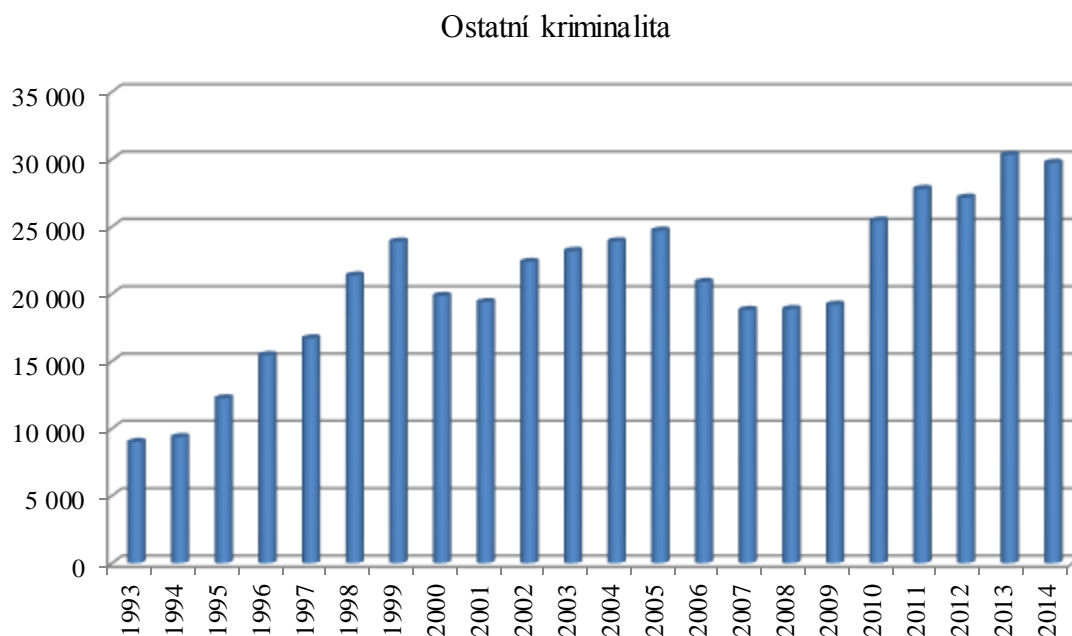

Graf 9. Hospodářská trestná činnost na území ČR v období 1993-2014

Zdroj: Evidenčně statistický systém kriminality. Praha: Policejní prezidium ČR. (Policie ČR, 2014)

12.1.3 Ostatní kriminalita

Tato oblast kriminality je zastoupena trestnými činy výtržnictví, sprejství, nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů.

Graf 10. Ostatní trestná činnost na území ČR v období 1993-2014

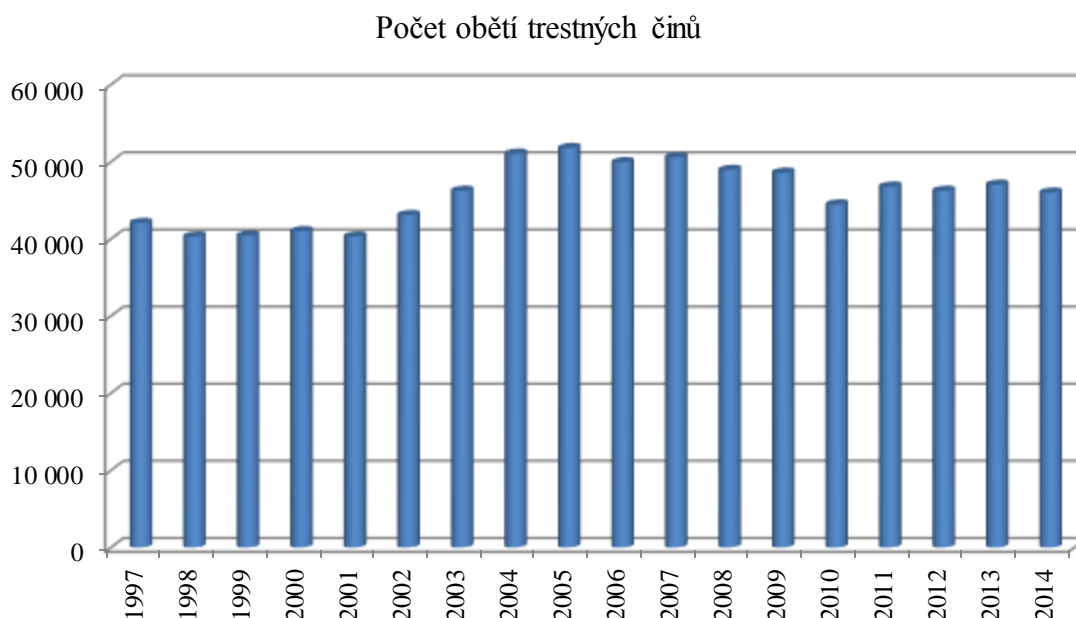
Zdroj: Evidenčně statistický systém kriminality. Praha: Policejní prezidium ČR. (Policie ČR, 2014)

13 STATISTICKÉ VYHODNOCENÍ ANALÝZY OBĚTÍ

Obětí trestné činnosti jsou občané, kteří se stanou v souvislosti s páchanou trestnou činností objektem přímého útoku pachatele. Konkrétně k ní dochází při fyzickým napadením nebo formou majetkové nebo jiné újmy. Jediným zdrojem informací o obětech trestné činnosti je Evidenčně statistický systém kriminality vedený Policií ČR. Informace v něm obsažené však nejsou zcela kompletní a nemohou podchytit latentní kriminalitu. Kriminální statistiky primárně poskytují informací o kriminalitě a jejích pachatelích. Oběti trestné činnosti jsou evidovány pouze alternativně.

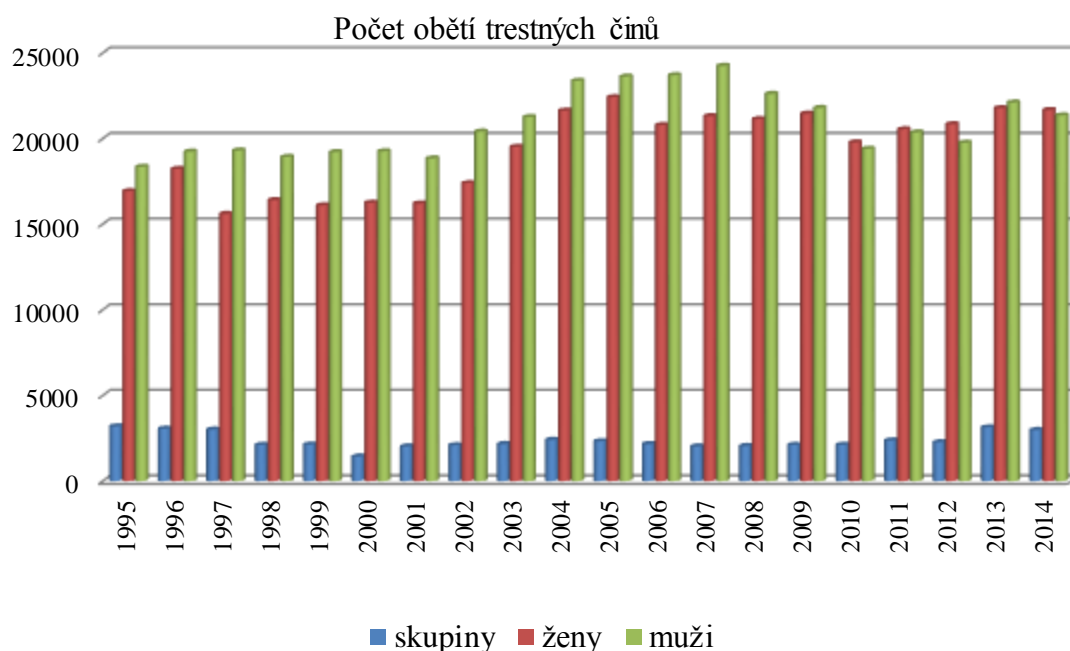
Počty obětí z oficiálních kriminálních statistik PČR, se vztahují pouze k vybraným druhům trestné činnosti. Registrovány jsou oběti závažné kriminality násilné a mravnostní, z majetkové kriminality jsou evidovány oběti kapesních krádeží. Kriminální statistiky nezachycují oběti krádeží vloupáním, krádeží motorových vozidel, věci z aut, jízdních kol a četných dalších druhů trestné činnosti. Přesto je kriminální statistika jedinou statistikou orgánů činných v trestním řízení, obsahující údaje o obětech trestných činů.

13.1.1 Počty obětí

Graf 11. Celkový počet obětí evidovaných trestných činů v období 1997-2012

Zdroj: Evidenčně statistický systém kriminality. Praha: Policejní prezidium ČR. (Policie ČR, 2014)

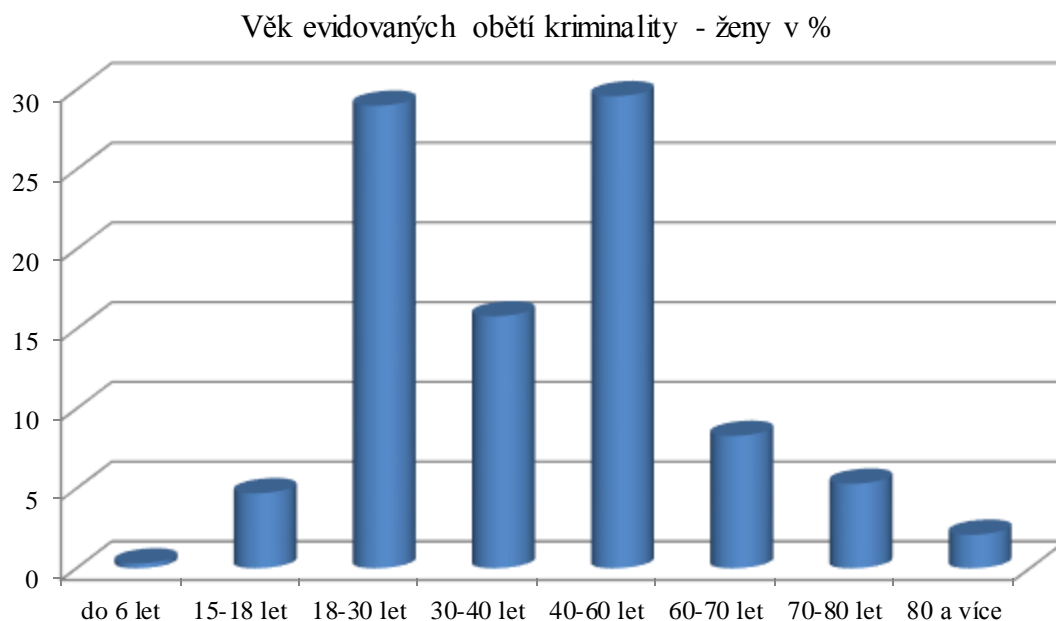
Graf 12. Počet obětí evidovaných trestných činů podle v letech 1995-2014

Zdroj: Evidenčně statistický systém kriminality. Praha: Policejní prezidium ČR. (Policie ČR, 2014)

	Počet obětí vraždy (§ 219 starého TZ) (§ 140 TZ)	Počet obětí loupeží (§173 TZ)	Počet obětí usmr- cení z nedbalosti (§ 143 TZ)	Počet obětí zabití (§ 141TZ)
1996	291	4 218		
1997	310	4 751		
1998	343	4 306		
1999	290	4 817		
2000	321	4 644		
2001	275	4 372		
2002	258	5 434		
2003	264	5 468		
2004	249	6 107		
2005	208	5 550		
2006	247	4 783		
2007	214	4 668		
2008	220	4 515		
2009	213	4 687		
2010 ^{x/}	194	4 019	46	1
2011	194	3 761	88	0
2012	206	3 283	74	4
2013	183	2961	76	0
2014	160	2500	69	2

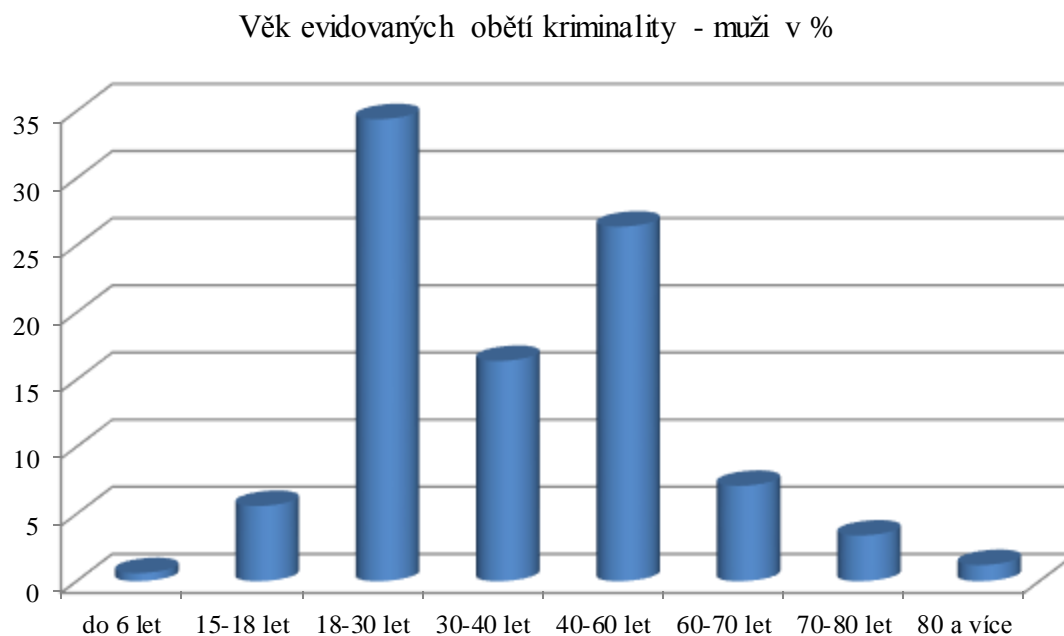
Tabulka 3. Počty policíí evidovaných obětí trestných činů Zdroj: Evidenčně statistický systém kriminality. Praha: Policejní prezidium ČR. (Policie ČR, 2014) x/od 1. 1. 2010 platí nový trestní zákoník.

13.1.1 Počty obětí podle věku

Graf 13. Věkové rozložení žen – obětí kriminality

Zdroj: Evidenčně statistický systém kriminality. Praha: Policejní prezidium ČR. (Policie ČR, 2014)

Graf 14. Věkové rozložení mužů – obětí kriminality

Zdroj: Evidenčně statistický systém kriminality. Praha: Policejní prezidium ČR. (Policie ČR, 2014).

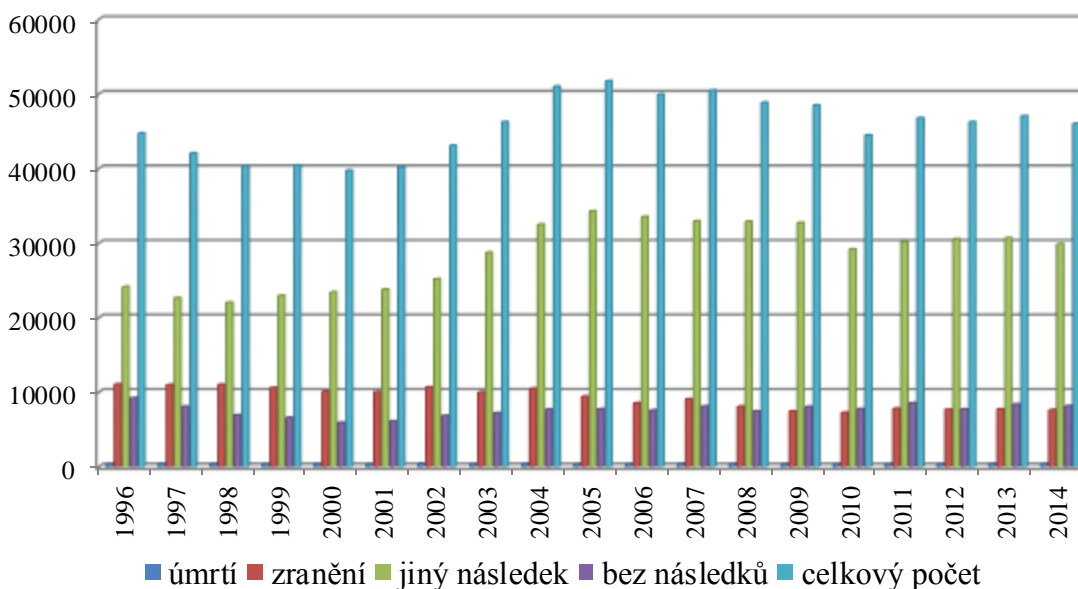
Ze statistických údajů v zobrazených v následujících grafech je zjevné, že se policie každý rok setká s padesáti tisíci oběťmi kriminality v ČR.

Nejčastějším objektem kriminálních útoků bývají mladší muži. Oběti ženy jsou mezi evidovanými oběťmi zastoupeny s menší četností. Objektem napadení jsou i skupiny osob.

13.1.2 Následky trestných činů

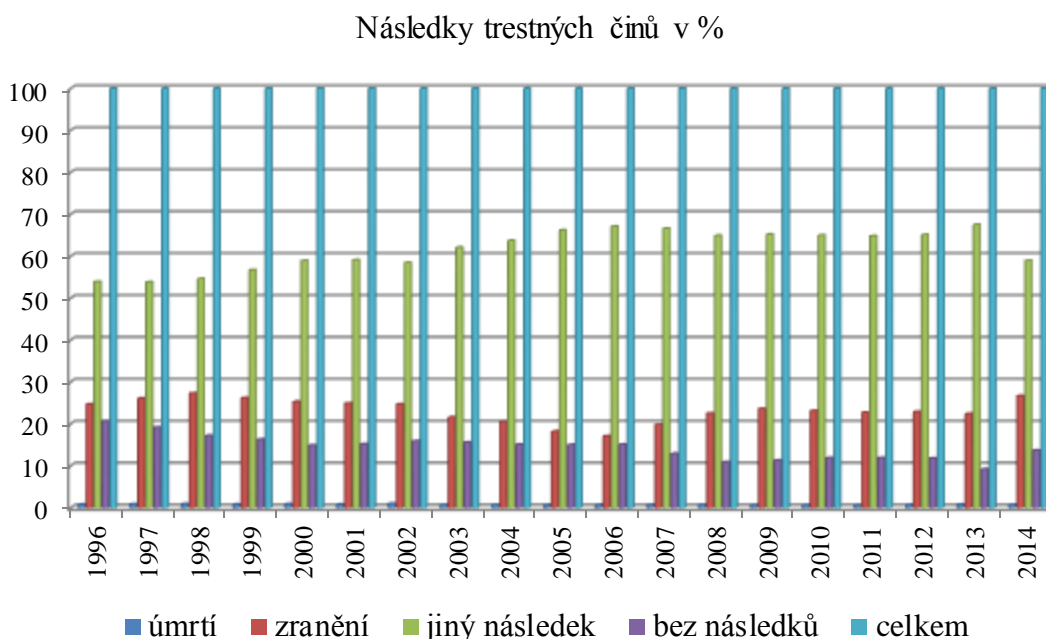
Z celkového počtu evidovaných obětí je téměř 1/5 osob způsobena fyzická újma. Nejčastějšími oběťmi kriminality jsou oběti úmyslného ublížení na zdraví, loupeže, ublížení na zdraví z nedbalosti, nebezpečného vyhrožování, oběti násilí na veřejném činiteli, oběti týrání osoby žijící ve společném obydlí, vydírání. Mezi oběťmi, které na následky trestné činnosti zemřely, převládaly oběti vraždy, jejichž počet činil 40 % ze všech úmrtí, oběti ublížení na zdraví z nedbalosti 33 %, úmyslného ublížení na zdraví 16 %, oběti loupeže 2 %. Údaje o obětech, tedy osobách poškozených kriminalitou jsem získala z policejních statistik a policií sledovaných následků trestných činů pro oběti kriminality, také hlubší analýzou a interpretací z viktimologických studií IKSP.

Následky trestných činů

Graf 15. Následky evidovaných trestných činů u obětí v období 1996-2014

Zdroj: Evidenčně statistický systém kriminality. Praha: Policejní prezidium ČR. (Policie ČR, 2014)

Graf 16. Následky evidovaných trestných činů u obětí v období 1996-2014 v %

Zdroj: Evidenčně statistický systém kriminality. Praha: Policejní prezidium ČR. (Policie ČR, 2014)

Následky zdánlivě podobných trestných činů mohou některé oběti nést hůře než jiné.

1. Se zločinem se hůře vyrovnávají osamělí lidé, bez rodiny a blízkých přátel.
2. Majetková kriminalita, jako trestné činy, vloupání a krádež, jsou bolestivější a způsobují větší újmu pro nemajetnější jedince, s omezenými finančními zdroji, kteří jsou s menší pravděpodobností pro takové případy pojištěni.
3. Zločin násobí pocit vlastní zranitelnosti, s nimi se můžeme setkat u seniorů, dětí, žen nebo u příslušníků etnických menšin. Subjektivní vnímání neschopnosti čelit útočníkovi, který je proti oběti v převaze.
4. Vážné problémy způsobuje opakování viktimizace. U některých deliktů dokonce platí, že největší újmu nezpůsobí jednotlivé incidenty, které jsou sami o sobě méně závažné, ale soustavnost a dlouhodobost vystavení těmto trestným činům. Můžeme uvést jako příklad šikanu nebo verbální rasový útok, také zkušenost občanů s vandalismem, graffiti či jiným poškozováním majetku.

5. Pokud je aktuální životní situace oběti ve chvíli spáchání trestného činu sama o sobě tíživá, následky jsou pak pociťovány o to citlivěji a bolestivěji. Významnou roli můžou hrát takové životní události jako nemoc, úmrtí blízkého člověka nebo rozvod (GREGOR, 1993, str. 124).

Změna v životě	Jednotka závažnosti změn v životě
úmrtí manžela/ky	100
rozvod	73
rozchod s partnerem	65
odpykání trestu ve vězení	63
úmrtí v nejbližší rodině	63
vlastní úraz nebo nemoc	53
svatba	50
přeřazení v zaměstnání	47
nemoc rodinného příslušníka	44
těhotenství partnerky	40
neshody v sexuální oblasti	39
narození dítěte	39
změna finanční situace	38
smrt blízkého přítele	37
změna zaměstnání	36
partnerské hádky	35
půjčka	31
syn nebo dcera opouští domov	29
mimořádný osobní neúspěch	28
změna životních podmínek	25
změna pracovních podmínek, hodin	23
změna bydliště, v společenské činnosti	20
zkoušky ve škole, práci	20
porucha spánku	16
změna v návycích	15
dovolená	13
pokuta	11

Tabulka 4. Přehled stresujících životních událostí podle závažnosti (HOLMES, 1967)

13.1.1 Počet registrované kriminality podle územního členění

Viktimmnost podle lokality nám názorně ukazují následující tabulky. Zjevně z nich vyplývá, že některé lokality mají výrazně vyšší míru kriminality a tím i možné viktimizace. K těmto lokalitám patří především Praha, Středočeský, Moravsko-slezský, Ústecký kraj. Naopak nejnižší kriminalitu vykazují lokality Vysočina, Zlínský, Pardubický a Královéhradecký kraj.

Kraj	Zkratka	Počet obyvatel	Poměr kriminality v %		
			2014	2013	2012
Praha	PHA	1 252 202	23,1	25,2	23,7
Středočeský kraj	STC	1 312 481	11,6	9,3	11,6
Jihočeský kraj	JHM	636 138	4,6	4,6	4,6
Plzeňský kraj	PLK	571 709	4,2	4,2	4,2
Karlovarský kraj	KVK	299 445	2,5	2,5	2,5
Ústecký kraj	USK	828 026	11,1	11,9	11,0
Liberecký kraj	LBK	438 767	3,9	3,9	3,8
Královéhradecký kraj	HKK	551 689	3,0	3,1	2,8
Pardubický kraj	PAK	516 441	3,0	2,8	3,0
Vysočina	VYS	511 937	2,7	2,8	2,7
Jihomoravský kraj	JHK	1 171 158	9,5	9,2	9,6
Olomoucký kraj	OLM	636 015	4,6	4,5	4,7
Zlínský kraj	ZLK	585 583	2,8	2,8	2,6
Moravskoslezský kraj	MSK	1 218 732	13,4	13,2	13,2
Česká republika	ČR	10 528 477	100	100	100

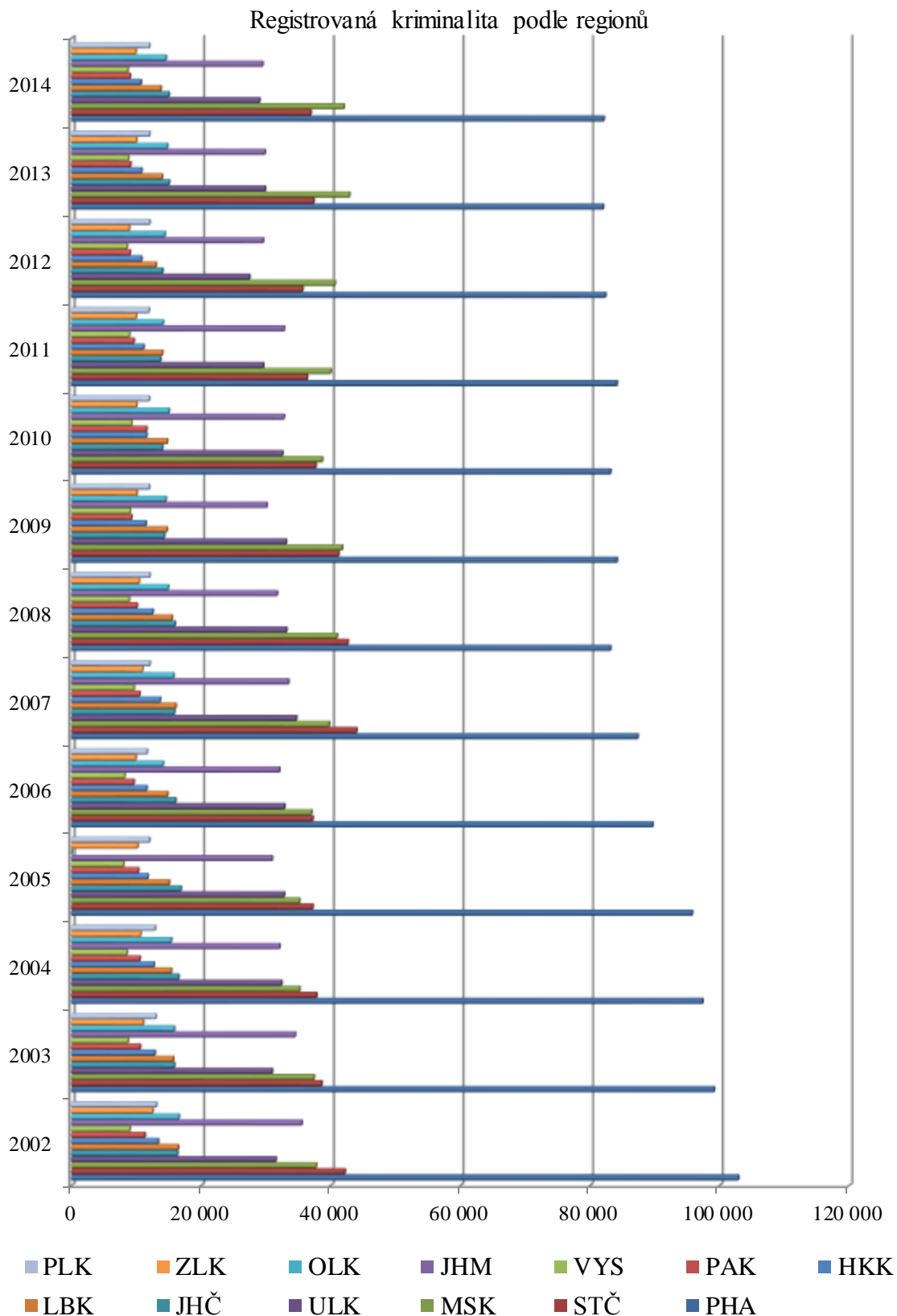
Tabulka 5. Kraje ČR počet obyvatel, zkratka kraje, poměr kriminality kraje

Zdroj: Evidenčně statistický systém kriminality. Praha: Policejní prezidium ČR. (Policie ČR, 2014)

	PHA	STC	JHC	MSK	KVK	USK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLM	KVK	ZLK
2013	82 005	37 350	13 713	42 853	8 898	29 848	13 963	10 787	9 092	8 761	29 811	14 768	9 654	9 997
2012	82 345	35 612	14 005	40 623	7 582	27 427	13 003	10 785	8 994	8 543	29 533	14 367	9 057	8 887
2011	84 133	36 222	13 713	39 993	9 427	29 576	13 987	11 086	9 578	8 904	31 664	14 098	9 876	9 989
2010	83 125	37 651	12 882	38 654	10 107	32 543	14 734	11 546	10 128	92 43	32 762	14 993	9 967	9 994
2009	87 319	37 778	13 087	35 163	10 769	33 078	14 997	12 789	10 547	9 599	33 251	15 037	9 997	10 130
2008	95 731	37 208	14 991	36 843	10 997	33 756	15 367	13 432	10 768	9 612	32 925	15 549	10 003	9 876
2007	99 119	43 956	15 897	39 391	10 884	32 997	15 074	12 886	10 365	8 184	33 437	17 457	10 197	10 181
2006	98 765	37 208	16 025	36 876	10 235	32 231	15 376	12 692	10 288	8 543	32 996	15 352	11 008	10 992
2005	97 302	40 624	16 752	35 128	10 487	31 543	16 050	11 867	10 483	8 656	32 097	15 822	10 992	10 176
2004	97 298	37 776	16 396	35 139	10 081	32 751	15 037	11 674	10 567	7 993	31 878	14 841	10 852	10 619
2003	97 302	52 440	15 768	35 156	10 349	32 348	15 352	12 572	10 288	8 526	32 008	15 352	11 129	11 013
2002	99 107	52 191	16 990	37 378	10 591	30 903	15 663	12 691	10 519	8 693	34 341	15 822	11 209	11 013
2001	10 847	47 162	16 990	37 906	11 135	31 460	16 415	13 307	10 539	8 971	35 427	16 535	12 987	12 493
2000	99 966	43 447	18 641	37 906	10 243	29 495	14 493	12 978	11 285	9 314	31 993	16 249	12 409	12 370
1999	106 974	37 776	17 990	41 792	10 675	32 114	16 033	14 306	10 609	9 314	36 593	18 322	13 002	12 905
1998	120 166	37 776	19 560	46 358	11 713	35 078	16 937	14 306	11 816	9 952	37 056	19 961	13 201	13 068
1998	114 070	37 208	19 577	48 394	12 625	36 155	17 419	14 687	12 704	10 201	37 602	19 961	13 507	13 474
1997	104 241	47 162	17 993	46 645	11 327	34 488	17 004	14 063	12 384	9 494	37 079	17 662	13 009	12 749
1996	99 107	43 447	16 992	46 449	11 275	33 4 123	15 180	14 170	12 668	9 482	35 480	20 130	13 054	13 066
1995	85 677	40 624	16 924	46 862	11 062	5 114	15 180	14 170	12 932	9 232	34 532	19 350	13 331	13 258
1994	85 427	41 038	15 299	46 918	11 254	34 567	16 323	14 634	12 500	8 069	32 413	19 498	12 654	12 505

Tabulka 6. Počet registrované kriminality v regionech v letech 1994 - 2014

Zdroj: Evidenčně statistický systém kriminality. Praha: Policejní prezidium ČR. (Police ČR, 2014) (Český statistický úřad, 2014)

Graf 17. Počet registrované kriminality v regionech ČR v letech 2002-2014

Zdroj: Evidenčně statistický systém kriminality. Praha: Policejní prezidium ČR. (Český statistický úřad, 2009) (Policie ČR, 2014)

Město	Zjištěno počet	Zjištěno index	Objasněno počet	Objasněno %
Benešov	2 514	258	848	34
Blansko – Vyškov	2 823	144	1 390	49
Brno	16 227	427	5 103	31
Brno – venkov	3 691	180	1 409	38
Bruntál	2 761	286	1 689	61
Břeclav	2 451	214	1 185	48
Česká Lípa	3 810	356	1 728	45
České Budějovice	5 596	300	2 464	44
Český Krumlov	1 390	226	761	55
Děčín	4 361	328	2 260	52
Domažlice	1 192	195	811	68
Frýdek – Místek	5 170	242	2 197	42
Havlíčkův Brod	1 508	159	768	51
Hodonín	2 291	146	1 328	58
Hradec králové	3 466	214	1 615	47
Cheb	2 310	257	1 185	68
Chomutov	4 964	394	2 501	50
Chrudim	1 621	134	900	56
Jablonec n. Nisou	2 575	287	1 154	45
Jeseník	1 088	268	663	61
Jičín	1 402	176	684	49
Jihlava	2 360	213	1 166	49
Jindřichův Hradec	1 920	207	1 099	57
Karlovy Vary	3 736	307	2 478	66
Karviná	9 010	293	3 810	42
Kladno	3 934	250	1 599	41
Klatovy	1 736	198	1 089	63
Kolín	3 590	346	1 231	34
Kroměříž	1 685	156	1 029	61
Kutná hora	1 756	237	724	41
Liberec	6 156	370	2 569	42
Litoměřice	3 644	306	1 628	45
Louny	2 388	276	1 071	45
Mělník	2 777	268	1 275	46
Mladá Boleslav	3 855	310	1 491	39
Most	5 374	468	2 251	42
Náchod	2 286	203	1 165	51
Nymburk	2 459	259	1 165	51
Olomouc	6 381	276	2 588	41
Opava	4 029	227	1 811	45
Ostrava	18 060	549	5 693	32
Pardubice	3 800	227	1 884	50
Pelhřimov	1 463	202	869	59
Písek	1 519	216	1000	66
Plzeň	6 362	344	2 621	41
Plzeň – venkov	2 219	151	1 381	62

Město	Zjištěno počet	Zjištěno index	Objasněno počet	Objasněno %
Praha I.	20 003	971	4 915	25
Praha II.	16 947	757	3 651	22
Praha III.	17 903	471	4 523	25
Praha IV.	27 135	604	4 665	17
Praha – východ	2 704	302	1 160	43
Praha – západ	2 684	327	761	28
Praha – jih	2 704	302	1 160	43
Prachatice	1 039	203	579	56
Prostějov	2 320	212	1 180	51
Přerov	2 661	200	1 409	53
Příbram	3 534	246	1 229	35
Rakovník	1 169	204	488	42
Rokycany	970	204	685	71
Rychnov n. Kněž.	1 129	141	677	60
Semily	1 422	190	744	52
Sokolov	2 152	234	1 571	73
Strakonice	1 602	156	918	57
Svitavy	1 602	156	918	57
Šumperk	2 318	187	1 257	54
Tábor	1 918	187	1 083	56
Tachov	1 234	232	797	65
Teplice	4 407	343	2 170	49
Trutnov	2 504	208	1 386	55
Třebíč	1 699	147	929	55
Uherské Hradiště	2 002	139	1 083	56
Ústí nad Labem	4 710	390	2 494	53
Ústí nad Orlicí	2 069	147	1 103	53
Vsetín	2 574	177	1 331	52
Zlín	2 936	152	1 592	54
Znojmo	2 328	206	1 210	52
Žďár nad Sázavou	1 731	147	909	53

Tabulka 7. Počet trestných činů jednotlivých okresů v roce 2014

Zdroj: Evidenčně statistický systém kriminality. Praha: Policejní prezidium ČR. (Police ČR, 2014) (Český statistický úřad, 2014)

14 PRÁVNÍ, EKONOMICKÝ A SOCIOLOGICKÝ RÁMEC

Potřeby konkrétní oběti zahrnují mimo potřebu psychické a emocionální podpory i potřebu praktické pomoci. Velmi důležité je i poskytnutí informací o tom, kde a jakým způsobem požádat o pomoc, jak získat finanční kompenzaci způsobených škod a jak se co nejlépe ochránit před další viktimizací. Většinu potřeb oběti je pokryta v rámci rodiny, ale její velká část zůstává neuspokojena. Pro oběť je důležitá finanční kompenzace. U závažnějších zločinů je často pro oběť důležitý zájem, který se věnuje zločinu ze strany policie a ostatních orgánů činných v trestním řízení v rámci jeho vyšetřování, projednávání a řešení. Oběť chce být o vývoji případu průběžně, dostatečně informována.

Každý jednotlivec má přirozené vyrovnávací strategie, kterými se vyrovnává se zátěží a stresem. Nejdůležitější je pomoc v rodině a přirozeném prostředí. Při zvládnutí traumatické zkušenosti mnohdy vlastní ochranné mechanismy nestačí a je potřeba odborné pomoci. Především vzniku posttraumatické stresové poruchy lze správnou, včasnou podporou v nejbližším okolí, eliminováním rizik sekundární viktimizace a včasnou odbornou intervencí. Oběť musí přijmout symptomy reakcí na trestní čin jako normální reakci na ne-normální situaci. Pochopit své pocity a nasměrovat agresivní impulsy původně namířené proti pachateli ven a nikoliv dovnitř sebe.

Obecně lze oběti trestných činů v jednotlivých fázích poskytnout tyto formy pomoci:

1. Lékařská, poradenská a terapeutická

Bezprostředně po spáchaném činu, kdy oběť prožívá psychický šok, prožívá fyzickou i psychickou újmu, nachází se v tíživé situaci, je nejdůležitější lékařské ošetření somatických poranění. Ale neméně důležité je i poskytnutí kvalifikované psychologické a psychiatrické péče. Obzvláště důležitý je tento úkol u dětí a starých osob.

2. Řešení krizové situace

Programy nazývané krizová intervence zajišťují překonání akutní krizové situace. Cílem těchto postupů je poskytnout psychickou oporu, překonat akutní krizi, poradit při řešení právních, rodinných a sociálních problémů, podpořit racionální reakce oběti. Jde zejména o snahu o praktické řešení nastalé krizové situace oběti. V těchto vypjatých situacích má možnost oběť využít pomoc a podporu ve zřizovaných krizových centrech, azylových domech, klinikách právní pomoci nebo důvěry. Zde je obětem poskytováno nou-

zové přístřeší, oblečení a potraviny v případě, že oběť zůstane bez materiálních a finančních prostředků.

3. Trestně právní pomoc

Sem patří například občansko-právní nebo trestně-právní řízení. Tato soudní projednávání bývají zdlouhavá, neefektivní a získání náhrady je velmi problematické. Výhodnějším řešením pro oběť je rozhodnutí o návrzích na náhradu škody v rámci trestního procesu v tzv. adhezním řízení podle zákona č. 141/1961 Sb. trestního řádu (ŠÁMAL & kol., 2008).

4. Kompenzace škody státem

Kompenzace oběti probíhá formou peněžité pomoci oběti od státu. Obvykle ji poskytuje stát, protože pachatel zůstává často neodhalen nebo je nesolventní. Realizuje se na základě zákona č.45/2013 o obětech trestných činů. Při odškodnění státem jde v podstatě o náhradu škody, kterou si následně stát vymáhá na pachateli trestného činu. Tato peněžité pomoc se však týká jen trestných činů, jimiž bylo oběti ublíženo na zdraví nebo byla způsobena smrt a dále obětí trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a dítěti, které bylo obětí trestného činu týrání svěřené osoby. Výše peněžité pomoci je limitována a se pohybuje v závislosti na typu trestné činnosti od 10 000,- do 200 000,- (Zákon č. 45/2013 Sb. zákon o obětech trestných činů).

14.1 Právní rámec postavení obětí trestného činu

Všechny právní normy i všeobecná ustanovení trestních kodexů, trestního zákona a trestního řádu rozlišují práva, povinnosti oběti a její kompetence (Ministerstvo vnitra ČR, 2010-2015).

14.1.1 Evropská právní norma

Základem evropské právní normy týkající se práv obětí je Rámcového rozhodnutí Rady 2001/220/SVV o postavení oběti v trestním řízení a Směrnice Rady 2004/80/ES o odškodňování obětí trestných činů. 25. října 2012 byla přijata směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2012/29/EU, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestných činů a kterou se nahrazuje Rámcové rozhodnutí Rady

2001/220/SVV. Náš právní řád může být inspirován nejen mezinárodním právem ze strany západoevropských zemí, ale i evropskými zákonnými normami.

14.1.2 České zákonodárství

Trestné činy lze projednávat pouze v rámci trestního řízení. Trestnou činnost objasňují a vyšetřují podle trestního řádu orgány činné v trestním řízení, které zjišťují trestní odpovědnost pachatele trestného činu, ukládá mu trest nebo ochranné opatření a zajišťuje jejich výkon. Dále rozhoduje o nároku poškozeného na náhradu škody způsobené trestným činem (CÍSAŘOVÁ, 2008).

14.1.3 Trestní zákoník zákon č. 40/2009 Sb.

Trestní zákoník je součástí veřejného práva hmotného. Trestní zákoník obsahuje skutkové podstaty jednotlivých trestných činů. Pro trestnost činu stačí naplnění všech znaků skutkové podstaty a naplnění takové míry společenské škodlivosti, aby se neuplatnila odpovědnost podle jiného právního předpisu např. o přestupcích. Definuje časovou a místní působnost trestních zákonů, základy trestní odpovědnosti, účastníky trestného činu, okolnosti vylučující protiprávnost činu, zánik trestní odpovědnosti, trestní sankce, zahlazení odsouzení, zvláštní ustanovení o některých pachatelích a výkladová ustanovení, dále popisuje skutkové podstaty jednotlivých trestných činů (Trestní zákoník, 2010).

14.1.4 Zákon číslo 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

Zákon o obětech trestných činů, jehož účinnost je k 1. srpnu 2013, obsahuje komplex práv obětí trestných činů a rozšiřuje jejich mimo-procesní práva a zájmy oběti. Trestní řízení zůstává nedotčeno a objasňování trestných činů a potrestání pachatelů se nadále řídí trestním řádem. Uplatňuje zájmy společnosti při postihování trestné činnosti, ale jsou uplatňována i práva a nároky oběti.

Dochází tedy ke změně pohledu na účel trestního práva. Preferovaná ochrana práv obviněného všech jeho práv a zájmů, která byla dosud prvořadým zájmem, je nahrazena a přesunuta na ochranu poškozeného a oběti trestného činu. A to zajištěním důstojného postavení oběti, respektem k jejím individuálním potřebám a s přihlédnutím k povaze trestného činu, také zajištěním bezpečí a ochrany. Také právní úprava prochází řadou změn, které vedou k většímu zastání oběti v trestním řízení, oběť získává rovná práva,

získává společenskou nezávislost a svobodu, není tedy závislá na orgánech činných v trestním řízení a má vlastní iniciativu.

Restorativní spravedlnost svým přístupem k oběti umožňuje lépe odstranit a zahladit následky trestného činu.

V jednotlivých novelizacích trestního řádu, kde nejvýznamnější je rozšíření předmětu adhezního řízení o nároky na náhradu nemateriální újmy a na vydání bezdůvodného obohacení, tyto nehmotné újmy jsou totiž pro oběť charakteristické. Nárok v rámci trestního řízení je přínosem hlavně z hlediska předcházení sekundární viktimizace u oběti, neboť k uspokojení nároků může dojít v rámci jednoho řízení a nebude potřeba dalšího soukromoprávního řízení. Která finančně a psychicky zatěžují oběť a velmi často jsou nevyužita a nároky oběti tak zůstávají neuspokojeny.

Cílem právní úpravy je posílení práv oběti neprocesního charakteru jako výraz zvláštní péče ze strany státu. Oběť bude moci požádat, aby se nemusela setkat s pachatelem. Bude si také moci zvolit, zda chce být vyslechnuta osobou stejného, či opačného pohlaví. Toto ustanovení má ochránit zejména oběti znásilnění, sexuálního nátlaku, obchodování s lidmi a dalších trestných činů zasahujících do lidské důstojnosti (Zákon č. 45/2013 Sb. zákon o obětech trestných činů). Oběti sexuálních trestných činů si mohou zvolit svého důvěrníka, kterým může být nejen právník, ale i příbuzný. Poškození také budou dostávat informace ke svému případu, například o propuštění pachatele z vězení. Soudce bude při rozhodování o potrestání pachatele přihlížet i k prohlášení oběti o tom, jak trestný čin ovlivnil její život. Ústně i písemně podává oběť prohlášení o následcích či dopadu, které měl trestný čin na její život. Oběti může takové prohlášení pomoci při citovém vyrovnání se s událostí a umožní jí být vyslyšena. Obviněný pak má možnost uvědomit si co spáchal. Soudu pomáhá při individualizaci trestu a při rozhodování o nárocích oběti na náhradu nemajetkové újmy.

Práva obětí podle Zákon číslo 45/2013 Sb., o obětech trestných činů jsou:

1. právo na poskytnutí odborné pomoci,
2. právo na informace,
3. právo na ochranu před hrozícím nebezpečím,
4. právo na ochranu soukromí,
5. právo na ochranu před druhotnou viktimizací,

6. činit prohlášení o dopadech trestného činu na její život,
7. právo na peněžitou pomoc.

1. Právo na poskytnutí odborné pomoci

Odbornou pomocí obětem se rozumí tyto základní druhy pomoci:

1. psychologické poradenství,
2. sociální poradenství,
3. právní pomoc,
4. poskytování právních informací,
5. restorativní programy. (Zákon č. 45/2013 Sb. zákon o obětech trestných činů)

2. Poskytování informací

Oběť má právo na poměrně široký okruh informací podle § 8 až § 13 (Zákon č. 45/2013 Sb. zákon o obětech trestných činů) o tom, u kterého orgánu může podat oznámení o skutečnostech spáchání trestného činu, informace o poskytovatelích odborné pomoci a o podmínkách pro poskytnutí bezplatné odborné pomoci, o podmínkách, za kterých má právo na přijetí opatření k zajištění bezpečí, informace o etapách trestního řízení, o podmínkách pro poskytnutí peněžité pomoci a další informace.

Bezprostředně po činu potřebuje oběť spíše okamžitou pomoc a informaci, ty získá od Policie České republiky, celního úřadu a zdravotnického zařízení, jsou-li prvním kontaktním. Také se potřebuje zeptat, jak pokračuje prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Oběť má právo na to, aby jí na její žádost byla poskytnuta pravomocná rozhodnutí, kterým se trestní řízení končí i informace o stavu trestního řízení.

3. Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím

Zajišťuje bezpečí oběti například poskytnutím krátkodobé ochrany, vykazáním, vydáním předběžného opatření v civilním a v trestním řízení, zvláštní ochranou svědka, institutu utajeného svědka apod.

4. Právo na ochranu soukromí

Ochrana osobních údajů oběti před zveřejněním v probíhajícím trestním řízení je upravena v trestním řádu č. 141/1961 Sb. v § 8 (Trestní řád, 2015). Seznamovat se s osobními údaji budou moci jen policisté, orgány činné v trestním řízení a úředníci Probační a mediační služby činní v dané věci. Pokud by byly osobní údaje důležité z hlediska obhajoby, budou osobě, proti níž se trestní řízení vede, na její žádost zpřístupněny.

5. Právo na ochranu před druhotnou viktimizací

Jedním z cílů zákona je přispět ke snížení rizika sekundární viktimizace, která by oběti mohla vzniknout v důsledku přístupu policie nebo orgánů činných v trestním řízení.

Opatření je zabránit přímému kontaktu mezi obětí a osobou podezřelou ze spáchání trestného činu. Na finančních možnostech však závisí možnost zřízení oddělených čekáren pro oběti v budovách soudů a dalších orgánů činných v trestním řízení.

Podle oddílu 2, § 97 Tr. řádu (Trestní řád, 2015), má každý povinnost se na předvolání dostavit a vypovídat jako svědek, otázky směřující do intimní oblasti vyslychané oběti lze šetrně klást jen tehdy, pokud je to nezbytné. Výslech oběti je dle jejího přání proveden osobou stejného pohlaví. Oběť má právo na doprovod důvěrníka, jehož účelem je poskytnutí určité formy psychické pomoci oběti.

6. Právo na peněžitou pomoc.

Z důvodu komplexnosti zákona se přebírá dosavadní úprava peněžité pomoci obětem trestné činnosti obsažená v zákoně č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti popsané dále v kapitole ekonomický rámec postavení oběti.

Zhodnocení a přínos zákona:

S vlastním zákonem o obětech trestných činů dochází ke změnám v těchto zákonech a to v trestním řádu č.141/1961 Sb., zákonu č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, zákonu o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb. a zákonu o sociálních službách č. 108/2006Sb.

Zákon lze hodnotit velice pozitivně, neboť představuje výrazný posun ve prospěch obětí trestných činů. Zákon značně rozšiřuje a zavádí zcela nová práva pro oběti trestných

činů. Přichází s novými, v české legislativě neznámými, instituty a to doprovod důvěrníka či prohlášení oběti o dopadu trestného činu na její život. Nejdůležitějším je zvýšení informovanosti obětí trestných činů (§ 7 – § 13) (Zákon č. 45/2013 Sb. zákon o obětech trestných činů), což ve svém důsledku povede k většímu uplatňování práv obětí, a tedy jednoznačně i k většímu objemu vyplacené peněžité pomoci ze strany státu.

Jako každý nový zákon i tento se setkává s počátečním nepochopením či s nejrůznějšími problémy. A to jak ve výkladu tohoto zákona, tak i v praktickém zavádění. Velmi důležité je, aby se jej uživatelé a to zejména orgány činné v trestním řízení naučily používat a zacházet s ním, jen tak se stane velice platnou součástí trestněprávních norem. Široké proškolení policie i ostatních orgánů činných v trestním řízení přinese významné praktické uplatnění tohoto zákona.

14.2 Ekonomický rámec postavení obětí trestného činu

Stát se oběti trestného činu snaží zajistit finanční podporu v případě potřeby a rozšiřuje práva oběti na pomoc. Snaží se zmírnit dopad trestného činu na oběť a kompenzovat újmy, která vznikla trestným činem.

Mnohdy se oběť trestného činu dostává do velmi těžké a svízelné situace. Snahou by mělo být vyburcování veřejnosti, ale i politických a státních orgánů vedoucím k praktickým a potřebným aktivitám zajišťujícím pomoc oběti. V minulosti byly tyto aktivity zajišťovány dobrovolnými organizacemi a nadacemi pomocí humanitární pomoci, postupně se však začal do těchto snah angažovat i stát. Některé formy pomoci tak získaly právní podklad.

14.2.1 Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti

V roce 1997 přijal Parlament ČR zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, který měl být rychlou neformální pomocí k překlenutí tíživé sociální situace. Obětem násilné trestné činnosti byla poskytnuta finanční částka až do výše 150 000 Kč, o poskytnutí rozhodoval stát s přihlédnutím k sociální situaci oběti a tato právní úprava poskytovala oběti trestného činu peněžitou pomoc na základě bodového hodnocení, pokud dosahovalo alespoň 100 bodů (vyhl. č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění). Stát poskytnutím finanční pomoci ne-

vstupuj do práv oběti vůči pachateli, a oběť pokud uspěla v adhezním nebo občansko-právním řízení, musela finanční prostředky státu vrátit.

Peněžítá pomoc zahrnuje náhradu za ztrátu na výdělku, náhradu nákladů léčení a také náhradu nákladů na výživu pozůstalým při úmrtí oběti a náklady pohřbu.

14.2.2 Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

Zákon o obětech trestných činů je obsahově podobný předešlému zákonu. Mění se výše peněžité pomoci a rozšiřuje se okruh příjemců o oběti trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a o děti, které jsou obětí trestného činu týrání svěřené osoby. Účelem poskytnutí peněžité pomoci státu je překlenutí zhoršené sociální situace. Peněžítá pomoc se poskytuje, pokud konkrétní oběť podala žádost na Ministerstvo spravedlnosti (§ 30) (Zákon č. 45/2013 Sb. zákon o obětech trestných činů) a pouze pokud nemajetková újma, škoda na zdraví nebo škoda vzniklá v důsledku smrti způsobené trestným činem nebyla plně nahrazena (§ 25 odst. 2) (Zákon č. 45/2013 Sb. zákon o obětech trestných činů). Peněžítá pomoc se poskytne v případě, že nejsou důvodné pochybnosti o tom, že se stal trestný čin, jímž byla způsobena smrt, škoda na zdraví nebo nemajetková újma. K neposkytnutí peněžité pomoci dochází, pokud je oběť stíhána jako spoluobviněná, nedala souhlas k trestnímu stíhání pachatele, nebo neposkytla potřebnou součinnost orgánům činným v trestním řízení.

Primárním obětí, kterým bylo ublíženo na zdraví, se vyplácí paušální částka 10 000 Kč (dříve 25 000 Kč); obětí těžkého ublížení na zdraví se vyplácí paušální částka 50 000 Kč (dříve 25 000 Kč); obě skupiny mohou alternativně namísto paušální částky obdržet částku až do výše 200 000 Kč (dříve 150 000 Kč), pokud prokážou výši ztráty na výdělku a výši nákladů spojených s léčením. Tato poskytnutá peněžítá částka se snižuje o součet všech částek, které oběť již obdržela jako náhradu škody. Právní úprava újmu zohledňuje konkrétně podle okolnosti jednotlivých případů (§ 31 odst. 3) (Zákon č. 45/2013 Sb. zákon o obětech trestných činů). Zákon zavádí definici ublížení na zdraví a těžkou újmu na zdraví.

Sekundárním obětí bude vyplacena paušální částka ve výši 200 000 Kč (sourozenci jen 175 000 Kč), celková částka však nesmí přesáhnout 600 000 Kč (dříve jen 450 000 Kč). Při překročení se tato částka poskytnuté pomoci krátí. V některých případech může

stát oběti poskytnout částku prokázaných nákladů za poskytnutí odborných služeb (§ 28 odst. 1 písm. d) ve spojení s § 24 odst. 1 písm. d) až do výše 50 000 Kč (Zákon č. 45/2013 Sb. zákon o obětech trestných činů).

Okruh pozůstalých, které budou mít právo na odškodnění (dosavadní okruh osob, tj. rodič, manžel nebo dítě zemřelého, který v době smrti oběti s ní žil v domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu, bude rozšířen o sourozence a registrovaného partnera). Pozůstalým po oběti trestného činu lze poskytnout odškodnění v paušální částce od 175 000 Kč do 200 000 Kč pro každého pozůstalého, peněžité pomoci poskytovaná více obětem nesmí v součtu přesáhnout částku 600 000 Kč.

Významné je i zavedení přechodu nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy (§ 33) (Zákon č. 45/2013 Sb. zákon o obětech trestných činů). Nárok oběti na náhradu škody nebo nemajetkové újmy vůči pachateli nově přechází okamžikem vyplacení peněžité pomoci na stát, ale pouze ve výši poskytnuté peněžité pomoci a oběť nemusí státem poskytnutou peněžitou pomoc vracet. (Zákon č. 45/2013 Sb. zákon o obětech trestných činů)

14.3 Sociologický rámec postavení obětí trestného činu

Péče poskytovaná obětem může být specifická pro určitý typ oběti, nebo mít všeobecné zaměření. Pracovníci všech orgánů a institucí přicházející do styku s oběťmi trestných činů byli proškoleni pro svou práci a to tak, aby byly dokázaly oběti informovat o všech existujících formách pomoci (VÁGNEROVÁ, 2002). Mezi subjekty péče řadíme státní orgány, dobrovolné, církevní a charitativní organizace. Poskytovaná služba může mít i komerční charakter. Rodina většinou pomáhá sama od sebe, automaticky.

14.3.1 Pomoc obětem trestného činu

Problematika práva, pomoci a péče obětem trestných činů dlouhou dobu pokulhávají za právní úpravou. Tato právní úprava směřovala k naplnění účelu trestního řízení. Samo trestní řízení má za cíl odhalit, dopadnout, obvinít, usvědčit a odsoudit pachatele. Cílem a smyslem trestního práva je tedy naplnění trestní spravedlnosti.

Oběti trestných činů se pak lehce ocitají mimo primární zájem trestněprávních předpisů. Skutečností však zůstává, že i oběti potřebují mít svá práva a možnost je uplatňovat,

být subjektem nejen péče a ochrany, ale hlavně pomoci. Dlouhodobá neuspokojenost s prací a praxí české justice ohledně obětí trestného činu a potřeba reakce na ni, dala prostor ke vzniku celé řadě neziskových organizací, které se zabývají výhradně ochranou obětí trestných činů (ŠTERN, 2010, str. 212). Tyto organizace často poukazují na nedostatky platné právní úpravy a stávají se iniciátory možných změn legislativy.

V centru zájmu orgánů činných v trestním řízení stojí pachatel a to se odráží ve způsobu jednání s obětí. Podle dlouhodobých zkušeností občanského sdružení Bílý kruh bezpečí právě odtud pramení pocity bezmoci. Oběti mají pocit, že jsou právním systémem vytlačovány do pasivity, a že nejsou akceptovány jejich názory a pocity. To ovlivňuje jejich postoj k uplatňování práva, ale hlavně kvalitu jejich života (ČÍRTKOVÁ & VITOUŠOVÁ, 2007, str. 191).

Reakce formálních institucí sociální kontroly a orgánů činných v trestním řízení její necitlivý přístup, zdlouhavé řízení, neprojevení dostatku zájmu, neposkytnutí srozumitelných informací o postupech kriminálního vyšetřování i jeho průběhu a výsledků, kladení zraňujících otázek, to vše vede k sekundární újmě oběti, její traumatizaci, ale i sociální stigmatizaci, pokud se o trestném činu dozví okolí oběti (KRISTKOVÁ & LANGHANSOVÁ, 2008, stránky 65-67). Pozice oběti, jak ji v současnosti vytyčuje naše právní úprava, není stále dostatečně silná a to přesto, že ji nový zákon 45/2013 Sb. značně posílil. To se vedle právních důsledků pro oběť také promítá do psychologie poškozených trestným činem. Z těchto důvodů mnoho obětí trestný čin neoznamuje a velká část trestných činů tak zůstává v oblasti latentní kriminality.

14.3.2 Registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů

Ministerstvo spravedlnosti zřídilo veřejně přístupný registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů. Subjekty v něm zapsané jsou povinny poskytnout odbornou pomoc v daném rozsahu a za splnění zákonných podmínek (Registr, 2013-2015).

V registru jsou uvedeny údaje o druhu poskytované služby, okruhu obětí, kterým je služba poskytována a údaje o kapacitě poskytovaných služeb. Tyto informace o poskytovatelích služeb jsou jednou z povinných informací, které oběť získá hned při prvním kontaktu s policií a ostatními orgány činnými v trestním řízení nebo kterou obdrží od zdravotnického zařízení, které poskytuje oběti zdravotní péči ihned po spáchání trestného činu, a je tedy prvním kontaktním místem.

V registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů jsou zapsány:

1. subjekty poskytující právní informace a restorativní programy akreditované Ministerstvem spravedlnosti,
2. střediska Probační a mediační služby,
3. subjekty, které pro práci s oběťmi poskytují psychologické a sociální poradenství, a na svou žádost získaly registraci podle zákona o sociálních službách a také advokáti.

Odborná pomoc se poskytuje po dobu, kterou vyžaduje její účel. Bez ohledu na fázi trestního řízení, poskytuje se před zahájením trestního řízení, v jeho průběhu i po jeho skončení. Pokud potřebuje zvláště zranitelná oběť odbornou pomoc, je jí na základě její žádosti poskytnuta. Právní pomoc se poskytuje bezplatně za podmínek a v rozsahu stanoveném zvláštními právními předpisy.

Konkrétní subjekty poskytující pomoc obětem

1. Policie České republiky

Poskytuje pomoc všem, kdo se na ně obrátí při řešení protiprávního jednání vůči zájmům chráněným zákonem a to života, zdraví a majetku. Přijímá trestní oznámení na pachatele a to od oběti, svědka ústně nebo písemně. Policie vždy přijímá trestní oznámení a činí další služební úkony. Pokud se nejedná o trestný čin, ale přestupek, předává řešení na orgány obecních, obvodních úřadů, magistráty statutárních měst.

2. Městská a obecní policie

Zabezpečuje veřejný pořádek, přispívá k ochraně osoba a majetku, dohlíží na dodržování pravidel občanského soužití, poskytuje okamžitou pomoc při ohrožení života, zdraví, majetku. Pokud jde o spáchání trestného činu, přivolá Policii ČR.

3. Přestupkové oddělení a komise obecních úřadů

Jsou zřízeny na každém úřadě a řeší přestupky, tedy zaviněné jednání porušující a ohrožující zájem společnosti. Provádí šetření a ukládají sankce.

4. Orgány sociálně právní ochrany dětí

Poskytují pomoc v situacích ohrožujících život, příznivý vývoj dítěte a přijímají opatření k ochraně dětí. V ČR zajišťují sociálně právní ochranu dětí úřady městských obvodů,

úřadů nebo magistrátů. Řeší případy týrání, zneužívání, zanedbávání povinné výživy a situace, kdy dochází k násilí mezi rodiči. Spolupracují s policií, soudy a poskytují rady, informace o právních věcech, doprovází při jednání, zprostředkují azylové ubytování a v nezbytných případech zajistí ústavní výchovu dítěte.

5. Probační a mediační služba

Snaží se v rámci mediace o obnovení pocitu bezpečí, integrity a důvěry ve spravedlnost. Pomáhá oběti pochopit okolnosti, situaci trestného činu, zapojuje oběť do procesu odškodnění, zvyšuje možnost rychlého nahrazení vzniklé škody i možnost mimosoudního vyrovnání (ŠTERN, 2010).

6. Praktičtí lékaři

Lékař poskytuje pomoc v případě zranění, dlouhodobých zdravotních problémů zapříčiněných trestným činem. Lékařská zpráva pak slouží jako důkazní materiál při trestním řízení i ostatních úkonech.

7. Krizová centra

Ambulantní pobytová služba je poskytována na přechodnou dobu osobám v ohrožení zdraví, života, pokud se situace nedá řešit vlastními silami oběti. Poskytuje ubytování a pomoc při zajištění stravy, terapeutickou činnost a pomoc při zajišťování práv a svobod.

8. Dětské krizové centrum

Občanské sdružení zajišťující pomoc týraným, zneužívaným a zanedbávaným dětem. Sociální pracovníci, psychologové a psychoterapeuti provádí diagnostiku, terapii a prevenci.

9. Linky důvěry

Umožňují bezprostřední telefonický kontakt klientů s kvalifikovanou pomocí v krizové situaci. Jak při prvního kontaktu, tak i po celou dobu krize a informuje oběti o možnosti následné péče. Seznam lze najít na webových stránkách České asociace pracovníků linek.

10. Občanské poradny

Pomáhají se orientovat v problémech rodiny a mezilidských vztazích, sociální pomoci, sociálních dávkách, bydlení, pojištění, finanční a rozpočtové problematiky, školství, vzdělání.

11. Manželské a předmanželské poradny, poradny pro partnerské vztahy

Zajišťují výchovnou a poradenskou činnost v rodinných, partnerských a mezilidských vztazích, poskytují odborné sociální služby, diagnostiku partnerských vztahů, individuální terapii, sociálně právní poradenství.

12. Intervenční centra

Poskytují pomoc osobám ohroženým fyzickým, psychickým týráním ze strany osob blízkých nebo společně žijících. Zajišťují sociální, sociálně právní a psychologickou pomoc v krizových situacích. Pomáhají v případech, kdy ohrožená osoba sama požádá o pomoc nebo v případech, kdy policie rozhodla o zákazu vstupu a vykázaní násilné osoby ze společného obydlí.

14.3.3 Jednání s oběťmi

Konkrétní doporučení pro jednání s obětí trestného činu zahrnuje detailní instrukce na úrovni verbální a nonverbální komunikace (ČÍRTKOVÁ, 2004, str. 156). Zejména na počátku jednání s postiženým bezprostředně po kritické události je komunikace velmi důležitá a to jak v oblasti verbální tak i neverbální.

Doporučení v oblasti verbální komunikace

Je nutné, aby státní orgány činné v trestním řízení kladly důraz na ohleduplný a citlivý postup v trestním řízení. Velmi důležité je jednání osoby, která jako první přichází do kontaktu s obětí, také další postup policie při prvním rozhovoru s obětí i při dalším vyšetřování, taktní postup soudů a ostatních státních orgánů. Platí jednoduchá zásada a to, že oběť trestný čin nespáchala. Citlivý a taktní přístup, vhodná komunikace, srozumitelné vysvětlení dalšího průběhu vyšetřování. Všichni kdo v důsledku své profese přicházejí do styku s obětí trestného činu, by měli tyto postupy znát a používat je.

Doporučení v oblasti nonverbální komunikace

1. Zrakový kontakt může signalizovat povzbuzení a podporu, doporučuje se, aby se jednající pokusil o navázání zrakového kontaktu. Je vhodné přímým a přirozeným způsobem hledět oběti do očí, neuhýbat pohledem při kladení otázek, neboť navázání zrakového kontaktu zlepšuje komunikaci a tím i kvalitu odpovědi oběti.

2. **Vzdálenost (proxemika)** - optimální prostorová vzdálenost mezi obětí a jednajícím neexistuje, záleží na konkrétní situaci a osobnosti zúčastněných. Obecně platí, že se vzrůstající vzdáleností roste pocit oficiálnosti a neosobnosti jednání, proto je vhodné se v tomto ohledu řídit reakcemi obětí.

3. **Držení těla (postura)** - jednající musí kontrolovat své držení těla, když hovoří oběť. Bezděčně se neodklánět, nenahýbat od oběti neboť to naznačuje odstup, nechut' či averzi. Zcela vzpřímený postoj, vzpřímená či mírně vzad držená hlava signalizuje neosobnost jednání.

15 PREVENCE KRIMINALITY

Prevence kriminality jsou aktivity mimotrestního charakteru, které odstraňují, oslabují či neutralizují kriminogenní faktory. Za cíl si kladou zastavení růstu kriminality a jejího zmenšení, pokouší se eliminovat trestnou činnost před jejím započítáním nebo dalším pokračováním (VEČERKA, 1996).

Prevence kriminality je součástí kriminální politiky, je chápána jako opatření společnosti a státu ke snížení počtu trestných činů. Subjekty, které zajišťují prevenci, jsou státní i nestátní instituce, církve, nadace, neziskové, zájmové a politické sdružení občanů. Objekty prevence jsou pachatelé, oběti a sociální prostředí.

Strategie kontroly kriminality jsou:

1. represivní, která řeší až následek trestného činu,
2. preventivní, která působí předem před započítáním trestného činu.

Viktimologické poznatky se významně uplatňují v prevenci, poznatky z předchozích případů slouží jako návod, jak se nestát obětí viktimizace. Rady jak se vyhnout viktimizaci a jak se chovat v samotné kriminogenní situaci se šíří mezi občany formou osvěty, přednášek, článků v periodikách, relací v médiích, příruček. Výstupy z viktimologických výzkumů napomáhají aktivizaci veřejnosti v oblasti individuální bezpečnosti, ukazují občanům hrozící nebezpečí, propagují veškeré prostředky boje proti páchání trestné činnosti. Zpracovávají modely i návody chování a jednání, které jsou vhodné použít v jednotlivých situacích, u různých trestných činů. Nově získané poznatky viktimologických výzkumů slouží především k účinnější kontrole kriminality ve společnosti a tvorbě bezpečnostní politiky státu.

Velmi náročné je vypracovat návod, jak se chovat při fyzickém útoku pachatele. Nelze poskytnout jednoduché a obecně platné návody, postupy a doporučení. Konkrétní kriminogenní situace jsou velmi složité a variabilní a také pachatelé, oběti a situace jsou velmi různorodé (ŘEHOŘ, 2013).

Osobám s vysokou mírou viktimnosti, například bezpečnostní pracovníci, poštovní doručovatelky, pracovnice banky, taxikáři, by se mělo dostat nejen slovních doporučení, ale hlavně praktického výcviku sebeobranu a náležitých technických obranných prostředků (ŘEHOŘ, 2013).

15.1 Sociální prevence

Tato oblast prevence je zaměřena na sociální faktory, její opatření spadají z větší části do oblasti sociální politiky. Zahrnují problematiku rodiny, školství, zdravotnictví, zaměstnanosti, volného času, přípravy na budoucí profesi, územního plánování, významná je součinnost školy a rodiny (OSMANČÍK, 2004).

15.2 Situační prevence

Situační prevence je zaměřena na odstraňování kriminogenních situací. Snižují a ovlivňují možnost spáchání trestného činu a zvyšují pravděpodobnost odhalení pachatele. Opatření situační prevence mají charakter převážně technický, organizační a administrativní (OSMANČÍK, 2004). Určitá místa, určitá doba dne, týdne, měsíce či roku a určité situace jsou pro kriminální aktivity příhodné. Zavádění situační preventivních opatření je rychlá, jednoduchá a mnohdy i levá a účinnost snadno ověřitelná. V mnoha však případech vede k přesunu kriminality do jiných lokalit. Formy přesunu kriminality a to teritoriální přesun – jiná část města, sousední okres, časový posun – z večerních hodin do časných ranních hodin, funkční přesun – krádeže nahrazují loupeže, přesun v taktice, přesun v objektech – místo přepadení obchodů, přepadávání podnapilých chodců.

Některá opatření situační prevence:

1. zvýšení ochrany objektů, osob a věcí,
2. zajištění bezpečnosti místa nebo objektu,
3. využití technických prostředků, mechanických zábranných systémů, poplachových a zabezpečovacích systémů, uzavřených kamerových systémů a systémů kontroly vstupu,
4. zneprístupnění prostředkům vhodným pro spáchání trestného činu,
5. snížení prospěchu z trestného činu a zvýšení rizika pro pachatele,
6. zlepšení dohledu nad lokalitou.

15.3 Viktimologická prevence

Viktimologická prevence využívá viktimologických poznatků a uplatňuje je při tvorbě preventivních programů a modelů chování osob. Zaměřuje se na potencionální a skutečné oběti trestných činů, na činnost osvětovou a poradenskou. Radí, jak se mají lidé cho-

vat, aby sebe a svůj majetek zbytečně nevystavovali nebezpečí a pokud dojde k napadení, radí jak se bránit před útokem a po něm, poznatky z předchozích případů jim slouží jako návod, jak se vyhnout viktimizaci (OSMANČÍK, 2004). Zahrnuje i výcvikové kurzy psychologické a fyzické sebeobrany, terapeutické a rehabilitační postupy a zacházení po útoku pachatele. Rady, jak se vyhnout kriminogenním situacím je vhodné šířit mezi občany formou osvěty. Náročnější je vypracování návodů, jak se chovat při útoku pachatele, v těchto situacích se dá využít psychologického působení na útočníka. Nelze poskytnout jednoduché a obecně platné návody, protože konkrétní situace jsou velmi složité a variabilní a také pachatelé jsou různorodí.

15.4 Primární prevence

U primární prevence jsou preventivní aktivity adresovány veškerému obyvatelstvu. Vytváří optimální podmínky pro rozvoj společnosti, jejich institucí a občanů. Zahrnuje oblasti sociální politiky, politiky zaměstnanosti, územního plánování, rozvoje jednotlivých regionů.

15.5 Sekundární prevence

Sekundární prevence je zaměřena na rizikové skupiny a jedince, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachatelem nebo obětí trestných činů.

15.6 Terciální prevence

Terciální prevence je zaměřena na předcházení opakování trestné činnosti a viktimologické recidivě u oběti i u pachatelů. Orientuje se na jednotlivce a skupiny, kteří se již v minulosti dopustili trestné činnosti a na osoby, které se již v minulosti staly oběťmi trestných činů.

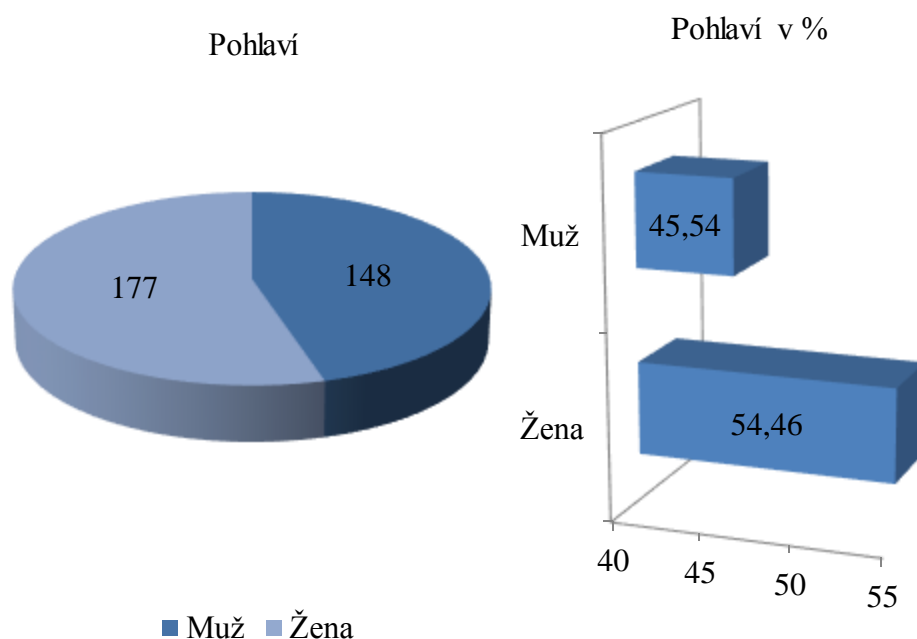
16 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

16.1 Statistické vyhodnocení dotazníku

1. Pohlaví respondentů

Pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Muž	148	45,54
Žena	177	54,46
Celkem	325	100

Tabulka 8. Pohlaví respondentů

Graf 18. Pohlaví respondentů

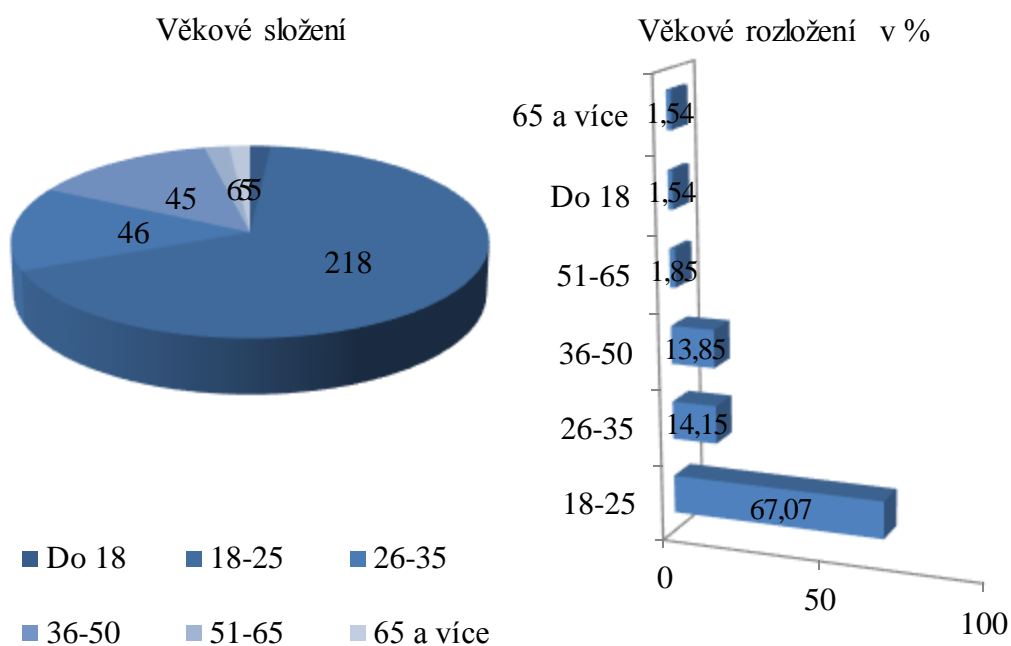
Rozložení respondentů při vyplňování dotazníku podle pohlaví je 54% žen a 46% mužů.

2. Věk respondentů

Věk	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Do 18	5	1,54
18 – 25	218	67,07
26 – 35	46	14,15
36 – 50	45	13,85
51 – 65	6	1,85
65 a více	5	1,54
Celkem	325	100

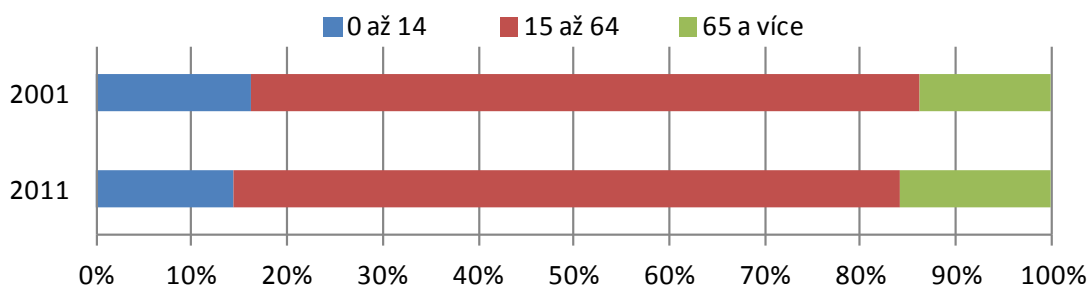
Tabulka 9. Věkové složení respondentů

Graf 19. Věkové složení respondentů

Složení respondentů koresponduje se složením populace ČR. V nejvyšší míře jsou mezi respondenty zastoupeni mladí lidé. A to ve věkové kategorii 18-25 let 67%, dále jsou zde zastoupeny kategorie 26-35 let a 36-50 let 14%. Tato skutečnost je pochopitelná vzhledem k metodě sběru dat pomocí internetových médií, které nejvíce využívá mladá generace s vyšším vzděláním. Tato skutečnost také odpovídá věkové struktuře obyvatel podle přiloženého grafu.

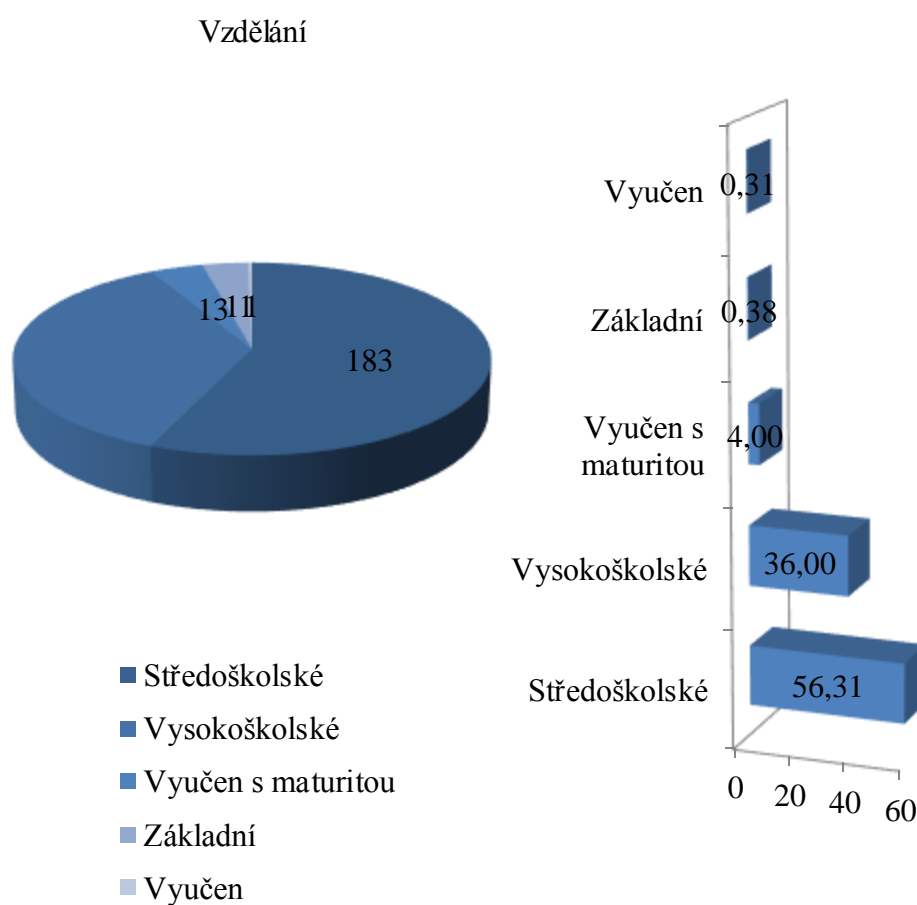

Graf 20. Struktura počtu obyvatel podle věku ze sčítání lidu v letech 2001 a 2011

3. Vzdělání respondentů

Vzdělání	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Základní	11	3,38
Vyučen	1	0,31
Vyučen s maturitou	13	4,00
Středoškolské	183	56,31
Vysokoškolské	117	36,00
Celkem	325	100

Tabulka 10. Vzdělání respondentů

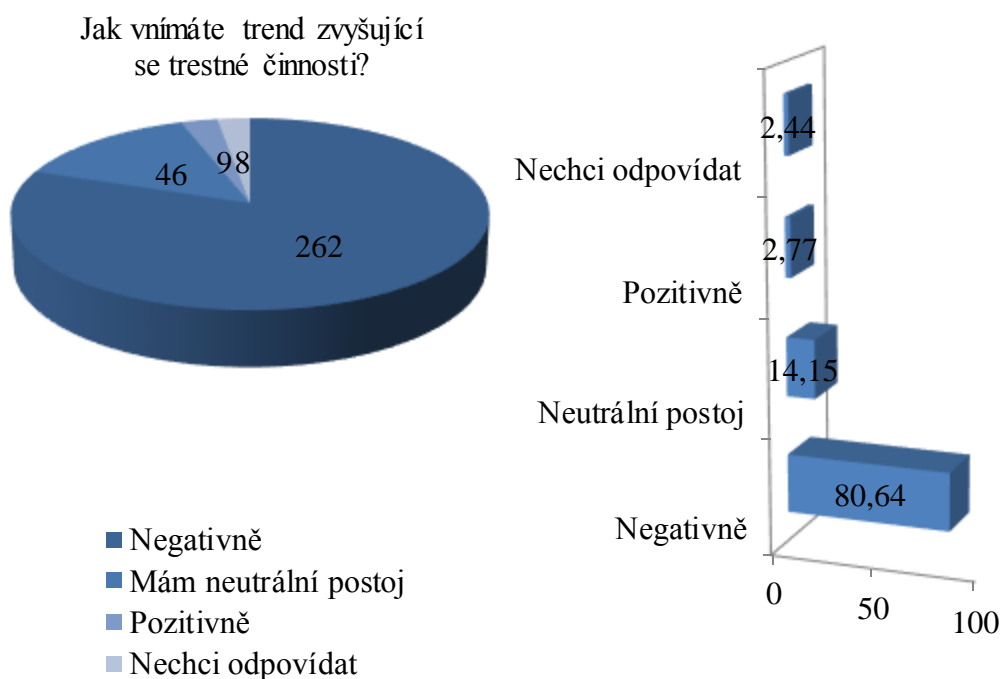
Graf 21. Vzdělání respondentů

Struktura respondentů podle vzdělání také koresponduje s využitou metodou sběru dat. Vysokoškolské vzdělání má 36% respondentů a středoškolské vzdělání má 56%.

4. Jak vnímáte trend zvyšující se trestné činnosti?

Jak vnímáte trend zvyšující se trestné činnosti?	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Zcela negativně	136	41,86
Spíše negativně	126	38,78
Mám neutrální postoj	46	14,15
Zcela pozitivně	5	1,54
Spíše pozitivně	4	1,23
Nevím/nechci odpovídat	8	2,44
Celkem	325	100

Tabulka 11. Jak vnímáte trend zvyšující se trestné činnosti?

Graf 22. Jak vnímáte trend zvyšující se trestné činnosti?

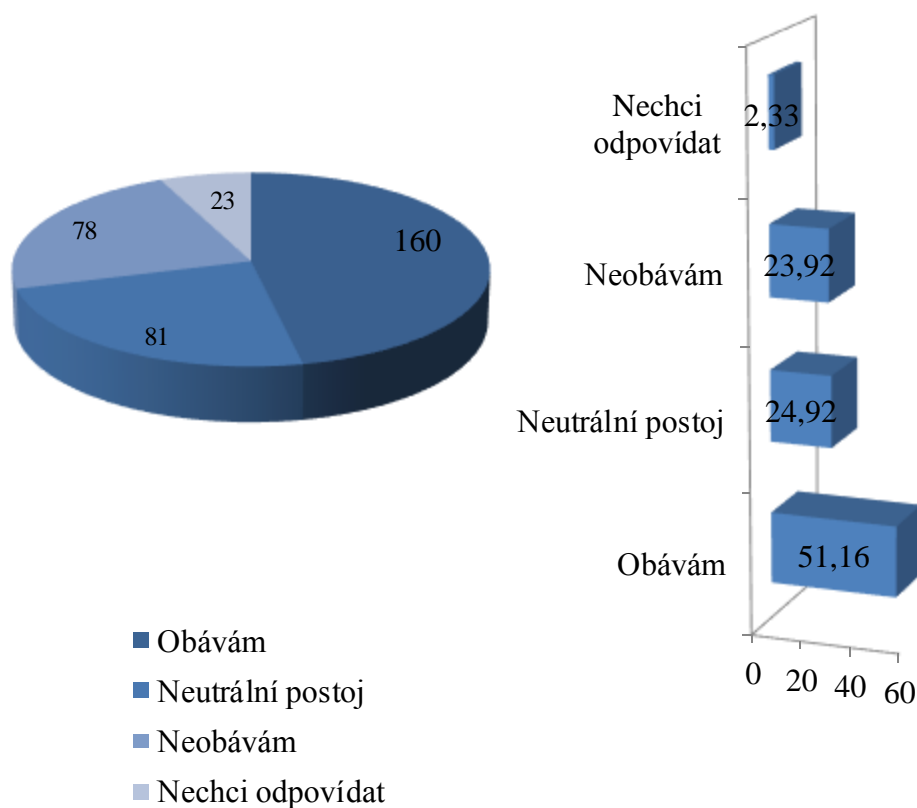
Respondenti vnímají negativně zvyšující se trend trestné činnosti. Celých 81% tento trend vnímá negativně. Pozitivně jej vnímají 3% respondentů.

5. Obáváte se možnosti stát se obětí trestné činnosti v souvislosti s vývojem počtu trestné činnosti v ČR?

Obáváte se možnosti stát se obětí trestné činnosti?	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Obávám se	160	51,16
Mám neutrální postoj	81	24,92
Neobávám	78	23,92
Nevím/nechci odpovídat	23	2,33
Celkem	325	100

Tabulka 12. Obáváte se možnosti stát se obětí trestné činnosti?

Obáváte se možnosti stát se obětí trestné činnosti?

Graf 23. Obáváte se možnosti stát se obětí trestné činnosti?

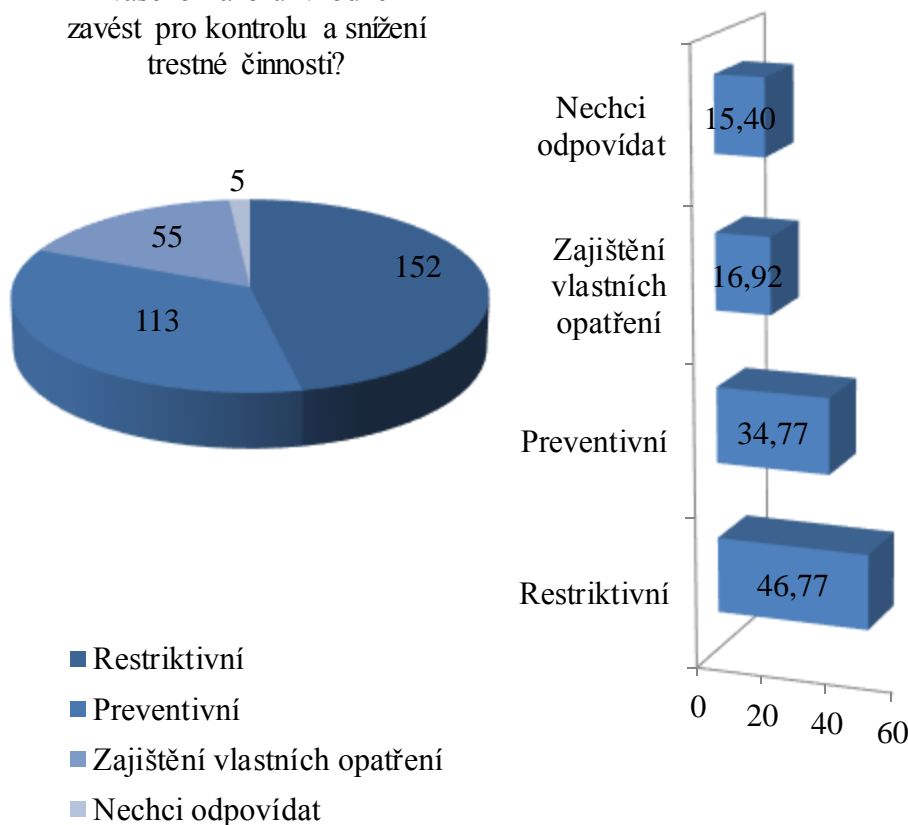
Obavy z možnosti stát se obětí trestné činnosti projevila více než polovina respondentů a to 51%. Této možnosti se neobává 24% a 25% má neutrální postoj.

6. Jaká opatření by bylo podle Vašeho názoru vhodné zavést pro kontrolu a snížení trestné činnosti v ČR?

Jaká opatření by bylo podle Vašeho názoru vhodné zavést pro kontrolu a snížení trestné činnosti?	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Restriktivní opatření (omezující, odnětí svobody)	152	46,77
Preventivní opatření (předcházení trestné činnosti)	113	34,77
Zajištění vlastních bezpečnostních opatření	55	16,92
Nevím/nechci odpovídat	5	1,54
Celkem	325	100

Tabulka 13. Jaká opatření by bylo vhodné zavést pro kontrolu a snížení trestné činnosti?

Jaké opatření by bylo podle Vašeho názoru vhodné zavést pro kontrolu a snížení trestné činnosti?

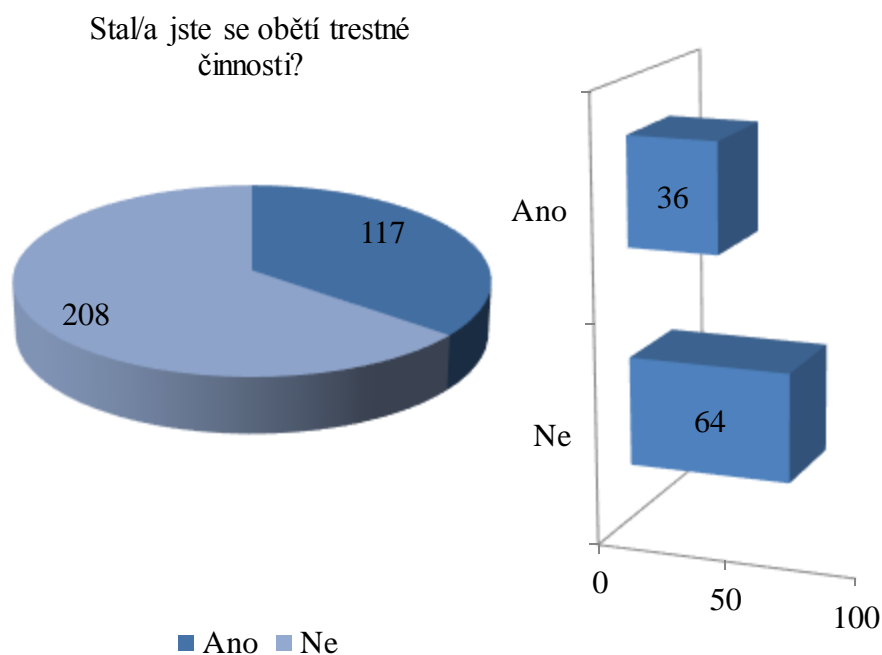
Graf 24. Jaká opatření by bylo vhodné zavést pro kontrolu a snížení trestné činnosti?

Respondenti vyjádřili svůj názor, že ke kontrole a snížení trestné činnosti je nejdůležitější používání restriktivních opatření. Tento názor projevila téměř polovina respondentů 47%. Velmi důležité však zůstává, i využití preventivních opatření a to podle názoru 35% respondentů. Aktivní uplatňování vlastních opatření k zajištění bezpečnosti preferuje 17%.

7. Stal/a jste se obětí trestné činnosti?

Stal/a jste se obětí trestné činnosti?	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Ano	117	36,00
Ne	208	64,00
Celkem	325	100

Tabulka 14. Stal/a jste se obětí trestné činnosti?

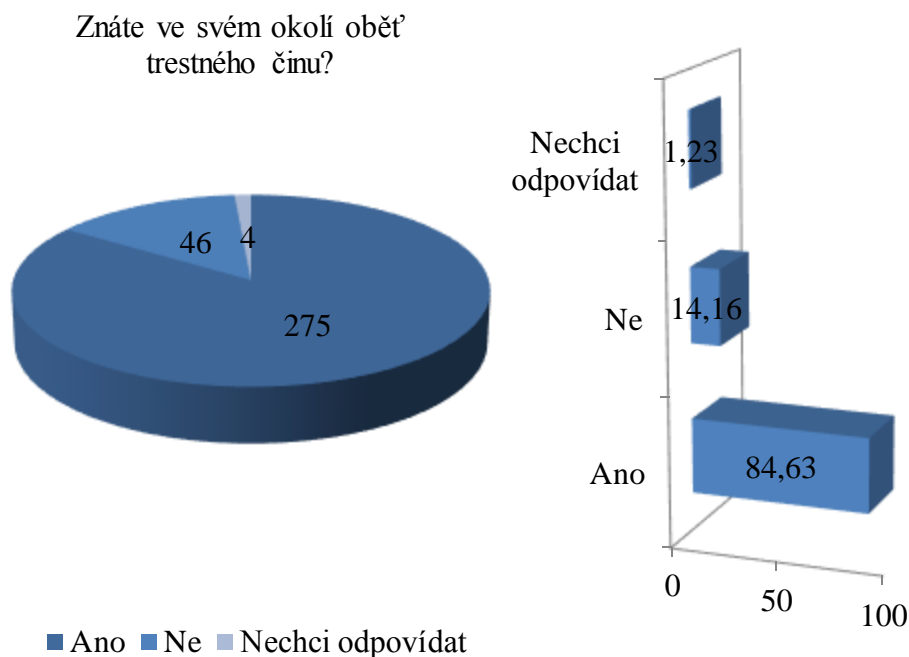
Graf 25. Stal/a jste se obětí trestné činnosti?

Obětí trestného činu se stalo 36% respondentů. Vlastní zkušenost s trestným činem nemá 64% respondentů.

8. Znáte ve svém okolí oběť trestného činu?

Znáte ve svém okolí oběť trestného činu?	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Ano, rodinný příslušník	78	24,00
Ano, známý	124	38,16
Ano, z doslechu	73	22,47
Ne	46	14,16
Nevím/nechci odpovídat	4	1,23
Celkem	325	100

Tabulka 15. Znáte ve svém okolí oběť trestného činu?

Graf 26. Znáte ve svém okolí oběť trestného činu?

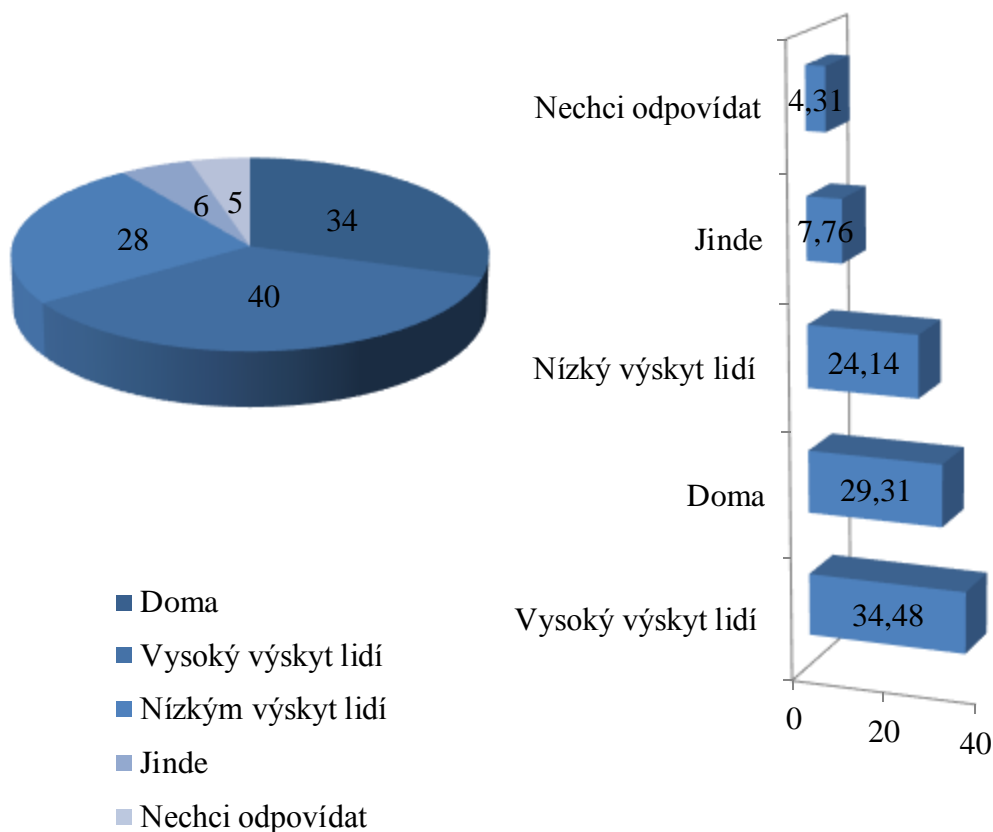
Celých 85% zná ve svém okolí oběť trestného činu, z doslechu je to 22%, obětí trestného činu se stal rodinný příslušník u 24% a u 38% to byl známý respondentů. Žádnou oběť nezná ani o ní neslyšelo 14% respondentů.

9. Kde k trestnému činu došlo?

Kde k trestnému činu došlo?	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Doma	34	29,31
Na veřejnosti místo s vysokým výskytem lidí	40	34,48
Na veřejnosti místo s nízkým výskytem lidí	28	24,14
Jinde	9	7,76
Nevím/nechci odpovídat	5	4,31
Nebyl/a jsem obětí	192	63,79
Celkem respondentů/obětí	116	36,21
Celkem	325	100

Tabulka 16. Kde k trestnému činu došlo?

Kde k trestnému činu došlo?

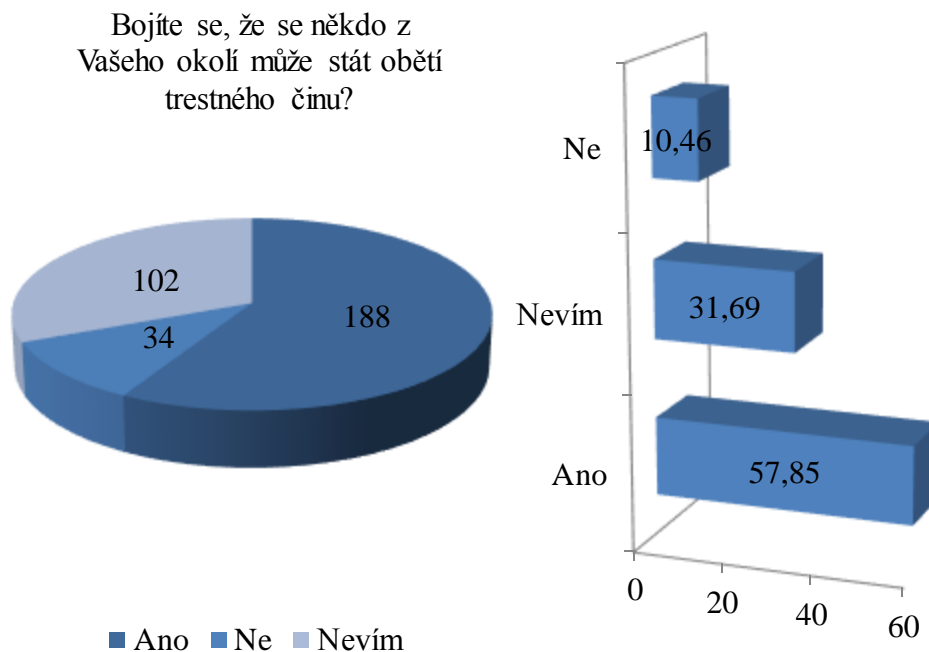
Graf 27. Kde k trestnému činu došlo?

Vlastní zkušenost, stát se obětí trestné činnosti mělo 36% respondentů, tedy 116 obětí trestného činu. Na veřejnosti se obětí trestního činu stalo 58% respondentů, z toho 34% na místech s vysokým výskytem lidí a 29% na místech s nízkým výskytem lidí. Doma se obětí trestného činu stalo 24%. Jinde uvedlo 7% respondentů.

10. Bojíte se, že se Vy nebo někdo z Vašeho okolí může stát obětí trestného činu?

Bojíte se, že se někdo z Vašeho okolí může stát obětí trestného činu?	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Ano	188	57,85
Ne	34	10,46
Nepřemýšlela jsem o tom, nevím/nechci odpovídat	102	31,69
Celkem	325	100

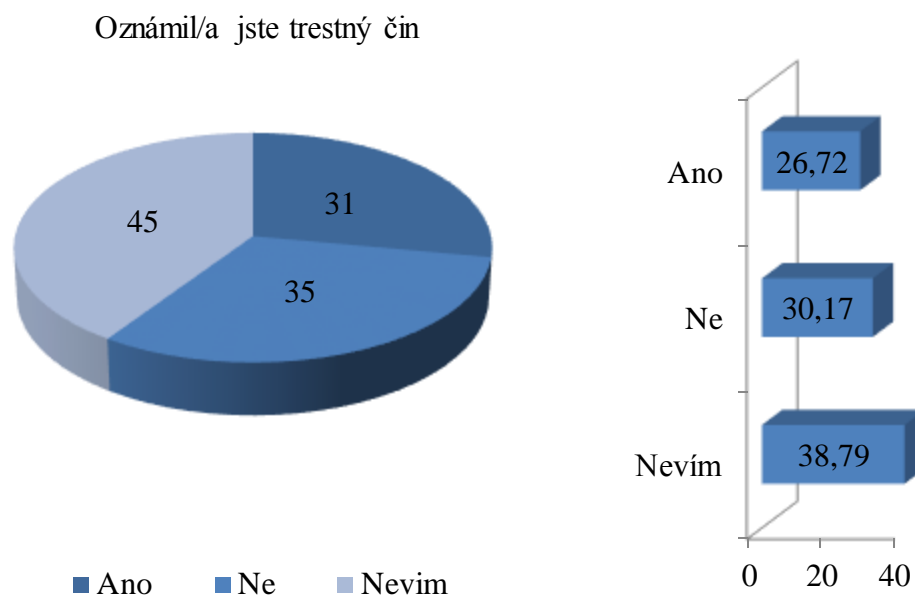
Graf 28. Bojíte se, že se někdo z Vašeho okolí může stát obětí trestného činu?

Obavy z možností stát se obětí trestného činu má 58% respondentů. Pouze 10% se této možnosti neobává a 32% respondentů neví nebo nechtějí odpovídat.

11. Oznámil/a jste trestný čin?

Oznámil/a jste trestný čin	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Ano	31	26,72
Ne	35	30,17
Nevím/nechci odpovídat	45	38,79
Celkem respondentů obětí	116	36,21
Celkem	325	100

Tabulka 17. Oznámil/a jste trestný čin

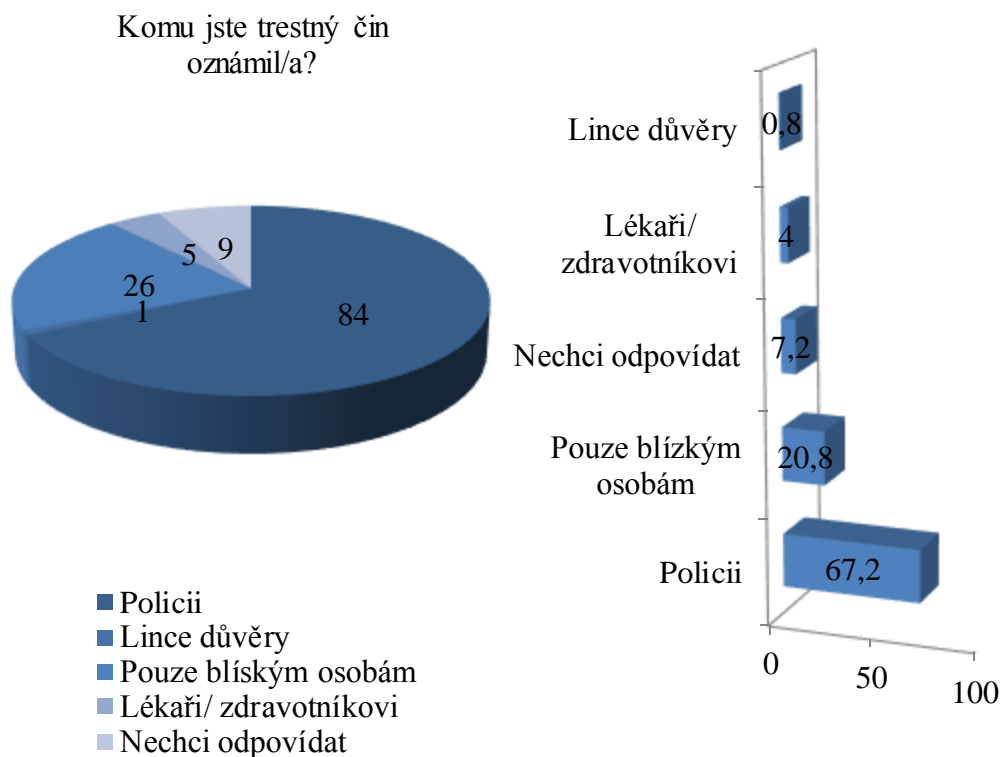
Graf 29. Oznámil/a jste trestný čin

Trestný čin oznámilo 27% respondentů, 30% jej neoznámilo. Na otázku nechtělo odpovídat 39% respondentů z řad obětí trestných činů.

12. Komu jste trestný čin oznámil/a?

Komu jste trestný čin oznámil/a?	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Policii	84	67,20
Lince důvěry	1	0,80
Pouze blízkým osobám	26	20,80
Lékaři/zdravotníkovi	5	4,00
Nevím/nechci odpovídat	9	7,20
Nebyl/a jsem obětí	200	61,54
Celkem respondentů/obětí	125	38,46
Celkem	325	100

Tabulka 18. Komu jste trestný čin oznámil/a?

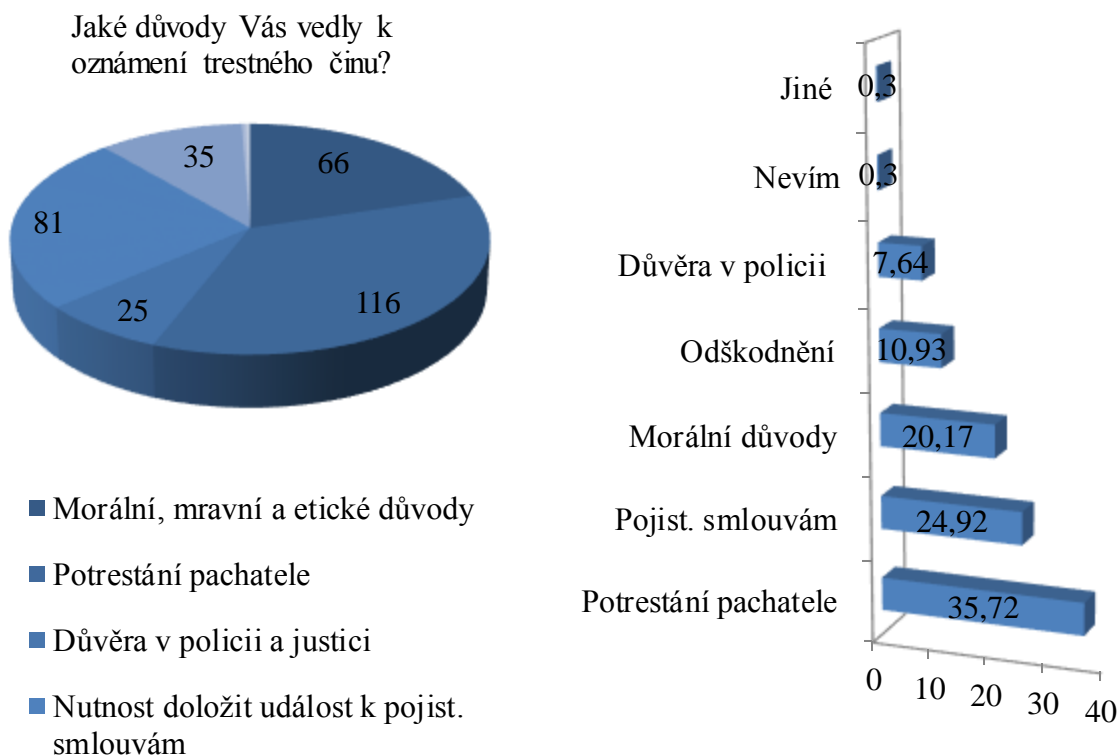
Graf 30. Komu jste trestný čin oznámil/a?

Co se týká oznámení trestného činu, 67% tuto skutečnost oznámila policii, 4% lékaři a 21% se svěřilo pouze blízké osobě.

13. Jaké důvody Vás vedly k oznámení trestného činu?

Jaké důvody Vás vedly k oznámení trestného činu?	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Morální, mravní a etické důvody	66	20,17
Potrestání pachatele	116	35,72
Důvěra v policii a justici	25	7,64
Nutnost doložit událost k pojist. smlouvám	81	24,92
Možnost odškodnění	35	10,93
Nevím/nechci odpovídat	1	0,30
Jiné	1	0,32
Celkem	325	100

Tabulka 19. Jaké důvody Vás vedly k oznámení trestného činu?

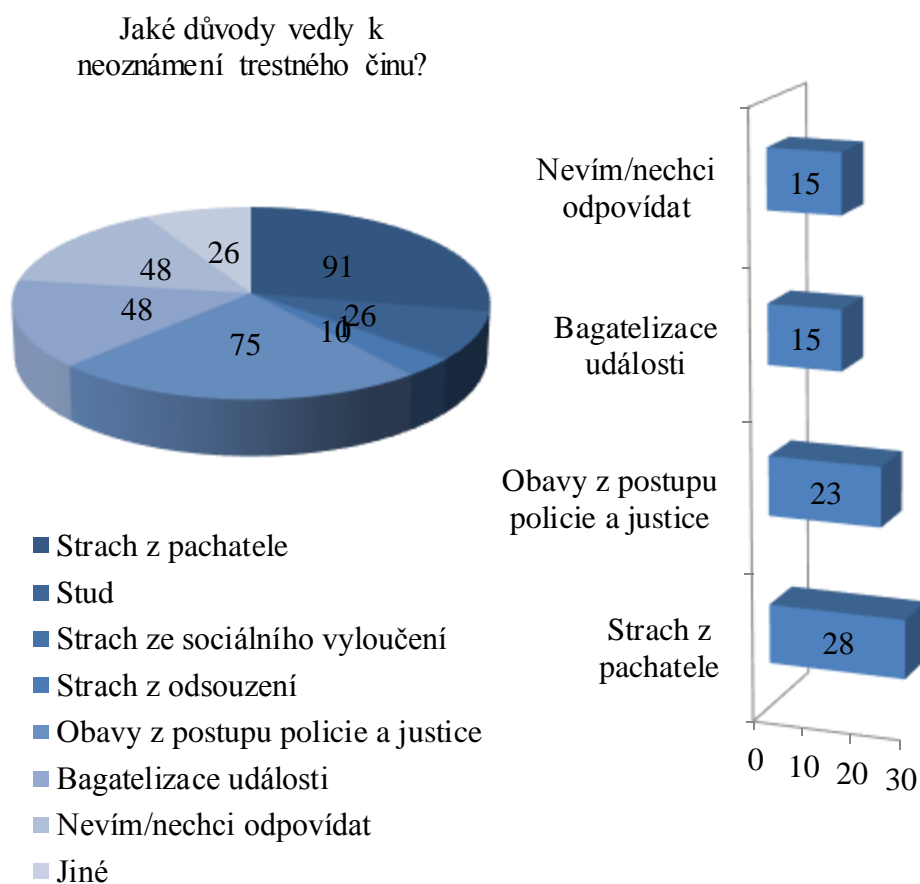

Graf 31. Jaké důvody Vás vedly k oznámení trestného činu?

14. Jaké důvody vedly k neoznámení trestného činu?

Jaké důvody vedly k neoznámení trestného činu?	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Strach z pachatele	91	28,00
Stud	26	8,00
Strach ze sociálního vyloučení	1	0,30
Strach z odsouzení	10	3,00
Obavy z postupu policie a justice	75	23,00
Bagatelizace události	48	15,00
Nevím/nechci odpovídat	48	15,00
Jiné	26	7,70
Celkem	325	100

Tabulka 20. Jaké důvody vedly k neoznámení trestného činu?

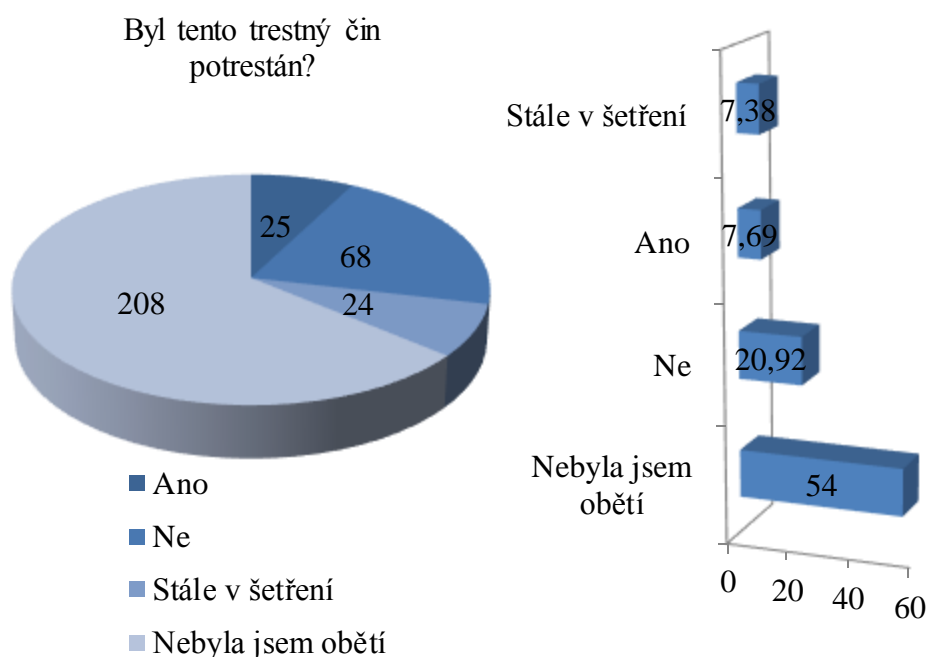
Graf 32. Jaké důvody vedly k neoznámení trestného činu?

Důvody k neoznámení trestného činu byly tyto: strach z pachatele 28%, obavy z postupu policie 23%, bagatelizace 15%, stud 8%, 7% jiné. Odpovídat nechtělo 15% respondentů.

15. Byl tento trestný čin potrestán?

Byl tento trestný čin potrestán?	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Ano	25	7,69
Ne	68	20,92
Stále v šetření	24	7,38
Nevím, nebyl/a jsem obětí	208	54,00
Respondentů/ obětí	117	46,00
Celkem	325	100

Tabulka 21. Byl tento trestný čin potrestán?

Graf 33. Byl tento trestný čin potrestán?

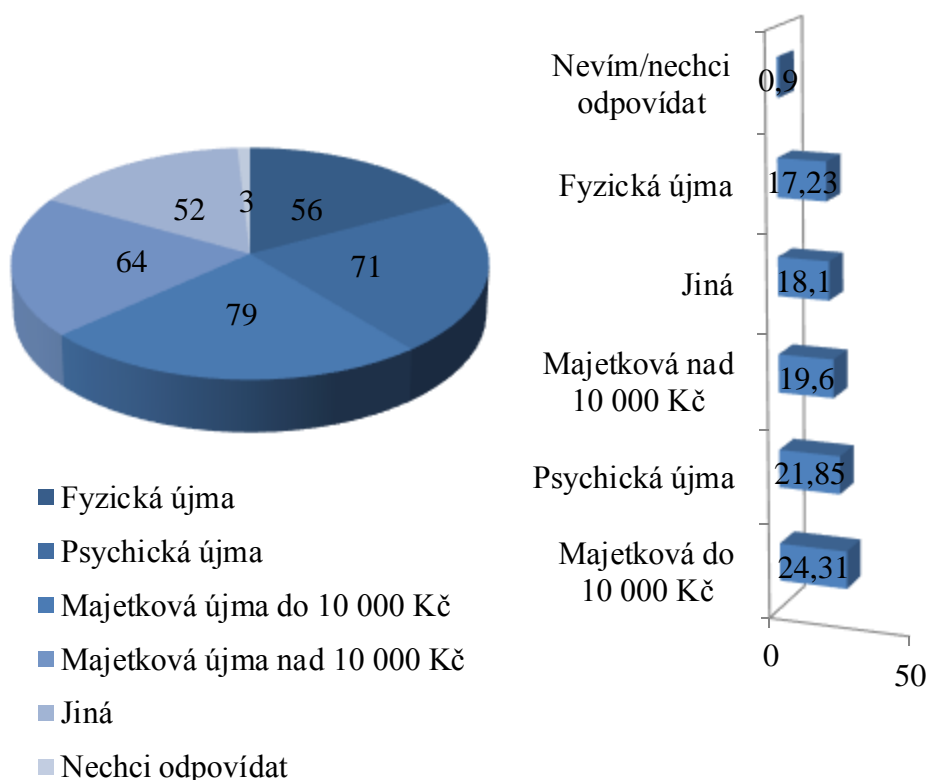
Více než polovina respondentů a to 54% respondentů neodpovědělo na tuto otázku a to buď nechtěli odpovědět, nebo se nestali obětí. Pouze 8% trestných činů bylo potrestáno. V šetření zůstává 7% případů. Nepotrestáno zůstalo 21% případů.

16. Jaká škoda Vám nastala?

Jaká škoda Vám nastala?	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Fyzická újma	56	17,23
Psychická újma	71	21,85
Majetková újma v rozsahu do 10 000Kč	79	24,31
Majetková újma nad 10 000 Kč	64	19,60
Jiná	52	18,10
Nevím/nechci odpovídat	3	0,90
Celkem	325	100

Tabulka 22. Jaká škoda Vám nastala?

Jaká škoda Vám nastala?

Graf 34. Jaká škoda Vám nastala?

Nejčastější byla způsobena majetková škoda v 44%, psychická v 22% a fyzická v 17% trestních činů.

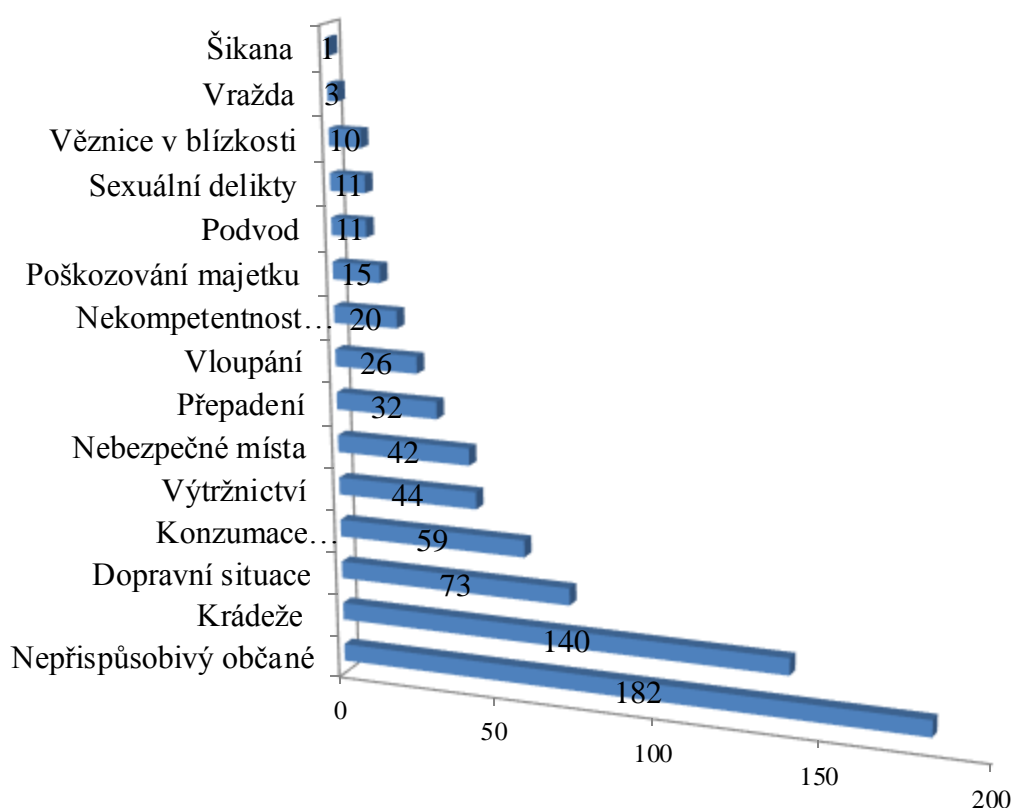
17. Uveďte, prosím nejzávažnější bezpečnostní rizika v okolí svého bydliště.

Uveďte nejzávažnější bezpečnostní rizika ve Vašem okolí.	Absolutní četnost
Nepřizpůsobivý občané	182
Krádeže	140
Dopravní situace	73
Konzumace návykových látek	59
Výtržnictví	44
Nebezpečné místa	42
Přepadení	32
Vloupání	26
Nekompetentnost policie	20
Poškození majetku	15

Sexuální delikty	11
Podvod	11
Věznice v blízkosti	10
Vražda	3
Šikana	1
Celkem vyjádřených rizik	669

Tabulka 23. Nejzávažnější bezpečnostní rizika v okolí.

Uved'te nejzávažnější bezpečnostní rizika ve Vašem okolí.

Graf 35. Nejzávažnější bezpečnostní rizika v okolí.

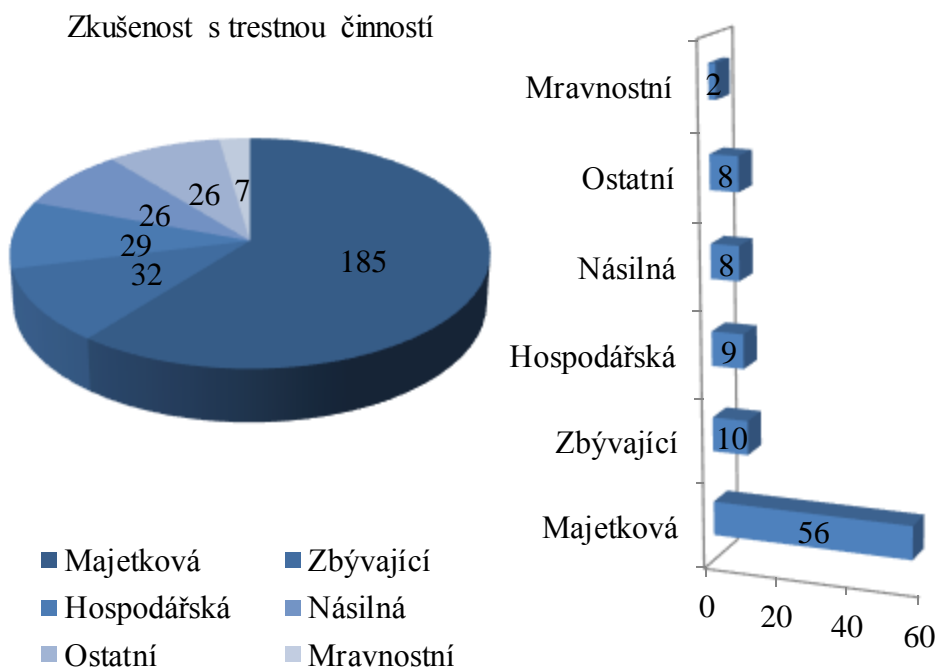
Respondenti jako nejčastější bezpečnostní riziko uvedli, nepřizpůsobivé občany, a to v 182 případech, nebezpečí krádeží ve 140 případech, dopravní situaci v 73 případech, konzumaci návykových látek v 59 případech, výtržnictví ve 44 případech, neosvětlená a nebezpečná místa ve 42 případech, přepadení v 32 případech, vloupání ve 26 případech, nekompetentnost policistů v 20 případech, poškození majetku v 15 případech, sexuální delikty v 11 případech, podvody v 11 případech, blízkost věznice v 10 případech, vražda ve 3 případech a šikana v 1 případě.

18. Pokud máte, jakoukoliv zkušenost s trestnou činností, vyberte druh trestného činu.

Pokud máte, jakoukoliv zkušenost s trestnou činností, vyberte druh trestného činu.	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Mravnostní trestná činnost	7	2,00
Majetková trestná činnost	182	56,00
Ostatní trestná činnost	26	8,00
Násilná trestná činnost	26	8,00
Zbývající trestná činnost	32	10,00
Hospodářská trestná činnost	29	9,00
Nevím/ nechci odpovídat	23	7,00
Celkem	325	100

Tabulka 24. Zkušenost s trestnou činností, vyberte druh trestného činu.

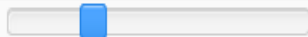

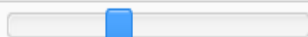
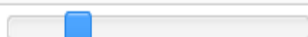
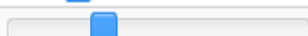
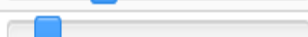
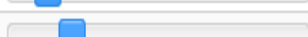

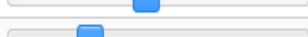

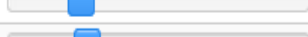

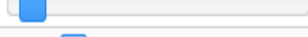

Graf 36. Zkušenost s trestnou činností, vyberte druh trestného činu.

Více než polovina respondentů má vlastní zkušenost s majetkovou trestnou činností, a to celých 56%. Ostatní druhy trestné činnosti jsou zastoupeny: zbývající 10%, násilná a ostatní 8% a hospodářská 9%.

19. Následující otázky se budou týkat Vaší zkušenosti v roli oběti u vybraných druhů trestné činnosti.

Prosím vyberte na škále 0 - 10, přičemž 10 znamená nejvíce zkušenost a 0 vůbec žádná zkušenost.

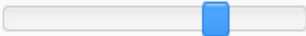

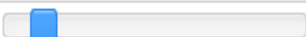

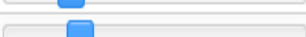

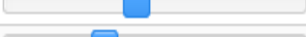
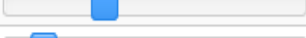
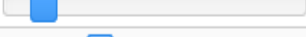
Levá stupnice	Průměrná pozice posuvníku	Pravá stupnice	Průměrná hodnota
Dopravní nehody		0-10	4,83
Krádež		0-10	5,16
Loupež		0-10	3,43
Výtržnictví		0-10	4,49
Ohrožení pod vlivem návykové látky		0-10	4,22
Omezení osobní svobody		0-10	2,96
Podvod		0-10	3,74
Pohlavní zneužívání		0-10	2,05
Porušování domovní svobody		0-10	2,81
Rvačka		0-10	5,04
Sprejerství		0-10	3,35
Ublížení na zdraví z nedbalosti		0-10	3,05
Úmyslné ublížení na zdraví		0-10	3,23
Únos		0-10	1,62
Úplatkářství		0-10	2,82

Tabulka 25. Zkušenosti s vybranými trestnými činy.

Z vybraných trestných činů mají respondenti nejvíce zkušeností s krádežemi, dopravními nehodami, rvačkou, výtržnictvím, omezováním osobní svobody a loupeží.

20. Následující otázky se budou týkat pravděpodobnosti stát se obětí vybrané trestné činnosti.

Prosím vyberte na škále 0 - 10, přičemž 10 znamená největší pravděpodobnost a 0 vůbec žádná pravděpodobnost.

Levá stupnice	Průměrná pozice posuvníku	Pravá stupnice	Průměrná hodnota
Dopravní nehody		0-10	7,22
Krádež		0-10	6,45
Loupež		0-10	4,96
Obchodování s lidmi		0-10	2,06
Ohrožení pod vlivem návykové látky		0-10	5,53
Omezení osobní svobody		0-10	3,35
Podvod		0-10	5,19
Pohlavní zneužívání		0-10	2,88
Porušování domovní svobody		0-10	3,16
Rvačka		0-10	5,31
Sprejství		0-10	3,73
Ublížení na zdraví z nedbalosti		0-10	4,85
Úmyslné ublížení na zdraví		0-10	3,90
Únos		0-10	2,09
Úplatkářství		0-10	3,76

Tabulka 26. Pravděpodobnost stát se obětí vybraných trestných činů.

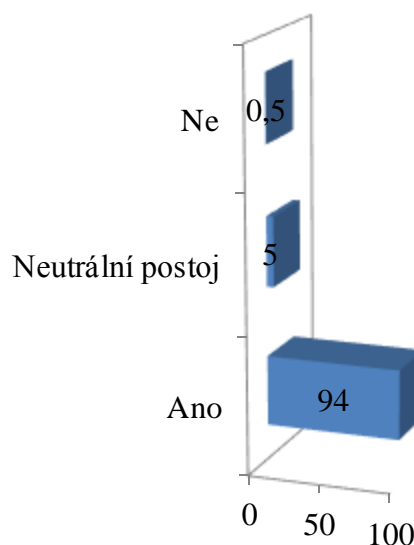
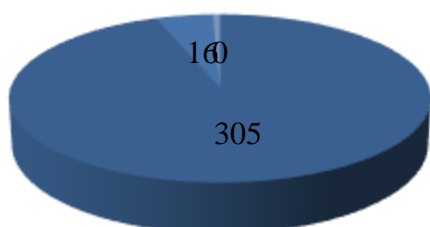
Ze subjektivního hlediska nejvyšší pravděpodobnost, že se stanou obětí vybrané trestné činnosti, respondenti uvedli dopravní nehody, krádež, ohrožení pod vlivem návykové látky, rvačku, podvod, loupež a ublížení na zdraví.

21. Domníváte se, že je nezbytné, aby se stát aktivně zabýval otázkami trestné činnosti a přinášel účinná opatření k jejich řešení?

Domníváte se, že je nezbytné, aby se stát aktivně zabýval otázkami trestné činnosti a přinášel účinná opatření k jejich řešení?	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Určitě ano	305	94
Mám neutrální postoj	16	5
Určitě ne	2	0,5
Nevím/nechci odpovídat	2	0,5
Celkem	325	100

Tabulka 27. Domníváte se, že je nezbytné, aby se stát aktivně zabýval otázkami trestné činnosti a přinášel účinná opatření k jejich řešení?

Má se stát aktivně zabývat otázkami trestné činnosti a přinášet účinná opatření k jejich řešení?

■ Ano ■ Neutrální postoj ■ Ne ■

Graf 37. Domníváte se, že se má stát aktivně zabývat otázkami trestné činnosti a přinášet účinná opatření k jejich řešení?

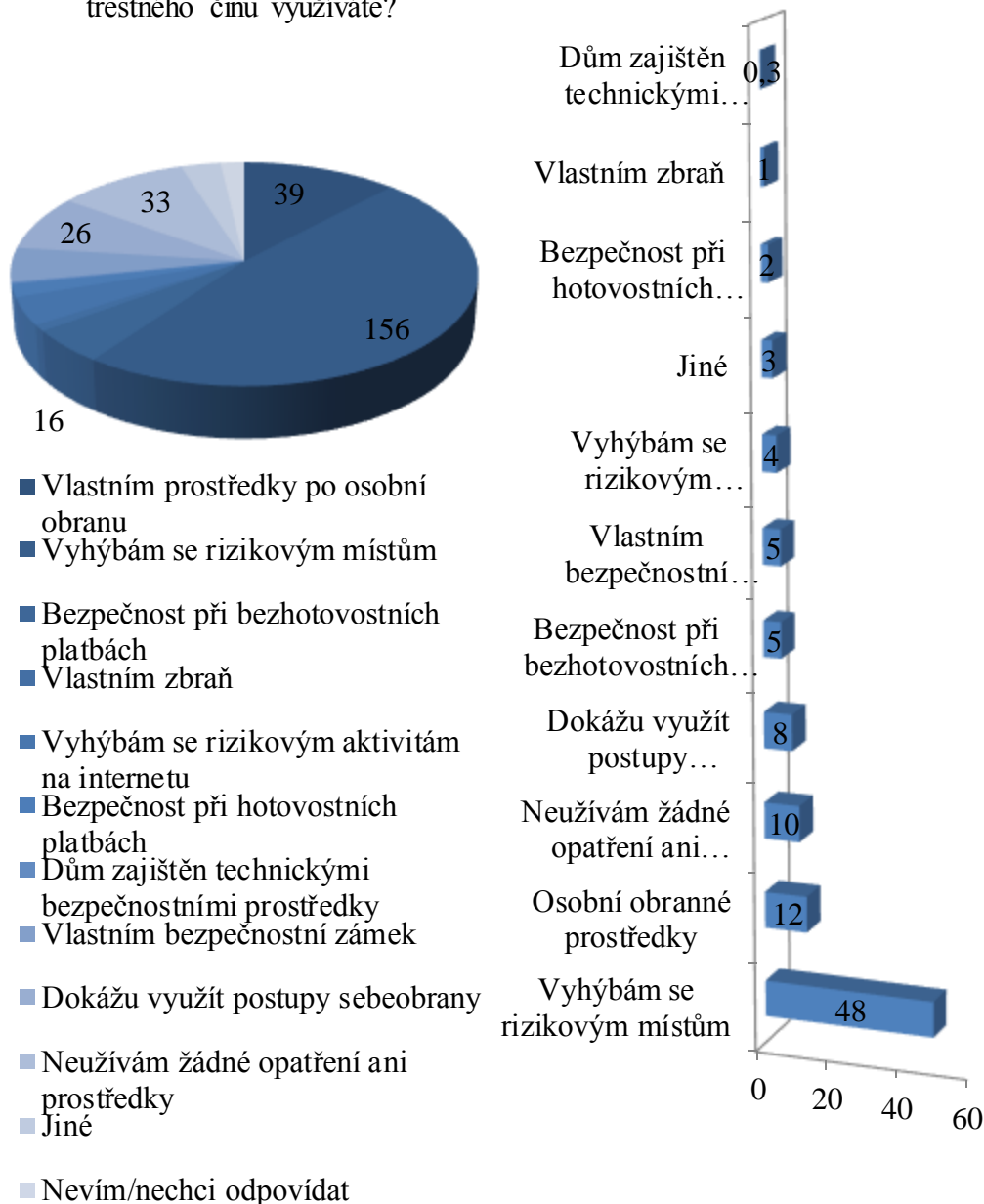
Respondenti ve většině a to v 94% vyjádřili názor, že se stát má aktivně zabývat otázkami trestné činnosti a přinášet účinná opatření k jejich řešení.

22. Jaká individuální opatření proti možnosti stát se obětí trestného činu využíváte vy osobně?

Jaká individuální opatření proti možnosti stát se obětí trestného činu využíváte vy osobně?	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Vlastním prostředky po osobní obranu	39	12,00
Vyhýbám se rizikovým místům	156	48,00
Bezpečnost při bezhotovostních platbách	16	5,00
Vlastním zbraň	3	1,00
Vyhýbám se rizikovým aktivitám na internetu	13	4,00
Bezpečnost při hotovostních platbách	6	2,00
Dům zajištěn technickými bezpečnostními prostředky	1	0,30
Vlastním bezpečnostní zámek	16	5,00
Dokážu využít postupy sebeobrany	26	8,00
Neužívám žádné opatření ani prostředky	33	10,00
Jiné	10	3,08
Nevím/nechci odpovídat	6	1,85
Celkem	325	100

Tabulka 28. Jaká individuální opatření proti možnosti stát se obětí trestného činu využíváte vy osobně?

Jaká individuální opatření proti možnosti stát se obětí trestného činu využíváte?

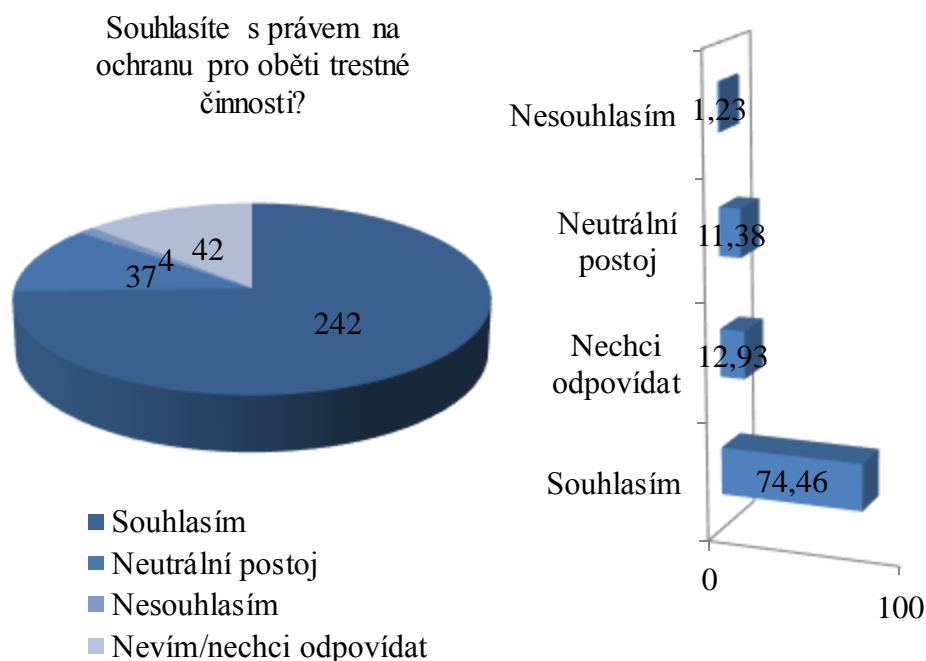
Graf 38. Jaká individuální opatření proti možnosti stát se obětí trestného činu využíváte?

Respondenti se snaží ponejvíce vyhnout nebezpečným místům a to z 48%. 12% respondentů používá osobní ochranné prostředky. Ostatní prostředky ke své ochraně využívají respondenti méně a to pouze okolo 5 %.

23. V současnosti se často hovoří o významu nového zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Souhlasíte s nutností práva na ochranu pro oběti trestné činnosti?

Souhlasíte s nutností práva na ochranu pro oběti trestné činnosti?	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Souhlasím	242	74,46
Mám neutrální postoj	37	11,38
Nesouhlasím	4	1,23
Nevím/nechci odpovídat	42	12,93
Celkem	325	100

Tabulka 29. Souhlasíte s právem na ochranu pro oběti trestné činnosti?

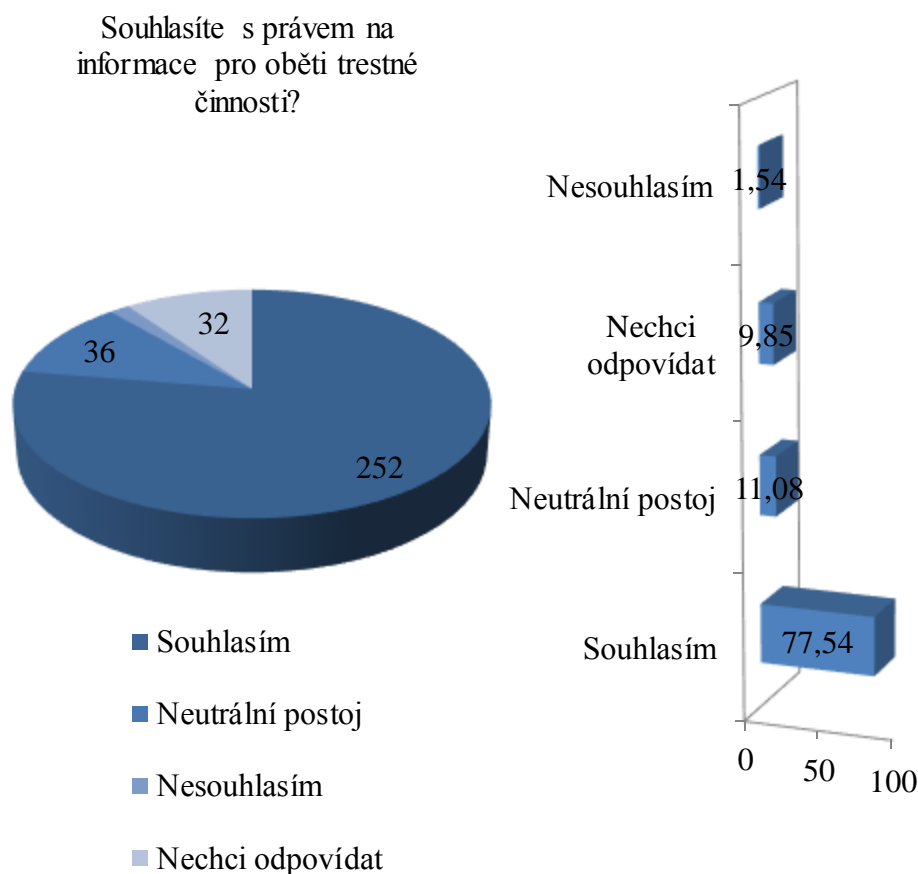
Graf 39. Souhlasíte s právem na ochranu pro oběti trestné činnosti?

S právem na ochranu pro oběti trestné činnosti souhlasí a podporuje jej 75% respondentů, 11% má neutrální postoj a nesouhlasí 1%.

24. V současnosti se často hovoří o významu nového zákona o obětech. Souhlasíte s nutností práva na informace pro oběti trestné činnosti?

Souhlasíte s nutností práva na informace pro oběti trestné činnosti?	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Souhlasím	252	77,54
Mám neutrální postoj	36	11,08
Nesouhlasím	5	1,54
Nevím/nechci odpovídat	32	9,85
Celkem	325	100

Tabulka 30. Souhlasíte s právem na informace pro oběti trestné činnosti?

Graf 40. Souhlasíte s právem na informace pro oběti trestné činnosti?

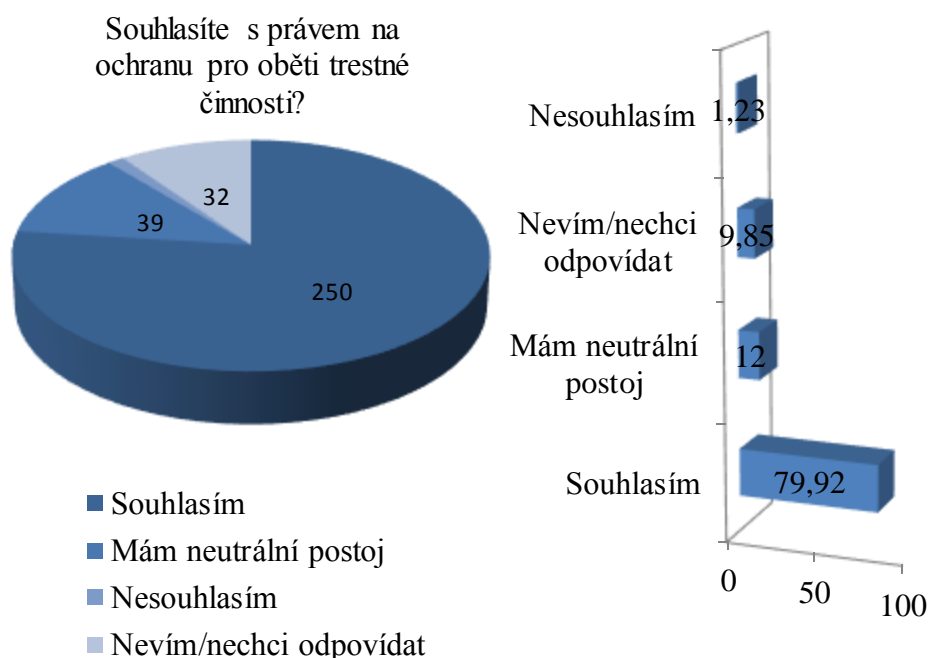
S právem na informace souhlasí a podporuje jej 78% respondentů.

25. V souvislosti se zmíněným zákonem, souhlasíte s nutností práva na ochranu před hrozícím nebezpečím pro oběti trestné činnosti?

Souhlasíte s nutností práva na ochranu před hrozícím nebezpečím pro oběti trestné činnosti?	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Souhlasím	250	76,92
Mám neutrální postoj	39	12,00
Nesouhlasím	4	1,23
Nevím/nechci odpovídat	32	9,85
Celkem	325	100

Tabulka 31. Souhlasíte s právem na ochranu před hrozícím nebezpečím pro oběti?

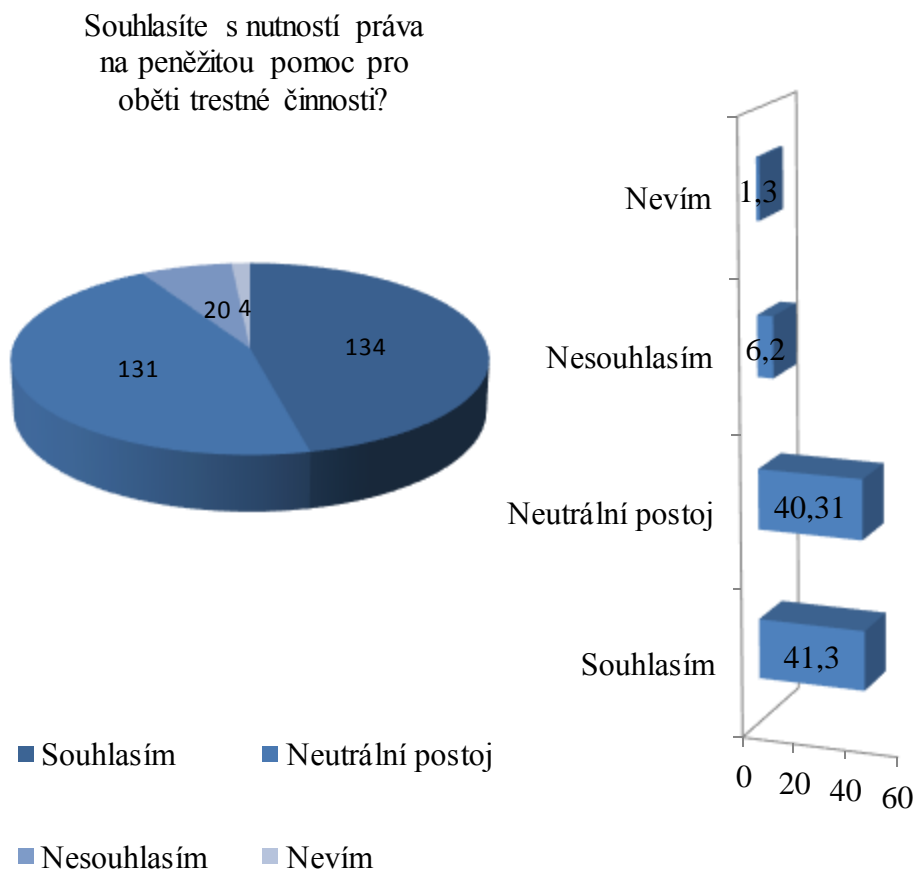
Graf 41. Souhlasíte s právem na ochranu před hrozícím nebezpečím pro oběti?

S nutností práva na ochranu před hrozícím nebezpečím pro oběti trestné činnosti souhlasí a podporuje jej 80% respondentů, neutrální postoj má 12% a 10% nesouhlasí.

26. V souvislosti se zmíněným zákonem, souhlasíte s nutností práva na peněžitou pomoc pro oběti trestné činnosti?

Souhlasíte s nutností práva na peněžitou pomoc pro oběti trestné činnosti?	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Souhlasím	134	41,30
Mám neutrální postoj	131	40,31
Nesouhlasím	20	6,20
Nevím/nechci odpovídat	4	1,30
Celkem	325	100

Tabulka 32. Souhlasíte s nutností práva na peněžitou pomoc pro oběti trestné činnosti?

Graf 42. Souhlasíte s nutností práva na peněžitou pomoc pro oběti trestné činnosti?

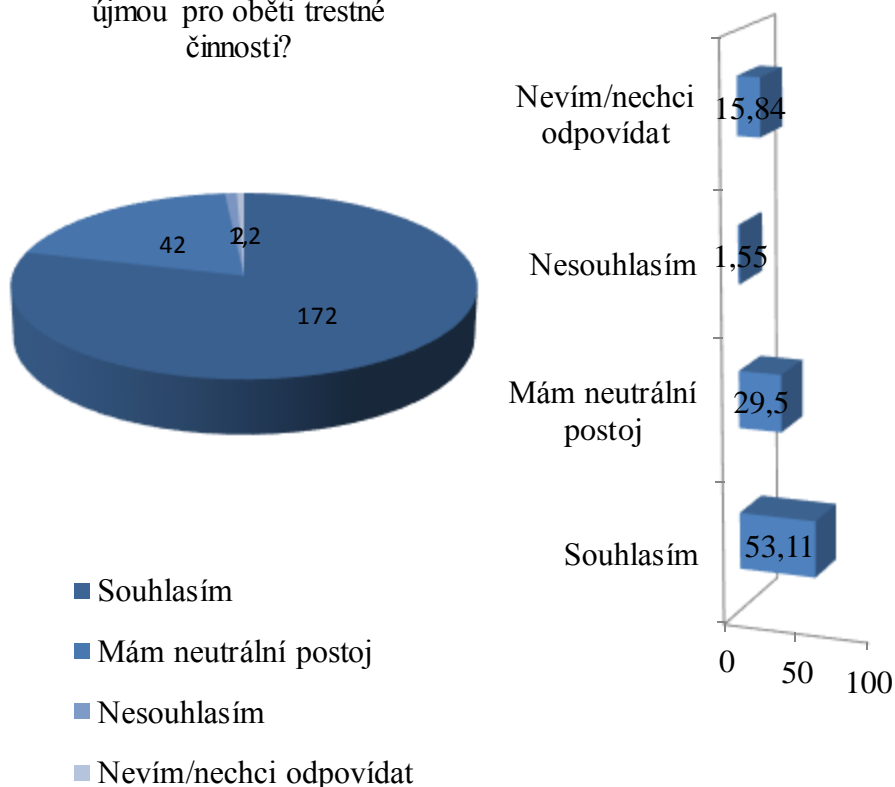
S právem na peněžitou pomoc pro oběti trestné činnosti souhlasí a podporuje jej 41% respondentů, 40% má neutrální postoj a nesouhlasí 6% respondentů.

27. V souvislosti se zmíněným zákonem, souhlasíte s nutností práva na ochranu před druhotnou újmou pro oběti trestné činnosti?

Souhlasíte s nutností práva na ochranu před druhotnou újmou?	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Souhlasím	172	53,11
Mám neutrální postoj	42	29,50
Nesouhlasím	2	1,55
Nevím/nechci odpovídat	27	15,84
Celkem	325	100

Tabulka 33. Souhlasíte s právem na ochranu před druhotnou újmou?

Souhlasíte s nutností práva na ochranu před druhotnou újmou pro oběti trestné činnosti?

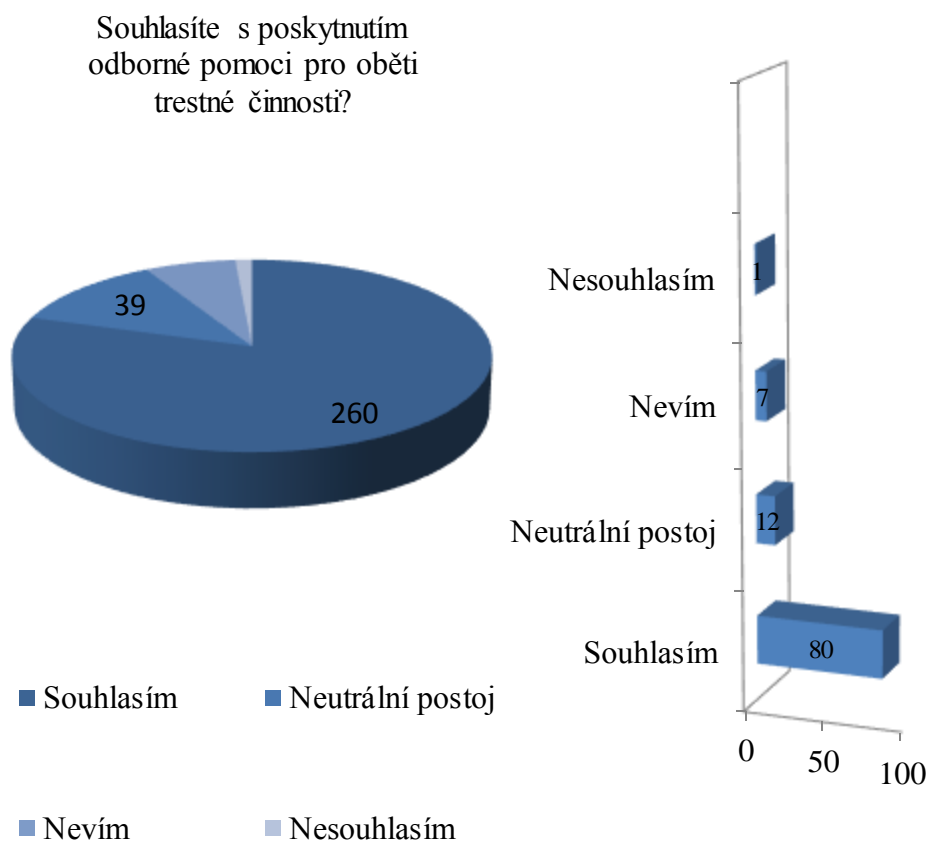
Graf 43. Souhlasíte s právem na ochranu před druhotnou újmou?

Více než polovina respondentů, 53% vyjádřila souhlas s poskytováním práva na ochranu před druhotnou újmou.

28. Souhlasíte s poskytnutím odborné pomoci pro oběti trestné činnosti?

Souhlasíte s poskytnutím odborné pomoci pro oběti trestné činnosti?	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Souhlasím	260	80,00
Mám neutrální postoj	39	12,00
Nesouhlasím	4	1,00
Nevím/nechci odpovídat	22	7,00
Celkem	325	100

Tabulka 34. Souhlasíte s poskytnutím odborné pomoci pro oběti trestné činnosti?

Graf 44. Souhlasíte s poskytnutím odborné pomoci pro oběti trestné činnosti?

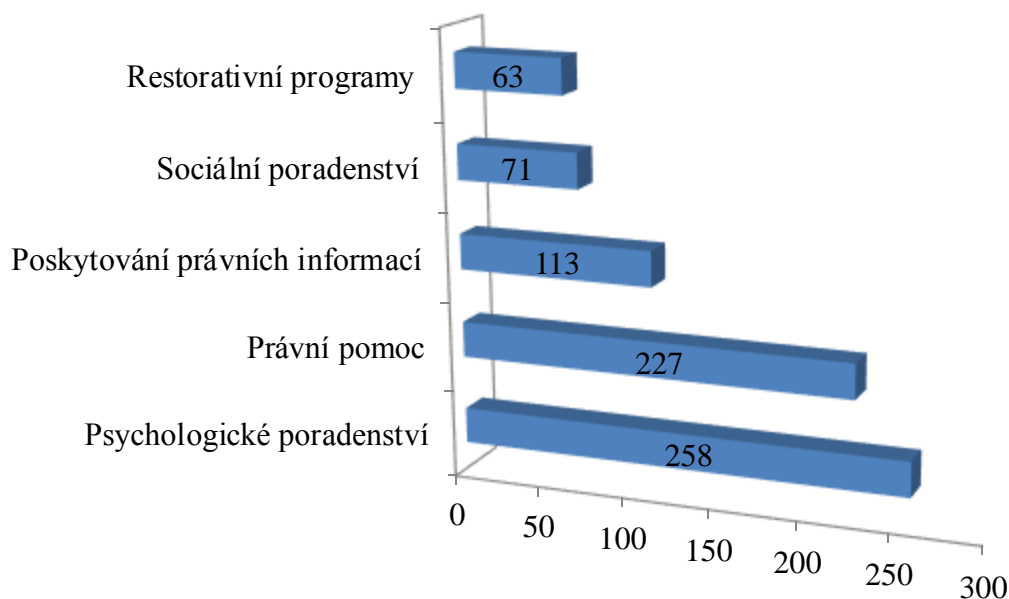
Většina respondentů a to 80% vyjádřila souhlas s poskytováním práva na odbornou pomoc pro oběti trestné činnosti.

29. Která z poskytovaných služeb na odbornou pomoc je nejdůležitější pro oběti trestné činnosti.

Která z poskytovaných služeb odborné pomoci je nejdůležitější.	Absolutní četnost
Psychologické poradenství	258
Sociální poradenství	71
Právní pomoc	227
Poskytování právních informací	113
Restorativní programy	63
Celkem odpovědí	1076

Tabulka 35. Která z poskytovaných služeb na odbornou pomoc je nejdůležitější?

Která z poskytovaných služeb na odbornou pomoc je nejdůležitější?

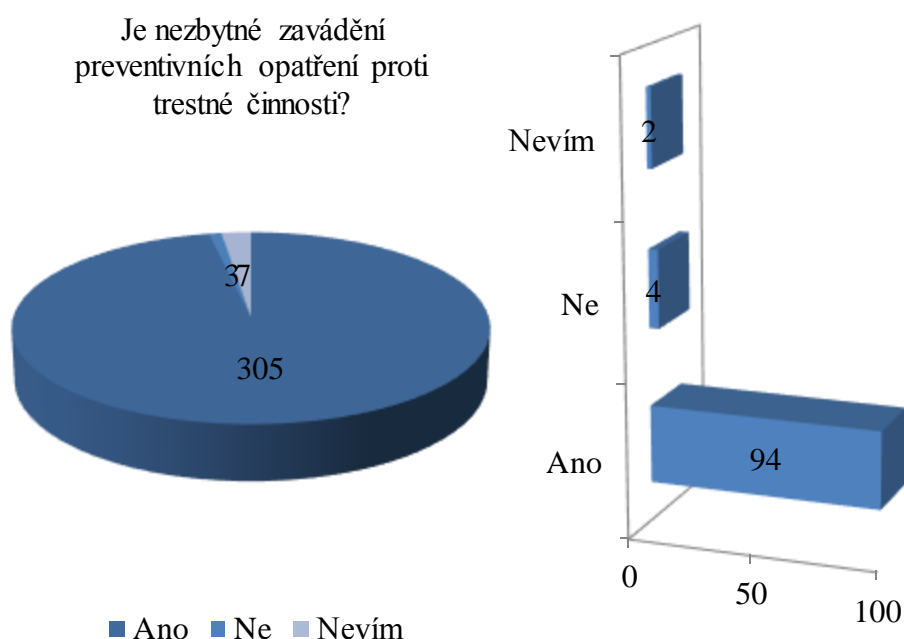
Graf 45. Která z poskytovaných služeb na odbornou pomoc je nejdůležitější?

Respondenti hodnotili důležitost poskytovaných služeb, mohli uvést více možností. Jako nejdůležitější uvedli psychologické poradenství 258krát, právní pomoc 227 krát, poskytování právních informací 113, sociální poradenství 71 krát a restorativní programy 63 krát.

30. Je podle Vás nezbytné zavádění preventivních opatření proti trestné činnosti?

Je nezbytné zavádění preventivních opatření proti trestné činnosti?	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Ano	305	94,00
Ne	13	4,00
Nevím/nechci odpovídat	7	2,00
Celkem	325	100

Tabulka 36. Je nezbytné zavádění preventivních opatření proti trestné činnosti?

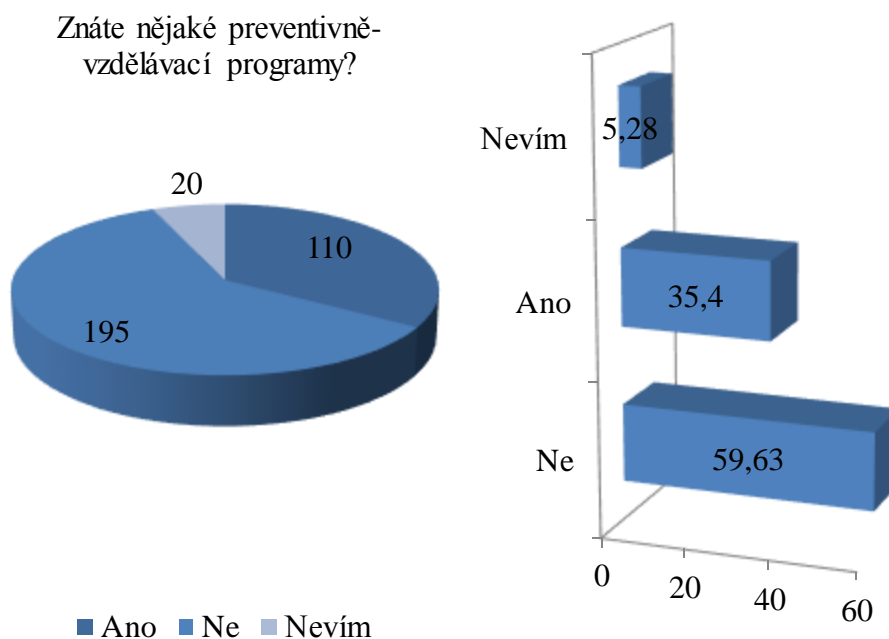
Graf 46. Je nezbytné zavádění preventivních opatření proti trestné činnosti?

Většina respondentů a to 94% souhlasí s nutností zavádět preventivní opatření proti trestné činnosti.

31. Znáte nějaké preventivně-vzdělávací programy?

Znáte nějaké preventivně-vzdělávací programy?	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Ano	115	35,40
Ne	193	59,63
Nevím/nechci odpovídat	17	5,28
Celkem	325	100

Tabulka 37. Znáte nějaké preventivně-vzdělávací programy?

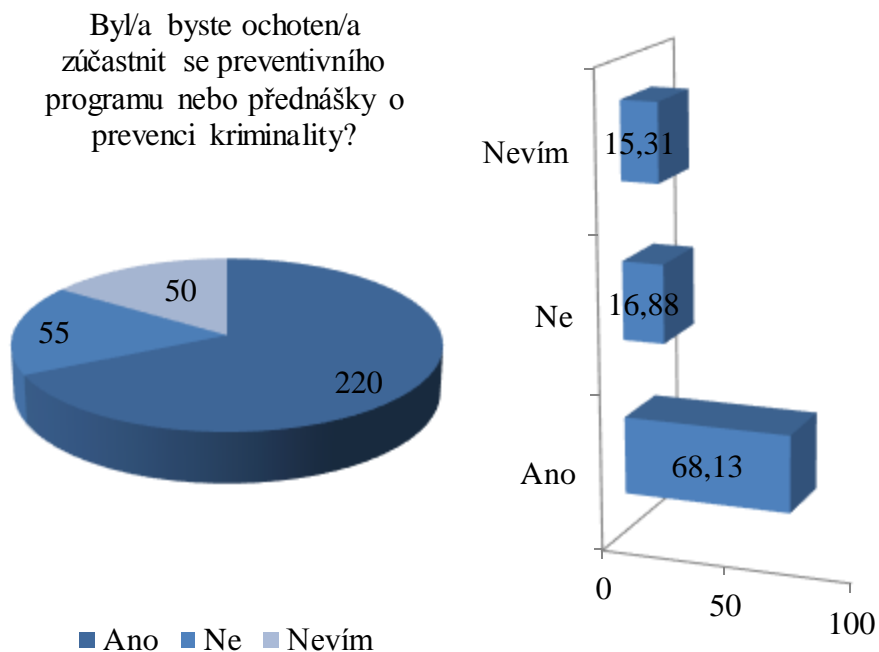
Graf 47. Znáte nějaké preventivně-vzdělávací programy?

Pouze 36% respondentů zná preventivní programy, 60% je nezná.

32. Byl/a byste ochoten/a zúčastnit se preventivního programu nebo přednášky o prevenci kriminality?

Byl/a byste ochoten/a zúčastnit se preventivního programu nebo přednášky o prevenci kriminality?	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Ano	220	68,13
Ne	55	16,88
Nevím/nechci odpovídat	5	15,31
Celkem	325	100

Tabulka 38. Byl/a byste ochoten/a zúčastnit se preventivního programu nebo přednášky o prevenci kriminality?

Graf 48. Byl/a byste ochoten/a zúčastnit se preventivního programu nebo přednášky o prevenci kriminality?

Přesto, že informovanost o preventivních programech není vysoká, zúčastnilo by se jí 68% respondentů.

b) Vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 375 respondentů a bylo získáno 325 relevantních a úplných odpovědí. Většina respondentů jsou ženy (55%) ve věku 18-25 (68%) se středoškolským (56%) a vysokoškolským (36%) vzděláním. Obětí trestného činu se stalo 117, tedy 36% respondentů, ale 85% dotazovaných respondentů zná ve svém okolí oběť trestného činu. K trestnému činu došlo na veřejnosti v 59% případů a doma v 30% případech.

Velmi negativně hodnotí respondenti zvyšující se trend trestné činnosti, tento názor projevilo celých 81% respondentů. Obavy z možnosti stát se obětí projevilo 51% respondentů a 58% respondentů se bojí o své blízké. Přesto jen velmi málo respondentů používá individuální prostředky osobní ochrany a svou bezpečnost se snaží zajistit nevyhledáváním rizikových míst a aktivit.

Trestný čin byl oznámen v 27% případů a to policii v 67% a lékaři v 4%. Pouze blízkým osobám se svěřilo 21% respondentů. Také oznámení trestných činů orgánům činným v trestním řízení je poměrně nízké. K neoznámení trestného činu vedly respondenty v 50% strach z pachatele. Naopak k oznámení vedly morální důvody v 50% a snaha o potrestání pachatele v 71%. Trestný čin byl potrestán v 25% případů. Nejčastější zkušenosti jsou v oblasti majetkové kriminality, a to v 56% ostatní druhy kriminality jsou zastoupeny okolo 9%. Respondentům, kteří se stali obětí trestných činů, byla způsobena majetková škoda v 44%, psychická v 22% a fyzická v 17%. Jako nejčastější bezpečnostní rizika byly vyjmenovány nepřizpůsobivý občané, krádeže, konzumace návykových látek a nepřehledné dopravní situace a místa.

Znalost zákona 45/2013 Sb. je zatím poměrně nízká. Přesto s ním většina respondentů souhlasí a podporuje a jednotlivé ustanovení zákona hodnotí pozitivně.

Respondenti se shodli a to v 94%, že se má stát aktivně zabývat otázkami trestné činnosti a zavádět opatření proti páčání trestné činnosti. Respondenti také pozitivně hodnotí restorativní opatření v 47%. Také v 94% souhlasí se zaváděním preventivních opatření, přestože preventivní programy nezná 60% respondentů, zapojilo by se do nich celých 68% respondentů.

Hypotézy

1. Nejvyšší počet obětí trestného činu je v oblasti majetkové kriminality.
2. Vnímání trendu kriminality je negativní.
3. Více než polovina trestných činů zůstává neohlášená.
4. Subjektivní pocit respondentu v oblasti bezpečí je negativní. Respondenti mají obavy z možné viktimizace.
5. Respondenti preferují zajištění bezpečnosti státem a jeho orgány, před vlastním zajištěním bezpečnosti.
6. Respondenti hodnotí pozitivně zákon o obětech trestné činnosti.

Potvrzení hypotéz

1. Nejčastější zkušenosti respondentů s trestnou činností jsou v oblasti majetkové kriminality. Tuto zkušenost má celých 56% respondentů. Ostatní druhy trestné činnosti jsou zastoupeny: zbývající kriminalita 10%, násilná a ostatní kriminalita 8% a hospodářská kriminalita 9%. Z dotazníku vyplývá, že se obětí stalo 117 respondentů, tedy 36%

dotazovaných. Respondentům, kteří se stali obětí trestného činu, nastala majetková škoda v 44%, psychická v 22% a fyzická v 17%.

2. Velmi negativně hodnotí respondenti zvyšující se trend trestné činnosti, tento názor projevilo celých 81% respondentů.
3. Trestný čin byl oznámen v 27% a to policii v 67% a lékaři v 4%. Pouze blízkým osobám se svěřilo 21% respondentů. Tedy oznamování trestných činů je poměrně nízké. K neoznámení trestného činu vedl respondenty v 50% strach z pachatele. Naopak k oznámení vedli morální důvody v 50% a snaha o potrestání pachatele v 71%. Trestný čin byl potrestán pouze v 25% případů.
4. Obavy z možné vlastní viktimizace projevilo 51% respondentů a 58% respondentů se bojí o své blízké.
5. Respondenti se shodli a to v 94%, že se má stát aktivně zabývat otázkami trestné činnosti a zavádět opatření proti páčání trestné činnosti. Respondenti také pozitivně hodnotí restorativní opatření v 47%. Také v 94% souhlasí se zaváděním preventivních opatření, přestože preventivní programy nezná 60% respondentů, zapojilo by se do nich celých 68% respondentů.
6. Znalost zákona 45/2013 Sb. je zatím poměrně nízká. Přesto s ním většina respondentů souhlasí a podporuje a jednotlivé ustanovení zákona hodnotí pozitivně.

Většina respondentů a to 80% souhlasila s poskytováním práva na odbornou pomoc.

S právem na informace pro oběti trestné činnosti souhlasí a pozitivně jej hodnotí 78% respondentů.

S právem na peněžitou pomoc pro oběti trestné činnosti souhlasí a pozitivně jej hodnotí 41%.

S právem na ochranu před hrozícím nebezpečím souhlasí a pozitivně jej hodnotí 80%.

S právem na ochranu pro oběti trestné činnosti souhlasí a pozitivně jej hodnotí 75% respondentů.

Více než polovina respondentů 53% vyjádřila souhlas s poskytováním práva na ochranu před druhotnou újmou.

7. ZAHRANIČNÍ ZKUŠENOSTI

Poznatky o obětech kriminality jsou v současnosti v některých zemích považovány za nezbytnou součást údajů o kriminalitě, a to nejen na území celých států, ale někde dokonce i jejich jednotlivých oblastí. Údaje získané při viktimologických výzkumech jsou považovány za ukazatel toho, jak vnímá a reflektuje kriminalitu obyvatelstvo. Jsou alternativním zdrojem informací o kriminalitě vedle záznamů evidovaných policií (VAN DIJK, 2006). Údaje získané od obětí trestné činnosti poskytují další důležité informace o kriminalitě, kterou zakouší široká veřejnost, o míře nahlášenosti kriminality policii, o zkušenosti obětí zločinu s policií, o obavách z kriminality a používání preventivních aktivit vůči projevům kriminality obyvatelstvem. Pokud sběr takovýchto dat mezi obyvateli států probíhá standardizovanými metodami a navíc opakovaně, je zdrojem údajů o zločinu svého druhu v jednotlivých státech, nabízí srovnání v čase, a pokud je prováděn ve více zemích, nabízí srovnání i mezi jednotlivými zeměmi. Snad dosud nejvýznamnějších výzkumů obětí kriminality na mezinárodní úrovni (International Crime Victim Survey - ICVS) se zúčastnila i naše republika (KUCHTA & VÁLKOVÁ, 2005, str. 163). První mezinárodní výzkum obětí kriminality proběhl poprvé v ČR v roce 1992 na souboru cca 1700 osob, dále potom v roce 1996 na souboru 1469 respondentů. Obě šetření se týkala osob ve věku 16 let a více z celé republiky. Mezinárodní výzkum v roce 2000 se uskutečnil na souboru 1500 osob starších 16 let a byl realizován jen v hlavním městě republiky v Praze (MARTINKOVÁ, 2002). Všechny uvedené výzkumy probíhaly podle jednotné metodiky vypracované UNICRI.

Zjišťovat celkovou kriminalitu a to i neevidovanou, latentní, lze pomocí výpovědí osob, které se staly oběťmi trestné činnosti. V jednotlivých zemích se provádějí výzkumy obětí vybraných deliktů a metodika těchto výzkumů umožňuje u některých druhů trestné činnosti lépe porovnat údaje mezi zeměmi než při vyžití oficiálních statistik kriminality.

Velmi důležitý je i navržený systém mezinárodní klasifikace trestných činů založený na událostech, který ke klasifikaci kriminálních událostí pro účely vykazování počtu, určitého druhu trestných činů. Mohl by popisovat kriminální události, ohledně níž je určitá osoba podezřelá, zadržena či obviněna, nebo jejíž je určitá osoba obětí. Je skutečně důležité, aby informační systémy o kriminalitě a trestní justici umožňovaly propojit kriminální události, pachatele a oběti. Jak je uvedeno v tomto navrhovaném systému mezinárodní klasifikace trestných činů, mohl by mít vertikální klasifikaci kriminálních událostí doplněnou horizontálními informacemi o pachatelích a obětech.

ZÁVĚR

Život je dnes těžší, složitější než dříve, rostou sociální rozdíly. Lidé jsou mnohem více ostražití, aby si udrželi svou životní úroveň, sociální status a hájili své zájmy. Hospodářské, ekonomické a sociální změny a celková celospolečenská nestabilita doby to nijak neusnadňují. Agresivita a brutalita je jedním z projevů dnešní doby. Nelze se divit, že společenské napětí roste. Média i někteří politici u obyvatel navozují, zvyšují a upevňují pocit, že jsou trvale potenciálními oběťmi trestné činnosti. Zvyšují se obavy obyvatel z kriminality a celkové vnímání trendu kriminality je velmi negativní. U jednotlivce pak tento fakt může v případě vlastního ohrožení vyvolávat zkratové jednání, které mnohdy vede až k neadekvátní reakci, výjimečně třeba i kriminálnímu útoku na potenciálního pachatele. Velmi důležité je dodržování právních zásad, a to jak v oblasti přiměřenosti obrany, tak i v jednání s potenciálním pachatelem a samozřejmě i při soudním projednávání daného trestného činu.

Zabránit kriminálnímu jednání, násilí a nespravedlnosti v celé společnosti lze dodržováním strategických postupů a preventivních metod. Je nutné identifikovat rizikové faktory a formulovat priority bezpečnosti v oblasti veřejného pořádku i vnitřní bezpečnosti. Musí dojít k odstranění příčin nebo vytvoření takových podmínek, při nichž se delikvence a kriminalita nemůže uplatnit. Stát by si měl stanovit přijatelná a pochopitelná pravidla, která v dlouhodobé perspektivě zajistí rozšíření řádu a práva, ale dovolí i určitý individuální morální růst jednotlivců. Společnost může působit pozitivními metodami a to výchovnými, vzdělávacími, sociálními a náboženskými, anebo metodami negativními, represivními, tedy působení státních orgánů činných v trestním řízení, jako je policie, justice. Všechna tato opatření vytváří celospolečenské klima společnosti.

Velmi důležitou úlohu sehrává prevence kriminality jako celek. Lze ji rozdělit do těchto základních skupin a to situační, sociální a viktimologickou. Situační prevence ovlivňuje a vytváří vnitřní regulační systém, který zabrání člověku chovat se asociálně či dokonce antisociálně v kriminogenně příznivých situacích, kdy je spáchání trestného činu jednoduché a zisk pro pachatele vysoký. Sociální prevenci poněkud zjednodušíme lidovou moudrostí, „příležitost dělá zloděje“. Kdy je to motivace pachatele, zda trestný čin dokoná či ne. Viktimologická prevence poskytuje pravidla jak předejít viktimizaci, jak se chovat pokud k trestnému činu dojde. Chtěla bych zdůraznit, že sociální, situační a viktimologická prevence jsou neoddělitelnou součástí úspěšného řešení preventivní práce.

Veškeré prostředky vhodné pro sociální prevenci (hřiště, poradenská centra, kluby, volnočasové prostory) či pro situační prevenci (kamery, pulty centralizované ochrany, zabezpečovací prostředky technické i mechanické, další bezpečnostní opatření nejrůznějšího druhu), i viktimologické kurzy a přednášky však sami od sebe nestačí. Je velmi důležité, jak lidé s danými prostředky pracují a dovedou materiální prostředky využít k preventivní práci. Všichni pracovníci, kteří zajišťují preventivní práci - pracovníci bezpečnostních agentur, dobrovolníci i kvalifikovaní odborníci na sociální či poradenskou práci si musí uvědomovat důležitost a potřebnost své práce.

Poznávání kriminality a problematiky obětí trestné činnosti v co nejširším společenském kontextu se tak stává neodmyslitelnou součástí procesu snižování výskytu kriminálních jevů ve společnosti. Využití poznatků o obětech trestné činnosti vede ke vzniku a rozvoji četných organizací, které se snaží osobám kriminalitou poškozeným odborně a účinně pomáhat. Pomoc obětem trestných činů vychází z Deklarace OSN a základních principů spravedlnosti a práva. Veškeré činnosti pomoci oběti trestného činu (krizová centra, azylové domy, linky důvěry, právní pomoc, obhajoba, podpora v průběhu vyšetřování i soudního řízení, právní výchova, kurzy sebeobrany) mají významný vliv na samotnou osobnost oběti, dokáží jí dodat pocit jistoty a bezpečí.

Důležitou úlohu v pomoci obětem sehrávají nevládní organizace, z nichž nejvýznamnější je Bílý kruh bezpečí. Samotné oběti mohou nejen někdy velmi významně přispět k objasňování jednotlivých trestných činů, ale na druhé straně mohou případně přispívat k úmyslnému i neúmyslnému maření ozřejmování trestné činnosti. Také výše uvedené výsledky výzkumu, které zde byly uvedeny, ukázaly, že v určitém smyslu jsou oběti výlučným a jedinečným zdrojem informací o kriminalitě, a to i v širších společenských souvislostech, protože kdyby o svých zkušenostech s ní nevypověděly, společnost by se o výskytu některých deliktů a o jejich četnosti vůbec nemusela dozvědět. To se týká, jak již bylo uvedeno, především kriminality latentní, skryté.

Také stát má nezastupitelnou roli. Poskytuje zákonný kodex právních předpisů a má jako jediný právo trestat, pokud byl trestný čin spáchán. Také poskytuje kompenzaci formou peněžité pomoci oběti v případě nesolventnosti či neodhalení pachatele. Peněžitou pomoc poskytuje, pokud nemajetková újma, škoda na zdraví nebo škoda vzniklá v důsledku smrti způsobené trestným činem nebyla plně nahrazena. Nárok na tuto peněžitou pomoc má oběť, které bylo v důsledku trestného činu ublíženo na zdraví, nebo byla způsobena těžká újma na zdraví, oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální

oblasti a dítě, které se stalo obětí trestného činu týrání svěřené osoby. Přijetím zákona 45/2013 Sb. posílil postavení oběti a oběť i pachatele teď mají rovnocenné možnosti při uplatňování právních nároků.

Velmi důležité je pochopit nebezpečí a analyzovat možná rizika. Zajistit vlastní bezpečnost omezením kriminogenních situací, a pokud se jim nelze vyhnout či vyvarovat, zachovat se podle strategií a taktik, které vedou k co nejmenší míře viktimizace.

SUMMARY

Today, life is harder, more complex than before, and social differences are growing. People are much more vigilant, to maintain their standard of living, social status and defend their interests. Economic and social changes and instability nationwide nowadays do not facilitate it. Aggression and brutality is one of the manifestations of our time. It is not surprising that social tensions rise. The media and some politicians in the population induce, enhance and strengthen the feeling of being constantly potential victims of crime. Enhance the residents' fears of crime and the overall perception of crime trends and the trend is perceived very negatively. For individuals this fact could, when threatened, cause a short-circuit actions, which often lead to inadequate reaction, rarely even criminal attack on a potential offender. It is important to comply with legal principles both in the adequacy of defense, as well as in talks with a potential offender and of course during court proceedings of the offense.

Prevent criminal activity, violence and injustice in society at large can be done by following strategic compliance procedures and preventive methods. It is necessary to identify risk factors and formulate priorities of safety in public order and internal security. Causes must be eliminated or conditions must be created in which delinquency and criminality cannot apply. State should determine acceptable and understandable rules, which in the long term enable the deployment of order and law, but also allow specific individual moral growth of individuals. Society may act by positive methods - educational, social and religious, or negative methods - action of state authorities such as the police, judiciary. All these measures create a social climate in society.

Crime prevention plays a very important role as a whole. It can be divided into following basic groups - situational, social and victimological. Situational prevention influences and creates an internal regulatory system to prevent a person to behave in anti-socially in criminogenic favorable situations where the committing an offense is simple and profits for the perpetrators are high. Social prevention somewhat simplifies folk wisdom - opportunity makes the thief. When this is the motivation of the offender, whether the offense will complete or not. Victimological prevention provides rules on how to prevent victimization, how to act if the crime occurs. I would like to stress out that social, situational and victimological prevention is an integral part of a successful solution of preventative care. Any suitable means for social prevention (pitches, counseling centers, clubs, recreational facilities) or for situational prevention (cameras, central secu-

riety, technical and mechanical security means, additional security measures of various kinds), and victimologic courses and lectures by themselves are not enough. It is very important how people work with given resources and how are able to use material resources for preventive work. All workers who provide preventive work - security agencies, volunteers and qualified professionals in social work or counseling must be aware of the importance and necessity of their work.

Exploring issues of crime and victims of crime in the widest social context is becoming an essential part of the process of reducing the incidence of criminal phenomena in society. Use of knowledge about victims of crime leads to the emergence and development of numerous organizations which are trying to professionally and efficiently assist persons harmed by crime. Assistance to victims of crimes is based on the UN Declaration and the fundamental principles of fairness and justice. All activities to help victims of crime (crisis centers, shelters, hotlines, legal assistance, advocacy, support during the investigation and court proceedings, legal education, self-defense courses) have a significant impact on the personality of the victim, it can give an added sense of security and safety.

Important role in helping the victims play non-governmental organizations, most notably the White Circle of Safety. The victims themselves may not ever make a significant contribution to the clarification of individual crimes, but on the other hand, can potentially contribute to unintentional and intentional obstruction of crime. Also, the aforementioned research findings that have been mentioned, have shown that in some sense victims are some sort of an exclusive and unique source of information on crime, even in the broader social context. If they would not talk about their experiences with it, the company would not know about many delicts. This applies to criminality, as already mentioned, mainly latent.

Also, the state has an irreplaceable role. It provides a statutory code of laws, and has sole right to punish if the offense was committed. It also provides compensation in the form of financial assistance to victims in the event of insolvency or undetected offenders. Provides financial assistance if non-pecuniary damage, injury or damage suffered as a result of the death of the crime has not been fully compensated. Eligible for this financial assistance to the victim, which was caused by a criminal act bodily harm or caused grievous bodily harm, the victim of a crime against human dignity in sexual matters and child who became a victim of crime cruelty. Adoption of Act 45/2013 Coll. strengthened the

position of the victim and the victim and offender now have equal possibilities in the application of legal claims.

It is very important to understand the dangers and analyze possible risks, ensure their own safety by limiting criminogenic situations and if it cannot be avoided, act according to the strategies and tactics that lead to as little victimization as possible.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BAŠTECKÁ, B., (2005). *Terénní krizová práce: psychosociální intervenční týmy*. Praha: Grada.
- [2] BAŠTECKÁ, B., (2013). *Psychosociální krizová spolupráce*. Vyd. 1. Praha: Grada. 317 s. ISBN 978-80-247-4195-6.
- [3] BAŠTECKÝ, J. (1997). *Základy soudní psychiatrie 1. Obecná část*. Praha: Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví.
- [4] BOUŘA, V., (2007). *Vybraná témata z kriminologie*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta. 105 s. ISBN 978-80-7368-309-2.
- [5] CEJP, J. (2004). Kriminologický výzkum. V NOVOTNÝ, O., a ZAPLETAL, J., *Kriminologie*. 2. přeprac. vyd. Praha: ASPI. ISBN 80-7357-026-2.
- [6] CÍSAŘOVÁ, D., a kol. (2008). *Trestní právo procesní*. 5.vyd. Praha: ASPI. 822 s. ISBN 978-80-7357-348-5.
- [7] ČIHOUNKOVÁ, J., (2013). *Kriminologie*. Získáno 1. 1. 2015 z Stav, struktura a dynamika kriminality: <http://www.fsp.s.muni.cz/inovaceSEBSASEBS/elearning/kriminologie/st>.
- [8] Český statistický úřad. (2014). Získáno 12. 12. 2014 z <<http://notes2.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/1417-09>>.
- [9] Český statistický úřad. (2009). *Demografická ročenka okresů 1999-2008*. Získáno 12. 12. 2014 z <http://notes2.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/kapitola/4034-09-1999_az_2008-09>.
- [10] ČÍRTKOVÁ, L., (2000). Co z nás dělá oběti trestných činů? *Psychologie dnes*. č. 6. 4. s. 22-24.
- [11] ČÍRTKOVÁ, L., (2004). *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. s. 116. s. 431. ISBN 80-86473-86-4.
- [12] ČÍRTKOVÁ, L., (1998). *Kriminální psychologie*. Vyd. 1. Praha: Eurounion. s. 255. ISBN 80-85858-70-3.
- [13] ČÍRTKOVÁ, L., (1999). Kdo pomůže oběti? *Psychologie dnes*. č. 5. str. 16-20.
- [14] ČÍRTKOVÁ, L., (2010). *Viktologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál. 158 s. ISBN 978-80-262-0582-1.

- [15] ČÍRTKOVÁ, L., (2000). *Policejní psychologie*. Praha: Portál. 254 s. ISBN 80-7178475-3.
- [16] ČÍRTKOVÁ, L. (1996). *Policejní psychologie*. 2. vyd. Praha: Support. 304 s. ISBN 80-902164-0-4.
- [17] ČÍRTKOVÁ, L., (2. 9 2011). *Většina obětí trestných činů žije v představách slušného světa*. Získáno 2. 2. 2015 z žena-in.cz/clanek: <http://zena-in.cz/clanek/vetsina-obeti-trestnych-cinu-zije-v-predstavach-slusneho-sveta>.
- [18] ČÍRTKOVÁ, L., a VITOUŠOVÁ, P., (2007). *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. 1 vyd. Praha: Grada, 191-192 s. ISBN 978-80-247-2014-2
- [19] DAVIS, R., LURIGIO, C., SKOGAN, J., LAUB, C., (1997). *Patterns of Criminal Victimization*. 2nd edition, Sage Publications.
- [20] DRAŠAR, P., (1997). *Survival: některé psychologické a teoretické aspekty přežití*. 1. vyd. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, s. 19,. ISBN 8090-2001-80.
- [21] ECK, J., CLARKE, R., (2010). *Analýza kriminality v 60 krocích*. 1. vyd. Praha: Otevřená společnost o.p.s., s. 26. ISBN 978-80-87110-22-5.
- [22] FARRELL, K., FARRELL, G., PEACE, K., a ELLINGWORTH, D., (1995). A Victim is a Victim? *British Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 35.s. 360-365.
- [23] GREGOR, O., (1993). *Žít se stresem, to je kumšt*. Jinočany: H&H. s. 124. ISBN 80-85467-51-8.
- [24] HARTL, P., a HARTLOVÁ, H., (2000). *Psychologický slovník*. 1.vyd. Praha: Portál, s. 776. ISBN 80-7178-303-X
- [25] HAŠKA, M., (2012). *Skripta kurz sebeobrany*. Získáno 1. 1 2015, z Profesionální sebeobrany: http://stv.bpa-brno.cz/vyuka/stv/Skripta_kurz-sebeobrany2.pdf
- [26] VON HENTING, H., (1948). Remarks on the Interaction of Perpetrator and Victim. *Journal of Crim. Law, Criminol. And Polit. Sci., Zločinec a jeho oběť*. HENTING, H. *The Criminal and his Victim*. New Haven, Yale University Press, vol. 31, s. 303-309
- [27] HENTIGA, v. H. HERETIK, A., (1994). *Základy forenzní psychologie*. Bratislava: SPN.

- [28] HNÍK, V., NOVÁK, J., a ŠPICĀKA, I. (2013). *Sindefendologie - Sebeobrana skutečnost a právo*. Načteno z <http://www.sindefendologie.cz/online.html>: <http://www.sindefendologie.cz/dokumenty/rimklub.html>.
- [29] HOLMES, T., (1967). This Week's Citation Classic. *The Social Readjustment Rating Scale, Department Of Psychiatry*.
- [30] HOLUBOVÁ, D. a kol. (2008). *Psychologie pro právníky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čenek. ISBN 978-80-7380-100-7.
- [31] HOLYST, F., R., (1964). Rola ofiary w genezie zabójstwa. *Państwo i Prawo, č. II*, s. 749-755.
- [32] CHMELÍK, J., (2003). *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-739-6.
- [33] JELÍNEK, J., (1998). *Poškozený v českém trestním řízení*. Praha: Karolinum – nakladatelství Univerzity Karlovy. 190 s. ISBN 80-7184-618-X.
- [34] JELÍNEK, J. a kol. (2008). *Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 26. akt. vyd. Praha: Linde Praha. 1135 s. ISBN 978-80-7201-731-7.
- [35] JUPP, V., (1999). *Methods of Criminological Research*. London: Routledge.
- [36] KAISER, G., (1994). *Kriminologie*. Praha: C. H. Beck. 268 s. ISBN 80-7179-002-8.
- [37] KARABEC, Z., (1973). *Vývoj kriminality v ČSSR*. Praha: VÚK při GP ČSSR.
- [38] KRÁL, V., (1998). *Odškodňování obětí trestné činnosti*. Praha: C. H. Beck, 135s. ISBN 80-7179-175-X.
- [39] KRISTKOVÁ, L., a LANGHANSOVÁ, K., (2008). *Legislativní možnosti ochrany před sekundární viktimizací*. *Trestněprávní revue*, roč. 7 (č. 3), 65-67.
- [40] KRISTKOVÁ, V., LANDHANSOVÁ, H., MATIAŠKO, M. (2007). *llp.cz*. Získáno 8. 7. 2014 z *Legislativní ochrana obětí trestných činů před druhotnou viktimizací a práva obětí na soukromí během trestního řízení*. http://llp.cz/_files/Analyza_vik
- [41] KUČHTA J., VÁLKOVÁ H. a kol. (2005). *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Becks. 156-159 s. ISBN 80-7179-8134.

- [42] *Latentní kriminalita.* (2014). Získáno 12. 12. 2014 z Epravo.cz: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/latentni-kriminalita-15571.html>>.
- [43] Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., článek 6 Listina základních práv a svobod.
- [44] MACHAČ, M., MACHAČOVÁ, H., HOSKOVEC, J., (1985). *Emoce a výkonnost: celostátní vysokoškolská příručka pro studenty filosofické fakulty.* 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 285 s.
- [45] MAREŠOVÁ, A., (1994). *Pachatelé trestných činů: K problematice jejich osobnosti a vybraných typologií.* PRAHA: IKSP.
- [46] MARTINKOVÁ, M., (2002). *Mezinárodní výzkum obětí trestné činnosti.* Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. 79 s. ISBN 80-7338-010-2.
- [47] MARTINKOVÁ, M., MAREŠOVÁ, A., (2001). *Oběti trestné činnosti v České republice. Trestní právo, č.1.*
- [48] MEIXNER, K., (2012). *Skripta kurz sebeobrany.* Získáno 1. 1. 2015 z Taktika a řešení konfliktních situací: http://stv.bpa-brno.cz/vyuka/stv/Skripta_kurz-
- [49] MEIXNER, K., (2012). *Skripta kurz sebeobrany.* Získáno 1. 1. 2015 z Taktika a řešení konfliktních situací: http://stv.bpa-brno.cz/vyuka/stv/Skripta_kurz-
- [50] MIKŠÍK, O., (2009). *Psychika osobnosti v období závažných životních a společenských změn.* vyd. 1. Praha: Karolinum. 301 s. ISBN 978-80-246-1600-1
- [51] Ministerstvo vnitra ČR. (2010-2015). *Sbírka zákonů a mezinárodních smluv.* Získáno 12. 12. 2014 z <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2009&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=15>>.
- [52] MUSIL J., a KONRÁD, Z., (2001). *Kriminalistika.* 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck. s. 583. ISBN 80-7179-878-9.
- [53] MUSIL, J. a kol. (2001). *Kriminalistika.* Sv. Vybrané problémy teorie a metodologie. Praha: PA ČR, katedra kriminalistiky, učební text. 309 s. ISBN 80-7251-080-0
- [54] NÁCHODSKÝ, Z., (1992). *Učebnice sebeobrany pro každého.* Praha: Futura. s. 358. ISBN 80-85523-0109.

- [55] NÁCHODSKÝ, Z., (1. 12 2006). *Zásady pro inteligentní sebeobranu*. Získáno 1. 1. 2015, z Bílý Kruh Bezpečí: WWW: <http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=412>
- [56] NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 2004. ISBN 978-80-200-0592-2.
- [57] NETÍK, K., (1997). Kriminologická psychologie. In NETÍK, K.; NETÍKOVÁ, D.; HÁJEK, S. *Psychologie v právu: úvod do forenzní psychologie*. Praha: C. H. Beck. s. 140. ISBN 80-7179-17-76.
- [58] NOVÁK J., a ŠPIČKA, I., (1973). *Úvod do taktiky sebeobranu*. Praha: Olympia.
- [59] NOVOTNÝ, O., a ZAPLETAL, J., (2004). *Kriminologie*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI. s. 451. ISBN 80-7357-02-62.
- [60] NOVOTNÝ, O., a ZAPLETAL J., (2008). *Kriminologie*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI. s. 527. ISBN 978-80-7357-377-5.
- [61] OSMANČÍK, O., (2004). Prevence kriminality. V O. NOVOTNÝ, a ZAPLETAL, J., *Kriminologie*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI. ISBN 80-7357-02-62.
- [62] OSMANČÍK, O., VÁLKOVÁ J., (1997). *Výzkum obětí trestného činu v České republice*. Praha: ISKP.
- [63] Policie ČR. (2015). *Evidenčně statistický systém kriminality PČR*. (1973-20014). www.policie.cz. Získáno 1. 1 2015, z Evidenčně statistický systém PČR: <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy.aspx>.
- [64] PORADA, V. a kol.(1995). *Kriminalistika I*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství UP v Olomouci. 98 s. ISBN 80-7067-451-2.
- [65] PROKOPIUS, V., a ŠULISTA P., (2007). *Tvořivá síla strachu*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7254-982-5
- [66] ŘEHOŘ, J., (2007). *Základy kriminologie*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, fakulty sociálně zdravotní. V ŘEHOŘ J. (22. 7 2013). *Kriminologie*. Načteno z Inovace SEBS a ASEBS Aplikovaná sportovní edukace bezpečnostních složek:<http://www.fsps.muni.cz/inovace-SEASEBS/elearning/kriminologie/viktimologie>
- [67] SELYE, H. (1966). *Život a stres*. Bratislava: Obzor.

- [68] SHASKOLSKY, S., a SHICHOS, D., (1980). Victimological Aspects of Bystander Onvolvement. *Crime and Delinquency*. vol. 26., s. 193-201
- [69] SCHMEIDLER, K., (2000). Urbanismus a kriminalita. *Psychologie dnes*, č. 6, 12, s. 12-13
- [70] SCHNEIDER, J., (1999). Kriminologie der Sexualdelikte. *Kriminalistik*, č. 4, s. 233-238.
- [71] SOCHŮREK, J., a SLUKOVÁK., (2013). *Úvod do viktimologie pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci. s. 120. ISBN 978-80-7372-951-6.
- [72] SPURNÝ, J., (1996). *Psychologie násilí: o psychologické podstatě násilí, jeho projevech a způsobech, psychologické obrany proti němu*. Praha: Eurounion.
- [73] ŠÁMAL, P. a kol. (2008). *Trestní řád. Komentář. I. díl. 6. vyd.* Praha: C. H. Beck. 1510 s. ISBN 978-80-7400-0430.
- [74] ŠÁMAL, P., SOTOLÁŘ, A., a PÚRY, F., (2000). *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck. 468 s. ISBN 80-7179-350-7.
- [75] ŠEBEK, J., (2010). *Základy trestního práva*. Brno: Institut mezioborových studií. s.13.
- [76] ŠOLCOVÁ, I., a KEBZA V. (1996). Rozdíly v úrovni a struktuře osobnostní odolnosti („hardiness“) u vzorku americké a české populace. *Československá psychologie*, č. 6, s. 480-487.
- [77] ŠPIČKA, I., a NOVÁK, J., (1969). *Moderní sebeobrana*. Praha: Naše vojsko.
- [78] ŠTERN, P. a kol. (2010). *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál.s. 212. ISBN 978-80-7367-757-2.
- [79] Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. (1. 1 2010). <http://zakony.centrum.cz/trestni-zakonik>.
- [80] Trestní zákoník. (2010). *Zákony- Trestní zákoník*. Získáno 12. 12. 2014, z trestní zákon v platném znění: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>>
- [81] Trestní řád č. 141/1961 Sb. zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)(1. 1 2010).z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>

- [82] VÁGNEROVÁ, M., (2002). *Psychopatologie pro pomáhací profese*. Praha: Portál, ISBN 80-7178-678-0.
- [83] VÁGNEROVÁ, M.,(2007). *Vývojová psychologie II*. 1.vyd. Praha: Karolinum. s.461. ISBN 978-80-246-1318-5 90
- [84] VAN DER KOLK, B. A. (1996). *Traumatic stress*. New York: Guilford Press.
- [85] VAN DIJK, J., (2006). International Key Issues in Crime Prevention and Criminal Justice. V J. V. DIJK, *Developing a Comprehensive Set of Crime Indicators*. Helsinki: HEUNI.
- [86] VEČERKA, K. a. (1997). *Prevence kriminality v teorii a praxi, IKSP, Praha*. Praha: IKSP. VVEČERKA, K., *Prevence kriminality v teorii a praxi*. Praha: Themis. s.159.
- [87] VIDINOVÁ, D., a PREISS, M., (1999). *Psychické trauma a jeho terapie*. Praha: Portal.
- [88] VITOUŠOVÁ, P., (2003). *Chraňte své bezpečí*. Získáno 12. 12. 2014, z Bílý Kruh Bezpečí: http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=262
- [89] VITOUŠOVÁ, P., (2001). *Oběti znásilnění z pohledu Bílého kruhu bezpečí*. In: *Znásilnění. Sborník přednášek přednesených na 1. Národní konferenci Sebeobrana ženy*. Elektra
- [90] VONKOVÁ, J.,a SPOUSTOVÁ, I.,(2008). *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. vyd.2. Praha: proFem. s. 63-68. ISBN 978- 80-903626-7-3.
- [91] VYKOPALOVÁ, H., (2007). *Krize a psychosociální pomoc*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. 84 s. ISBN 978-80-7318-621-0.
- [92] VYMĚTAL, J., (2003). *Lékařská psychologie*. Praha: Portál.ISBN 978-8071-7874-02.
- [93] ZAPLETAL, J., a NOVOTNÝ, O. (2004).*Kriminologie*. 2.vyd. Praha: ASPI Publishing. s. 452. ISBN 80-7357-026-2.
- [94] ZOUBKOVÁ, I., (2004). *Kriminalita mládeže a proti mládeži*. v NOVOTNÝ O.,a J. ZAPLETAL, *Kriminologie (Sv. 2.vyd.)*. Praha:ASPI. ISBN 80-7357-026-2.
- [95] www.bkb.cz. (1.1.2009). Získáno 28. 2. 2015, z Bílý kruh bezpečí.

- [96] [www.donalinka.cz.](http://www.donalinka.cz/) (nedatováno). Získáno 10. 3. 2015, z DONA <http://www.donalinka.cz/>: <http://www.donalinka.cz/>.
- [97] [www.lawportal.cz.](http://www.lawportal.cz/) (12. 2. 2014). Získáno 3. 1. 2015, z K zákonu o obětech trestných činů: <http://www.lawportal.cz/k-zakonu-o-obetech-trestnych-cinu/>
- [98] [www.linkabezpeci.cz.](http://www.linkabezpeci.cz/) (2015). Získáno 10. 3. 2015, z Linka bezpečí: <http://www.linkabezpeci.cz/webmagazine/home.asp?idk=393>
- [99] Zákon č. 45/2013 Sb. zákon o obětech trestných činů. (1.8.2013). *zákon o obětech trestných činů v platném znění* .
- [100] Policejní prezidium. (2010). *Statistické přehledy kriminality za rok 2013*, (statistický výkaz), Praha, dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2013.aspx>)
- [101] Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., článek 6, Listina základních práv a svobod.
- [102] [http://www.sbcz.cz.](http://www.sbcz.cz/) (13. 4. 2015). <http://www.wolterskluwer.cz/>. Získáno 1. 1. 2015, z Sbírka zákonů - Trestní zákoník: http://www.sbcz.cz/cgi-bin/khm.cgi?typ=1&page=khm:SB2009/040A9A01_000.HTM
- [103] [http://www.sbcz.cz.](http://www.sbcz.cz/) (13. 4. 2015). <http://www.wolterskluwer.cz/>. Získáno 1. 1. 2015, z Sbírka zákonů - Trestní řád zákon č.141/1961 Sb. O trestním řízení soudním:
http://www.sbcz.cz/cgi-bin/khm.cgi?typ=1&page=khq:SB1961/14161A78_000.HTM&soubor=TRESTN*%20Z%C1KON%CDK*%20&platne=4&druh=0&oblastv=6&indexcis=1 trestní řád
- [104] [http://www.sbcz.cz.](http://www.sbcz.cz/) (13. 4. 2015). <http://www.wolterskluwer.cz/>. Získáno 1. 1. 2015, z Sbírka zákonů - Zákon 45/2013 Sb. o obětech trestných činů: http://www.sbcz.cz/cgi-bin/khm.cgi?typ=1&page=khm:SB2013/045B3A01_000.HTM
- [105] *Zákon o obětech trestných činů a novela trestního řádu číslo 45/2013 Sb.* (1. 8. 2013). Získáno 1. 1. 2015, z www.trestni-rizeni.com: <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/novely-trestnich-predpisu/zakon-o-obetech-trestnych-cinu-a-novela-trestniho-radu-cislo-452013-sb>

Seznam použitých symbolů a zkratek

ČR	Česká republika.
TZ	Trestní zákoník.
BKB	Bílý kruh bezpečí.
Tr.ř.	Trestní řád.
PČR	Policie České republiky.
ČSÚ	Český statistický ústav.
§	Paragraf.
Sb.	Sbírka zákonů.
PHA	Hlavní město Praha.
STČ	Středočeský kraj.
JHČ	Jihočeský kraj.
PLK	Plzeňský kraj.
KVK	Karlovarský kraj.
ULK	Ústecký kraj.
LBK	Liberecký kraj.
HKK	Královéhradecký kraj.
PAK	Pardubický kraj.
VYS	Kraj Vysočina.
JHK	Jihomoravský kraj.
OLK	Olomoucký kraj.
ZLK	Zlínský kraj.
MSK	Moravskoslezský kraj.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1. Hrozby působící na oběť	20
Obrázek 2. Analýza trestného činu	39
Obrázek 3. Charakteristické znaky kriminální situace	43
Obrázek 4. Fáze kriminogenní situace	44
Obrázek 5. Celková kriminalita	56

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1. Reakce obětí.....	32
Tabulka 2. Vývoj celkové kriminality a její objasněnost v období 1973-2014.....	59
Tabulka 3. Počty policíí evidovaných obětí trestných činů.	68
Tabulka 4. Přehled stresujících životních událostí podle závažnosti.....	72
Tabulka 5. Kraje ČR počet obyvatel, zkratka kraje, poměr kriminality kraje	73
Tabulka 6. Počet registrované kriminality v regionech v letech 1994–2014.....	74
Tabulka 7. Pohlaví respondentů.....	95
Tabulka 8. Věkové složení respondentů	95
Tabulka 9. Vzdělání respondentů.....	97
Tabulka 10. Jak vnímáte trend zvyšující se trestné činnosti?	98
Tabulka 11. Obáváte se možnosti stát se obětí trestné činnosti?	99
Tabulka 12. Jaká opatření by bylo vhodné zavést pro kontrolu a snížení trestné činnosti?.....	100
Tabulka 13. Stal/a jste se obětí trestné činnosti?	101
Tabulka 14. Znáte ve svém okolí oběť trestného činu?	101
Tabulka 15. Kde k trestnému činu došlo?.....	102
Tabulka 16. Oznámil/a jste trestný čin.....	104
Tabulka 17. Komu jste trestný čin oznámil/a?	105
Tabulka 18. Jaké důvody Vás vedly k oznámení trestného činu?	106
Tabulka 19. Jaké důvody vedly k neoznámení trestného činu?	107
Tabulka 20. Byl tento trestný čin potrestán?	108
Tabulka 21. Jaká škoda Vám nastala?	109
Tabulka 22. Nejzávažnější bezpečnostní rizika v okolí.....	111
Tabulka 23. Zkušenost s trestnou činností, vyberte druh trestného činu.	112
Tabulka 24. Zkušenosti s vybranými trestnými činy.	113
Tabulka 25. Pravděpodobnost stát se obětí vybraných trestných činů.	114
Tabulka 26. Domníváte se, že je nezbytné, aby se stát aktivně zabýval otázkami trestné činnosti a přinášel účinná opatření k jejich řešení?	115
Tabulka 27. Jaká individuální opatření proti možnosti stát se obětí trestného činu využíváte vy osobně?	116
Tabulka 28. Souhlasíte s právem na ochranu pro oběti trestné činnosti?	118
Tabulka 29. Souhlasíte s právem na informace pro oběti trestné činnosti?	119

Tabulka 30. Souhlasíte s právem na ochranu před hrozcím nebezpečím pro oběti?	120
Tabulka 31. Souhlasíte s nutností práva na peněžitou pomoc pro oběti trestné činnosti?.....	121
Tabulka 32. Souhlasíte s právem na ochranu před druhotnou újmou?	122
Tabulka 33. Souhlasíte s poskytnutím odborné pomoci pro oběti trestné činnosti?	123
Tabulka 34. Která z poskytovaných služeb na odbornou pomoc je nejdůležitější?	124
Tabulka 35. Je nezbytné zavádění preventivních opatření proti trestné činnosti?	125
Tabulka 36. Znáte nějaké preventivně- vzdělávací programy?	125
Tabulka 37. Byl/a byste ochoten/a zúčastnit se preventivního programu nebo přednášky o prevenci kriminality?	126
Tabulka 38. Psychické a fyzické reakce obětí	167

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1. Vývoj kriminality na území ČR za období 1973- 2014.....	59
Graf 2. Dynamika objasněné kriminality na území ČR v období 1973-2014.	60
Graf 3. Dynamika registrované kriminality na území ČR za období 1987-2014.	60
Graf 4. Struktura kriminality.....	61
Graf 5. Majetková trestná činnost na území ČR v období 1993-2014.....	62
Graf 6. Násilná trestná činnost na území ČR v období 1993-2014	63
Graf 7. Mravnostní trestná činnost na území ČR v období 1993-2014	64
Graf 8. Zbývající trestná činnost na území ČR v období 1993-2014	64
Graf 9. Hospodářská trestná činnost na území ČR v období 1993-2014.....	65
Graf 10. Ostatní trestná činnost na území ČR v období 1993-2014.....	66
Graf 11. Celkový počet obětí evidovaných trestných činů v období 1997-2012.....	67
Graf 12. Počet obětí evidovaných trestných činů podle v letech 1995-2014.....	68
Graf 13. Věkové rozložení žen – obětí kriminality.....	69
Graf 14. Věkové rozložení mužů – obětí kriminality	69
Graf 15. Následky evidovaných trestných činů u obětí v období 1996-2014.....	70
Graf 16. Následky evidovaných trestných činů u obětí v období 1996-2014 v %	71
Graf 18. Počet registrované kriminality v regionech ČR v letech 2002-2014.....	75
Graf 19. Pohlaví respondentů.....	95
Graf 20. Věkové složení respondentů	96
Graf 21. Struktura počtu obyvatel podle věku ze sčítání lidu v letech 2001 a 2011	96
Graf 22. Vzdělání respondentů	97
Graf 23. Jak vnímáte trend zvyšující se trestné činnosti?	98
Graf 24. Obáváte se možnosti stát se obětí trestné činnosti?	99
Graf 25. Jaká opatření by bylo vhodné zavést pro kontrolu a snížení trestné činnosti?.....	100
Graf 26. Stal/a jste se obětí trestné činnosti?	101
Graf 27. Znáte ve svém okolí oběť trestného činu?	102
Graf 28. Kde k trestnému činu došlo?	103
Graf 29. Bojíte se, že se někdo z Vašeho okolí může stát obětí trestného činu?	104
Graf 30. Oznámil/a jste trestný čin	105
Graf 31. Komu jste trestný čin oznámil/a?	106
Graf 32. Jaké důvody Vás vedly k oznámení trestného činu?	107

Graf 33. Jaké důvody vedly k neoznámení trestného činu?	108
Graf 34. Byl tento trestný čin potrestán?	109
Graf 35. Jaká škoda Vám nastala?	110
Graf 36. Nejzávažnější bezpečnostní rizika v okolí.....	111
Graf 37. Zkušenost s trestnou činností, vyberte druh trestného činu.	112
Graf 38. Domníváte se, že se má stát aktivně zabýval otázkami trestné činnosti a přinášet účinná opatření k jejich řešení?	115
Graf 39. Jaká individuální opatření proti možnosti stát se obětí trestného činu využíváte?	117
Graf 40. Souhlasíte s právem na ochranu pro oběti trestné činnosti?	118
Graf 41. Souhlasíte s právem na informace pro oběti trestné činnosti?	119
Graf 42. Souhlasíte s právem na ochranu před hrozícím nebezpečím pro oběti?	120
Graf 43. Souhlasíte s nutností práva na peněžitou pomoc pro oběti trestné činnosti?	121
Graf 44. Souhlasíte s právem na ochranu před druhotnou újmou?	122
Graf 45. Souhlasíte s poskytnutím odborné pomoci pro oběti trestné činnosti?	123
Graf 46. Která z poskytovaných služeb na odbornou pomoc je nejdůležitější?	124
Graf 47. Je nezbytné zavádění preventivních opatření proti trestné činnosti?	125
Graf 48. Znáte nějaké preventivně-vzdělávací programy?	126
Graf 49. Byl/a byste ochoten/a zúčastnit se preventivního programu nebo přednášky o prevenci kriminality?	127

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I. Dotazníkové šetření

Příloha P II. Trestní zákoník

Příloha P III. Trestní řád

Příloha P IV. Psychické a fyzické reakce obětí

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Dotazník

Vážená paní, vážený pane,

do rukou se Vám dostal dotazník, který slouží ke sběru dat v mé magisterské diplomové práci. Jmenuji se Lucie Fryšťacká a jsem studentka kombinovaného magisterského studia oboru Bezpečnostní technologie, systémy a management na Univerzity Tomáše Bati Fakulty aplikované informatiky ve Zlíně. Téma mé diplomové práce zní „ Analýza aktuálního postavení obětí trestného činu“.

Obracím se na Vás s prosbou o spolupráci - vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je zcela anonymní. Informace, které získám z Vašich odpovědí, budou použity pouze ke zpracování diplomové práce.

Děkuji za Váš čas.

Lucie Fryšťacká

studentka 2. ročníku navazujícího magisterského studia

FAI UTB ve Zlíně

Luckylucka1970@seznam.cz

+420 776 872 881

Pokyny pro vyplnění dotazníku:

U otázek zaškrtněte, prosím, jednu nejvhodnější odpověď (pokud není uvedeno jinak), případně ji doplňte. Děkuji za Vaši ochotu a čas, který věnujete vyplnění dotazníku.

Hypotézy

1. Nejvyšší počet obětí trestného činu je v oblasti majetkové kriminality.
2. Vnímání trendu kriminality je negativní.
3. Více než polovina trestných činů zůstává neohlášená.
4. Subjektivní pocit respondentu v oblasti bezpečí je negativní. Respondenti mají obavy z možné viktimizace.
5. Respondenti preferují zajištění bezpečnosti státem a jeho orgány, před vlastním zajištěním bezpečnosti.
6. Respondenti hodnotí pozitivně zákon o obětech trestné činnosti.

I. OBECNÉ

Prosím zodpovězte několik obecných otázek.

1. Pohlaví *

- Muž
- Žena

2. Věk * Vyberte Vaši věkovou kategorii.

- 18 - 25
- 26 - 35
- 36 - 50
- 51 - 65
- 65 a více

3. Vzdělání *Vyberte Vaše dosud nejvyšší ukončené vzdělání

- Základní
- Vyučen
- Vyučen s maturitou
- Středoškolské
- Vysokoškolské.

II. TREND VEVÝVOJI POČTU OBĚTÍ TRESTNÝCH ČINŮ V ČR

4. Podle posledních statistik z roku 2013 je počet trestných činů a tedy i jejich obětí vyšší v porovnání s minulými roky. Jak vnímáte tento trend? *

- Zcela negativně
- Spíše negativně
- Mám neutrální postoj
- Zcela pozitivně
- Spíše pozitivně
- Nevím/nechci odpovídat

5. Obáváte se možnosti stát se obětí trestné činnosti v souvislosti s vývojem počtu trestné činnosti v ČR? *

- Velmi se obávám
- Obávám se
- Mám neutrální postoj
- Spíše se neobávám
- Uvítal bych tento trend
- Nevím/nechci odpovídat

7. Jaké opatření, by bylo podle Vašeho názoru vhodné zavést pro kontrolu a snížení trestné činnosti v ČR. *

- Restriktivní opatření (omezující opatření, odnětí svobody)
- Preventivní opatření (předcházení trestné činnosti)
- Zajištění vlastních bezpečnostních opatření
- Nevím/nechci odpovídat

III. VÝSKYT OBĚTI TRESTNÝCH ČINŮ

7. Stala jste se obětí trestné činnosti? *

- Ano
- Ne
- Nevím/nechci odpovídat

8. Znáte ve svém okolí oběť trestného činu? *

- Ano, rodinný příslušník
- Ano, známý
- Ano z doslechu
- Ne
- Nevím/nechci odpovídat

9. Kde k trestnému činu došlo? *

- Doma
- Na veřejnosti místo s vysokým výskytem lidí
- Na veřejnosti místo s nízkým výskytem lidí
- Jinde
- Nevím/nechci odpovídat

1. Bojíte se, že se můžete stát obětí trestného činu? *

- Ano
- Ne
- Nepřemýšlela jsem o tom
- Nevím/nechci odpovídat

IV. OZNÁMENÍ TRESTNÝCH ČINŮ

11. Oznámil/a jste trestní čin? *

- Ano
- Ne
- Nevím/nechci odpovídat

12. Komu jste trestný čin oznámil/a? *

- Policii
- Lince důvěry
- Pouze blízkým osobám
- Lékaři/zdravotníkovi
- Nevím/nechci odpovídat

13. Důvod, který Vás vedl k oznámení toho, že jste se stal/a obětí trestného činu? *

- Morální, mravní a etické důvody
- Potrestání pachatele
- Důvěra v policii a justici
- Nutnost doložit událost k pojistným smlouvám
- Možnost odškodnění
- Nevím/nechci odpovídat
- Jiné

14. Důvod, který Vás vedl k neoznámení toho, že jste se stal/a obětí trestného činu? *

- Strach z pachatele
- Stud
- Strach ze sociálního vyloučení
- Strach z odsouzení
- Obavy z postupu policie a justice
- Bagatelizace události
- Nevím/nechci odpovídat
- Jiné

15. Byl tento trestný čin potrestán?

- Ano

- Ne
- Stále v šetření
- Nevím/nechci odpovídat

16. Jaká, Vám nastala škoda? *

- Fyzická újma
- Psychická újma
- Majetková újma v rozsahu 5 000 - 10 000 Kč
- Majetková újma nad 10 000 Kč
- Jiná
- Nevím/nechci odpovídat

17. Uved'te prosím nejvýznamnější bezpečnostní rizika v okolí svého bydliště? *

18. Stal jste se obětí trestné činnosti. Máte vlastní zkušenost s trestným činem. O jaký druh trestného činu se jednalo?

- mravnostní trestná činnost (pohlavní zneužívání, znásilnění, obchodování s lidmi...)
- násilná trestná činnost (loupež, únos, vydírání, rvačka, omezování osobní svobody, zabití, vražda...)
- majetková trestná činnost (krádeže vloupáním/prosté, podvod, zpronevěra...)
- ostatní trestná činnost (výtržnictví, sprejerství, překupnictví, nedovolená výroba/prodej omamných látek...)
- zbývající trestná činnost (dopravní nehody, zanedbání povinné vyživovací povinnosti, ublížení na zdraví z nedbalosti, ohrožení pod vlivem návykové látky...)
- hospodářská trestná činnost (podvod, zpronevěra, poškozování věřitele, padělání, krácení daně...)
- Nevím/nechci odpovídat

V. VÝZNAM ZAVÁDĚNÍ A PROSAZOVÁNÍ OPATŘENÍ PROTI TRESTNÉ ČINNOSTI V ČR

21. Domníváte se, že je nezbytné, aby se stát otázkami trestné činnosti aktivně zabýval a přinášel účinná opatření k jejich řešení? *

- Určitě ano
- Spíše ano
- Mám neutrální postoj
- Určitě ne
- Spíše ne
- Nevím/nechci odpovídat

22. Jaká individuální opatření proti možnosti stát se obětí trestného činu využíváte vy osobně? *

- Vlastním prostředky po osobní obranu (paralyzér, pepřový sprej.)
- Vyhýbám se rizikovým místům
- Mám zajištěnu dostatečnou bezpečnost při bezhotovostních platbách
- Vlastním zbraň
- Vyhýbám se rizikovým místům
- Mám zajištěnu dostatečnou bezpečnost při bezhotovostních platbách
- Svůj dům mám zajištěn technickými bezpečnostními prostředky (kamery, alarmy...)
- Vlastním bezpečnostní zámek
- Dokážu využít postupy sebeobrany
- Neužívám žádné opatření ani prostředky
- Jiné
- Nevím/nechci odpovídat

23. V současnosti se často hovoří o významu nového zákona o obětech. Souhlasíte s nutností práva na ochranu pro oběti trestné činnosti? *

- Souhlasím
- Mám neutrální postoj
- Nesouhlasím
- Nevím/nechci odpovídat

24. V současnosti se často hovoří o významu nového zákona o obětech. Souhlasíte s nutností práva na informace pro oběti trestné činnosti? *

- Souhlasím
- Mám neutrální postoj
- Nesouhlasím
- Nevím/nechci odpovídat

25. V současnosti se často hovoří o významu nového zákona o obětech. Souhlasíte s nutností práva na ochranu před hrozícím nebezpečím pro oběti trestné činnosti? *

- Souhlasím
- Mám neutrální postoj
- Nesouhlasím
- Nevím/nechci odpovídat

26. V současnosti se často hovoří o významu nového zákona o obětech. Souhlasíte s nutností práva na peněžitou pomoc pro oběti trestné činnosti? *

- Souhlasím
- Mám neutrální postoj
- Nesouhlasím
- Nevím/nechci odpovídat

27. V současnosti se často hovoří o významu nového zákona o obětech. Souhlasíte s nutností práva na ochranu před druhotnou újmou pro oběti trestné činnosti? *

- Souhlasím
- Mám neutrální postoj
- Nesouhlasím
- Nevím/nechci odpovídat

28. V současnosti se často hovoří o významu nového zákona o obětech. Souhlasíte s nutností práva na poskytnutí odborné pomoci pro oběti trestné činnosti? *

- Souhlasím
- Mám neutrální postoj
- Nesouhlasím
- Nevím/nechci odpovídat

29. Která z poskytovaných služeb na odbornou pomoc je podle Vašeho názoru nejdůležitější pro oběti trestné činnosti? Seřad'te podle důležitosti. *

- Psychologické poradenství
- Sociální poradenství
- Právní pomoc
- Poskytování právních informací
- Restorativní programy (mimosoudní vyrovnání, kompenzaci...)
- Nevím/nechci odpovídat

30. Je podle Vás nezbytné, aby se zaváděli preventivní opatření proti trestné činnosti? *

- Určitě ano
- Spíše ano
- Určitě ne
- Spíše ne
- Nevím/nechci odpovídat

31. Znáte nějaká preventivní- vzdělávací programy? *

- Ano
- Ne
- Nevím/nechci odpovídat

32. Byl/a byste ochoten/a zúčastnit se preventivního programu, přednášky o prevenci kriminality? *

- Ano
- Ne
- Ne, proč.....
- Nevím/nechci odpovídat

PŘÍLOHA P II: TRESTNÍ ZÁKONÍK

Část 1	§ 1-139	Obecná část
Hlava I	§ 1-11	Působnost trestních zákonů
Díl 1	§ 1	Žádný trestný čin bez zákona
Díl 2	§ 2-3	Časová působnost
Díl 3	§ 4-11	Místní působnost
Hlava II	§ 12-27	Trestní odpovědnost
Díl 1	§ 12-14	Základy trestní odpovědnosti
Díl 2	§ 15-19	Zavinění
Díl 3	§ 20-21	Příprava a pokus trestného činu
Díl 4	§ 22-27	Pachatel, spolupachatel a účastník trestného činu
Hlava III	§ 28-32	Okolnosti vylučující protiprávnost činu
Hlava IV	§ 33-35	Zánik trestní odpovědnosti
Díl 1	§ 33	Zánik trestní odpovědnosti účinnou lítostí
Díl 2	§ 34-35	Promlčení trestní odpovědnosti
Hlava V	§ 36-104	Trestní sankce
Díl 1	§ 36-38	Druhy trestních sankcí a obecné zásady pro jejich ukládání
Díl 2	§ 39-95	Tresty
Díl 3	§ 96-104	Ochranná opatření
Hlava VI	§ 105-106	Zahlazení odsouzení
Hlava VII	§ 107-109	Zvláštní ustanovení o některých pachatelích
Hlava VIII	§ 110-139	Výkladová ustanovení
Část 2	§ 140-418	Zvláštní část
Hlava I	§ 140-167	Trestné činy proti životu a zdraví
Díl 1	§ 140-144	Trestné činy proti životu
Díl 2	§ 145-148	Trestné činy proti zdraví
Díl 3	§ 149-158	Trestné činy ohrožující život nebo zdraví
Díl 4	§ 159-163	Trestné činy proti těhotenství ženy
Díl 5	§ 164-167	Trestné činy související s neoprávněným nakládáním s lidskými tkáněmi a orgány, lidským embryem a lidským genomem
Hlava II	§ 168-184	Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství

Díl 1	§ 168-179	Trestné činy proti svobodě
Díl 2	§ 180-184	Trestné činy proti právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství
Hlava III	§ 185-193	Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti
Hlava IV	§ 194-204	Trestné činy proti rodině a dětem
Hlava V	§ 205-232	Trestné činy proti majetku
Hlava VI	§ 233-271	Trestné činy hospodářské
Díl 1	§ 233-239	Trestné činy proti měně a platebním prostředkům
Díl 2	§ 240-247	Trestné činy daňové, poplatkové a devizové
Díl 3	§ 248-267	Trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou
Díl 4	§ 268-271	Trestné činy proti průmysl. právům a proti autorskému právu
Hlava VII	§ 272-292	Trestné činy obecně nebezpečné
Díl 1	§ 272-289	Trestné činy obecně ohrožující
Díl 2	§ 290-292	Trestné činy ohrožující vzdušný dopravní prostředek, civilní plavidlo a pevnou plošinu
Hlava VIII	§ 293-308	Trestné činy proti životnímu prostředí
Hlava IX	§ 309-322	Trestné činy proti české republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci
Díl 1	§ 309-315	Trestné činy proti základům české republiky, cizího státu a mezinárodní organizace
Díl 2	§ 316-318	Trestné činy proti bezpečnosti české republiky, cizího státu a mezinárodní organizace
Díl 3	§ 319-322	Trestné činy proti obraně státu
Hlava X	§ 323-368	Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných
Díl 1	§ 323-328	Trestné činy proti výkonu pravomoci orgánu veřejné moci a úřední osoby
Díl 2	§ 329-330	Trestné činy úředních osob
Díl 3	§ 331-334	Úplatkářství
Díl 4	§ 335-351	Jiná rušení činnosti orgánu veřejné moci
Díl 5	§ 352-356	Trestné činy narušující soužití lidí
Díl 6	§ 357-360	Jiná rušení veřejného pořádku
Díl 7	§ 361-363	Organizovaná zločinecká skupina
Díl 8	§ 364-368	Některé další formy trestné součinnosti
Hlava XI	§ 369-374	Trestné činy proti branné povinnosti
Hlava XII	§ 375-399	Trestné činy vojenské

Díl 1	§ 375-383	Trestné činy proti vojenské podřízenosti a vojenské cti
Díl 2	§ 384-387	Trestné činy proti povinnosti konat vojenskou službu
Díl 3	§ 388-391	Trestné činy proti povinnostem strážní, dozorčí nebo jiné služby
Díl 4	§ 392-397	Trestné činy ohrožující bojeschopnost ozbrojených sil
Díl 5	§ 398-399	Trestné činy proti služebním povinnostem příslušníků bezpečnostních sborů
Hlava XIII	§ 400-418	Trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy
Díl 1	§ 400-405	Trestné činy proti lidskosti
Díl 2	§ 405a-417	Trestné činy proti míru a válečné trestné činy
Díl 3	§ 418	Společné ustanovení
Část 3	§ 419-421	Přechodná a závěrečná ustanovení
Přechodná ustanovení		Přechodná ustanovení

Zdroj: <http://zakony.centrum.cz/trestni-zakonik> (Trestní zákoník č. 40/2009 Sb., 2010)

PŘÍLOHA P II: TRESTNÍŘÁD

Část 1	§ 1-156	Společná ustanovení
Hlava I	§ 1-12	Obecná ustanovení
Hlava II	§ 13-51b	Soud a osoby na řízení zúčastněné
Hlava III	§ 52-66	Obecná ustanovení o úkonech trestního řízení
Hlava IV	§ 67-88o	Předběžná opatření a zajištění osob, věcí a jiných majet. hodnot
Hlava V	§ 89-118	Dokazování
Hlava VI	§ 119-140	Rozhodnutí
Hlava VII	§ 141-150	Stížnost a řízení o ní
Hlava VIII	§ 151-156	Náklady trestního řízení
Část 2	§ 158-179h	Přípravné řízení
Hlava IX	§ 158-159b	Postup před zahájením trestního stíhání
Hlava X	§ 160-179h	Zahájení trestního stíhání a zkrácené přípravné řízení
Část 3	§ 180-365	Řízení před soudem
Hlava XI	§ 180-184	Základní ustanovení
Hlava XII	§ 185-195	Předběžné projednání obžaloby
Hlava XIII	§ 196-231	Hlavní líčení
Hlava XIV	§ 232-239a	Veřejné zasedání
Hlava XV	§ 240-244	Neveřejné zasedání
Hlava XVI	§ 245-265	Odvolání a řízení o něm
Hlava XVII	§ 265a-265s	Dovolání
Hlava XVIII	§ 266-276	Stížnost pro porušení zákona a řízení o ní
Hlava XIX	§ 277-289	Obnova řízení
Hlava XX	§ 290-314s	Zvláštní způsoby řízení
Hlava XXI	§ 315-362	Vykonávací řízení
Hlava XXII	§ 363-365	Zahlázení odsouzení
Část 4	§366460zp	Některé úkony souvisící s trestním řízením
Hlava XXIII	§ 366-370	Udělení milosti a použití amnestie
Hlava XXV	§375460zp	Právní styk s cizinou
Část 5	§ 461-471	Přechodná a závěrečná ustanovení
Přechodná ustanovení		Přechodná ustanovení

Zdroj: <http://zakony.centrum.cz/trestni-rad-prechodna-ustanoveni> (Trestní řád, 2015)

PŘÍLOHA P III: PSYCHICKÉ A FYZICKÉ REAKCE OBĚTÍ

	Reakce v chování	Tělesné projevy	Reakce v prožívání
Děti věk 1- 5 let	drží se rodičů a pláče bezmocnost bojí se tmy je pasivní nechce spát pomocuje se	bolesti břicha nevolnost nechutenství nespavost noční můry potíže v řeči, tiky	úzkost strach podrážděnost staženost zlost smutek
Děti věk 6- 15 let	zhoršení učení chodí za školu napadá ostatní vysoká aktivně otupělost chová se jako menší soupeří o pozornost rodičů přehrávání a hra trauma	bolesti hlavy bolesti břicha tělesné stesky nespavost nechutenství	strach z pocitů strach a obavy výbuchy zlosti zaujetí zločinem a smrtí výčitky svědomí vina nejedná obvykle
Dospívající	zhoršení učení vzdoruje a revoltuje chová nezodpovědně neklidně nebo apaticky dostává se do rozporu se zákonem hazarduje uzavírá se do sebe mění vztahy požívá alkohol a návykové látky	bolesti hlavy únava vyčerpání nechutenství nemocnost	nemá zájem o vrstevníky a zájmové činnosti smutek deprese úzkost odpor k autoritě bezmoc vina výčitky svědomí stud, plachost
Dospělí	nespavost nechce připomínat událost vysoká aktivita ochraňuje blízké pláče výbuch zlosti konflikt s rodinou ostražitost a bdělost mlčí, izoluje se pije alkohol nebo užívá drogy	nevolnost bolesti hlavy únava vyčerpání nechutenství tělesné stesky zhoršení chronických nemocí	šok dezorientace otupělost deprese smutek, žal podrážděnost, zlost úzkost, strach zoufalství, bezmocnost vina pochybnosti o sobě výkyvy nálad
Senioři	stahuje se a izoluje neochotně opouští domov nepohyblivost nepřízpůsobivost	zhoršení chronických nemocí nespavost zhoršení paměti tělesné příznaky citlivost k přehřátí a podchlazení špatné zotavování	deprese, zoufalství apatie, dezorientace zmatenost podezřivost, neklid, zlost úzkost z neznámého potřeba podpory a výpomoci

Tabulka 39. Psychické a fyzické reakce obětí